

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

EVLİ BİREYLERİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ İLE KARAR VERME
STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Dilek POLAT

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seyda MAVRUK ÖZBİÇER

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Meral ATICI (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Soner ÇAKMAK (Çukurova Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / TEMMUZ 2021

ONAY

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne;

201810096 numaralı öğrencimiz olan **Dilek POLAT** tarafından hazırlanan **“EVLİ BİREYLERİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ İLE KARAR VERME STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ”** başlıklı bu tez çalışması jürimiz tarafından oybirliği ile **PSİKOLOJİ** Ana Bilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

Üniv. İçi – Tez Danışmanı – Jüri Başkanı: Dr. Öğr. Üyesi Seyda MAVRUK ÖZBİÇER
(Çağ Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri Üyesi: Prof. Dr. Meral ATICI
(Çukurova Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

Üniv. Dışı – Jüri Üyesi: Dr. Öğr. Üyesi Soner ÇAKMAK
(Çukurova Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde Asıl Sureti Islak İmzalıdır)

29/07/2021

Doç. Dr. Murat KOÇ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Giden sizin için çok değerli de olsa, kapıyı örtün ki;
içeride kalanlar üşümesin.

Paulo Coelho

Giden kız kardeşime ve içeride kalan yeğenlerime
ithafen

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

29/07/2021

Dilek POLAT

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitim programına başladığım günden beri hem ders döneminde hem de tez döneminde her türlü desteğini hissettiğim danışmanım ve değerli hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Seyda MAVRUK ÖZBİÇER başta olmak üzere; eğitim dönemi boyunca sevgili arkadaşlarım Nur Alev ER, Burcu Gülen KAYMAK TIRAŞ, Yaprak Su YAPICI ile tez yazım aşamasında her gün fikir alışverişinde bulunduğum arkadaşım Fevziye Yıldız KARAÇELİK'e, manevi desteğinin yanısıra bilgi birikimi ve önerileriyle yolumu aydınlatan Dr. Ersun ÇIPLAK'a verdikleri destek için teşekkürü bir borç bilirim. Bununla beraber canımın canı yeğenlerim Elvan Ezo AKDEMİR ve Eylül AKDEMİR'e bu dönemde gösterdikleri sabır, sevgi ve destek için çok teşekkür ederim.

ÖZ

EVLİ BİREYLERİN EMPATİK EĞİLİM DÜZEYLERİ İLE KARAR VERME STİLLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Dilek POLAT

Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Ana Bilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Seyda MAVRUK ÖZBİÇER

Haziran 2021, 134 Sayfa

Bu araştırmanın temel amacı evli bireylerin empatik eğilim düzeyleri ile karar verme stilleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Ayrıca evli bireylerin karar verme stilleri ve empatik eğilim düzeylerinin sosyodemografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amaçları arasındadır. Araştırmaya Adana ili Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam merkez ilçelerinde yaşayan, kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemiyle seçilen, 323 evli birey katılmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği (MKVÖ) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma verilerinin analizinde, değişkenlere bağlı olarak Sosyal Bilimlerde İstatistik paket programı kullanılıp frekans, yüzde, pearson korelasyon katsayı, ilişkisiz örneklemler için t-testi ve çoklu standart regresyon analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucuna göre dikkatli karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme ve cinsiyet değişkeninin empatik eğilimi yordadığı ortaya çıkmış, fakat kaçınan karar verme, eğitim düzeyi ve çalışma durumu değişkenlerinin empatik eğilim üzerinde bir etkiye sahip olmadığı belirlenmiştir. Bununla beraber empatik eğilim ve evlilik sayısı değişkeni dikkatli karar verme üzerinde anlamlı birer yordayıcı olarak saptanmıştır. Ayrıca empatik eğilim, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi kaçınan karar verme stiline anlamlı yordayıcıları olarak görülürken, cinsiyet ve çocuk sayısı anlamlı yordayıcı olarak belirlenmemiştir. Erteleyici karar verme stiline yordayıcıları olarak empatik eğilim, eğitim düzeyi, evlenme biçimi gözlemlenirken, cinsiyet değişkeni anlamlı yordayıcı olarak gözlemlenmemiştir. Panik karar verme stiline anlamlı

yordayıcıları empatik eğilim ve evlenme biçimi olarak belirlenmiş, buna karşılık eğitim düzeyi ve çocuk sayısı aynı etkiyi yaratmamıştır.

Anahtar kelimeler: Evlilik, empati, empatik eğilim, karar verme stilleri.

ABSTRACT**EXAMINATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN MARRIED
INDIVIDUALS' EMPATHIC TENDENCY LEVELS AND DECISION-MAKING
STYLES****Dilek POLAT****Master's Thesis, Department of Psychology****Advisor: Dr. Seyda MAVRUK ÖZBİÇER****June 2021, 134 Page**

The main purpose of this study was to explore whether there is a relationship between married individuals' empathic tendency levels and their decision-making styles. In addition, the study examined married individuals' decision-making styles in terms of sociodemographic characteristics. The participants included 323 married individuals living in the Seyhan, Çukurova, Yüreğir, and Sarıçam central districts of the city of Adana, selected by convenience sampling method. The Empathic Tendency Scale (EES), the Melbourne Decision-Making Questionnaire (MDMQ), and the Personal Information Form developed by the researcher were used as data collection tools in the study. In data analysis, SPSS Social Sciences Statistical program was used depending on the variables, and frequency, percentage, Pearson correlation coefficient, independent samples t-test, and standard multiple regression analysis techniques were performed. According to the study results, vigilance decision making, procrastinating decision making, hypervigilance decision making, and the variable of sex were predictors of empathic tendency. However, buck passing decision making, and the variables of education level and working status did not have an effect on empathic tendency. On the other hand, the variables of empathic tendency and the number of marriages were significant predictors of vigilance decision making. In addition, empathic tendency, education level, and marriage style were found to be significant predictors of buck passing decision-making style, whereas sex and number of children were not found to be significant predictors. While empathetic tendency, education level, and marriage style were predictors of procrastinating decision-making style, sex was not determined as a significant predictor. The significant predictors of hypervigilance

decision-making style were found to be empathetic tendency and marriage style, whereas education level and the number of children did not have the same effect.

Keywords: Marriage, empathy, empathic tendency, decision-making styles

ÖNSÖZ

İnsan ilişkilerinde önemli bir unsur olan empati, karar verme üzerinde de etkin bir role sahiptir. Bireylerin empati düzeyleri alacakları kararların yönünü değiştiren önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Evlilik ilişkisi içerisinde olan bireylerde önemli olduğu ve birbirleriyle ilişkisinin incelenmesi gerektiği düşünülen bu iki faktör, bu araştırmanın ana değişkenleridir. Empati ve karar verme değişkenleri ayrı ayrı çok sık çalışılan iki kavramdır, fakat bir arada çalışıldığı sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Yurtiçi ve yurtdışı literatürde empatik eğilim ve karar verme farklı gruplarda çalışılmış olmasına rağmen bu iki kavram ile ilgili bir arada evli bireyler üzerinde yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanılmamıştır. Bu nedenle bu çalışmanın yurtiçi ve yurtdışı literatüre katkı sağlayacak ilk yayınlardan biri olması amaçlanmıştır.

İÇİNDEKİLER

KAPAK	i
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ	x
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xii
TABLOLAR LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
EKLER LİSTESİ	xvi
1. GİRİŞ	1
2. YÖNTEM	41
2.1. Katılımcılar.....	41
2.2. Prosedür.....	42
2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller.....	42
2.4. Araştırma Modeli.....	44
2.5. Verilerin Analizi.....	45
3. BULGULAR	46
4. TARTIŞMA VE SONUÇ	72
KAYNAKÇA	90
EKLER	110

KISALTMALAR

- BESYO** : Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu
COVID-19 : Koronavirüs Coronavirüs Hastalığı 2019
EEÖ : Empatik Eğilim Ölçeği
GKVS : Genel Karar Verme Stili
MKVÖ II : Melbourne Karar Verme Ölçeği II
SEM : Spor Ortamında Empati

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1.	<i>Evli Bireylerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı.....</i>	46
Tablo 2.	<i>Cinsiyet Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	48
Tablo 3.	<i>Yaş Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Pearson Koralasyon Katsayı Tablosu.....</i>	48
Tablo 4.	<i>Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Aritmetik ortalama, Standart Sapma, t Testi Tablosu.....</i>	49
Tablo 5.	<i>Çalışma Durumu Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	50
Tablo 6.	<i>Evlilik Süresi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	51
Tablo 7.	<i>Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	51
Tablo 8.	<i>Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	53
Tablo 9.	<i>Çocuk Sahibi Olma Durumu Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu.....</i>	53
Tablo 10.	<i>Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Pearson Koralasyon Katsayı Tablosu .....</i>	54
Tablo 11.	<i>Cinsiyet Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	55
Tablo 12.	<i>Yaş Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Pearson Koralasyon Katsayı Tablosu.....</i>	55
Tablo 13.	<i>Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	56
Tablo 14.	<i>Çalışma Durumu Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	57
Tablo 15.	<i>Evlilik Süresi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Pearson Koralasyon Katsayı Tablosu .....</i>	57
Tablo 16.	<i>Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu .....</i>	58

Tablo 17.	<i>Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu</i>	58
Tablo 18.	<i>Çocuk Sahibi Olma Durumu Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu</i>	59
Tablo 19.	<i>Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Pearson Koralasyon Katsayı Tablosu</i>	59
Tablo 20.	<i>Empatik Eğilim Ölçeği ve Karar Verme Stilleri Ölçeği Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri</i>	60
Tablo 21.	<i>Dikkatli Karar Verme ve Yordayıcı Değişkenlere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri</i>	61
Tablo 22.	<i>Dikkatli Karar Vermenin Yordanmasına İlişkin Standart Regresyon Analizi Sonuçları</i>	61
Tablo 23.	<i>Kaçıngan ve Yordayıcı Değişkenlere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri</i>	63
Tablo 24.	<i>Kaçıngan Puanlarının Yordanmasına İlişkin Standart Regresyon Analizi Sonuçları</i>	64
Tablo 25.	<i>Erteleyici ve Yordayıcı Değişkenlere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri</i>	66
Tablo 26.	<i>Erteleyici Puanlarının Yordanmasına İlişkin Standart Regresyon Analizi Sonuçları</i>	67
Tablo 27.	<i>Panik ve Yordayıcı Değişkenlere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri</i>	69
Tablo 28.	<i>Panik Puanlarının Yordanmasına İlişkin Standart Regresyon Analizi Sonuçları</i>	70

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.	<i>Karar Verme Sürecinin Aşamaları</i>	21
Şekil 2.	<i>Model 1</i>	44
Şekil 3.	<i>Model 2</i>	44
Şekil 4.	<i>Model 3</i>	44
Şekil 5.	<i>Model 4</i>	45
Şekil 6.	<i>Dikkatli Karar Vermenin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model)</i>	62
Şekil 7.	<i>Kaçıngan Karar Vermenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Eşitliği (matematiksel model)</i>	65
Şekil 8.	<i>Erteleyici Karar Vermenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Eşitliği (matematiksel model)</i>	68
Şekil 9.	<i>Panik Karar Vermenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Eşitliği (matematiksel model)</i>	71

EKLER LİSTESİ

Ek A. Çağ Üniversitesi Etik Kurul Onay Belgesi	110
Ek-B. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	113
Ek-C. Kişisel Bilgi Formu	114
Ek-D. Melbourne Karar Verme Ölçeği II	115
Ek-E. Empatik Eğilim Ölçeği	116
Ek F. Çağ Üniversitesi İzin Yazısı.....	117

1. GİRİŞ

Kökleri insanlık tarihine kadar uzanan aile ve evlilik kurumu, evrensel ve toplumsal düzlemde varlığını sürdürmektedir (Aktaş, 2015). Toplumun temel yapı taşı olan aile kavramı günümüze kadar yapısal ve biçimsel değişikliklere uğrayarak farklı formlara bürünsede sosyolojik, biyolojik, ekonomik ve dinsel varlığını toplumun devamlılığı için sürdürmeyi başarmıştır (Hallaç & Öz, 2014). Ersanlı ve Kalkan (2008) aileyi; ilgi alanları, gereksinimleri, istekleri farklı iki insanın beraberlikleri olarak ifade etmişler ve bu beraberliği toplumsal kural ve yasalarla bireyin gelişiminde etkili ve özel bir birliktelik olarak tanımlamışlardır.

Evlilik bağı ile kurulan aile ortamı bireylerin ilkokulu olarak görülebilir. İnsan doğduğu andan itibaren öğrenme sürecine burada başlar. Bireyin kişilik özelliklerini kazanması, ilişki kurması, başkalarıyla beraber yaşamayı öğrenmesi, sosyal ve kültürel alanda gerçekleşen değişikliklere uyum sağlayarak sosyalleşmesinin temelleri aile kurumunda atılır (Bulut, 1993). Her birey farklı kişilik özellikleriyle aileyi şekillendirirken, her aile de farklı ihtiyaç, düşünce ve eylemleriyle toplumu şekillendirmektedir. Sağlıklı bir ailede yaşamını şekillendiren bireyler daha yaratıcı, üretken, dürüst, güvenilir ve sevgi dolu olabilmektedirler. Bunun tersi bir ortamda yaşayıp yetişen birey için aynı şeyleri söylemek mümkün olmayabilir. Ancak her iki durumda da ortak olan nokta bir sonraki neslin devamlılığı için ihtiyaç duyulan insan ilişkisine başvurulmasıdır (Nazlı, 2003).

İnsan yaşamının önemli bir aşaması olan evlilik, birçok toplumda ve kültürde aile kurumunun temel taşı olarak görülmektedir (Brubaker & Kimberly, 1993). Evlilik, bireylerin kişilik özelliklerinin gelişmesi ve ihtiyaçlarının karşılanması konusunda önemli fonksiyonlara sahip bir ilişki şeklidir (Larson & Holman, 1994). Bu ilişki şeklini kişiler genel olarak düzenli bir hayat kurmak, sevme sevilme ihtiyacını karşılamak, neslin devamlılığı için çocuk sahibi olmak gibi nedenlerden kaynaklı tercih ederler fakat evlilik kavramı daha çok kişinin kendi gelişimine, ihtiyaçlarını doğal bir biçimde karşılamasına, maddi ve manevi anlamda doyum sağlamasına, sosyal çevresine uyum sağlayarak kabul görmesine katkıda bulunur. Bu sebeptir ki; evlilik insan yaşamının en önemli evrelerinden biridir (Çelik, 2006).

Evlilik kurumu farklı kültürlere sahip toplumlarda, sağlıklı bir cinsel yaşamı düzenlemek, soyu devam ettirmek, kadın-erkek rollerini netleştirmek, iş bölümünü belirlemek, ekonomik üretim ve tüketim faaliyetlerini düzenlemek gibi fonksiyonlarla

karşımıza çıkmaktadır (Özgüven, 2000). Özgüven (1997) evlilik kurumunun toplumsal faydasının yanı sıra bireysel faydasından da bahsetmiş ve evliliğin sosyolojik bağlamda; bireyin güven, korunma ve dayanışma içinde olduğunu hissetmesi, psikolojik bağlamda; sevme-sevilme duygusunu hissetmesi ve biyolojik bağlamda; cinsel ihtiyaçlarını doyurması gibi fonksiyonlara sahip olduğunu söylemiştir.

Evlilik; Rauch'a (2004) göre, "Yaşam Değişim Sınırı" ve iki kişinin arasındaki bir anlaşma Cott'a (2002) göre, eşlerin arasındaki yasal bağlanma sözleşmesi, Hayward ve Zhang'a (2006) göre ise kişilerin yaşam doyumlarını yükselten ve genel sağlık durumlarını iyileştiren sosyal bir kurum olarak tanımlanmaktadır. Bununla beraber Glenn (1991) evliliğin kişisel gelişimde önemli bir yere sahip olduğunu ve bireyin mutluluğu elde edebileceği bir kurum olduğunu ifade ederken, Çınar (2014) iki farklı bireyin beraber yaşadıkları ve birbirlerini sahiplendikleri, düzenli bir bağlılık şekli olarak tanımlar. Göknaar (2011) ise evliliği, her iki cinsten bireyin bilerek, isteyerek ve severek bir yuva içerisinde cinsel ve duygusal açıdan doyum sağlamalarına izin veren kutsal bir ilişki biçimi olarak ifade eder. Özetle evlilik; kadın ve erkeğin kurduğu ilişkinin toplum tarafından onaylandığı, yaşamı paylaştıkları, gereksinimlerini karşıladıkları genel bir birliktelik şeklidir (Kahveci, 2016).

Evlilik kurumunun asal oyuncularını olan eşler; var olan alışkanlıkları ve davranış şekillerini, farklı sosyal yaşantılarındaki kazanımlarını, geçmişten getirdikleri özelliklerini evlilik yaşamlarına taşırlar (Yavuzer, 2011). Bu nedenle de kültürden kültüre farklılık gösteren toplumun sosyal normları yanında, kişisel farklılık ve değerlerini de bu ilişki sistemine taşımaktadırlar (Tekin vd., 2017). Evlilik ilişkisinin sağlıklı bir şekilde işleminin ana unsuru eşlerin beraber uyum içinde yaşamaları ile doğru orantılıdır. Farklı kültürlerden gelen bireyler aldıkları farklı öğretilerle birbirlerini etkileyerek ortak bir yaşam geliştirmeye çalışırlar. Evlilik bireysellikten uzak bir şekilde bireylerin içinde buldukları yaşamı değerlendirdikleri, ortak konuları ele alış şekilleriyle önemli hale gelmektedir (Fitzpatrick, 1977). Çünkü eşler evlilik içinde, ruhsal, cinsel ve sosyal dilek ve isteklerini açıkça ve sağlıklı bir şekilde birbirlerine iletmelidirler (Ersanlı & Kalkan, 2008; Özgüven, 2000). Sonuçta evlilik ilişkisi iki kişinin kurduğu bir topluluk değildir. Eşlerin birbirlerinin ihtiyaçlarını maddi manevi karşıladıkları bir iletişim ve etkileşim düzenidir (Sabatelli & Bartle, 1995).

Evli çiftlerin birlikte mutlu olma istekleri ve yaşamdan alacakları doyumunu etkileyen faktörler arasında beraber karar verme, cinsel ve psikolojik yakınlık, eşitlik, iletişim ve güven, saygı ve empatik anlayış vardır (Mackey & O'brien, 1995). Eş ilişkilerinin

sağlıklı devam etmesini sağlayan faktörlerden belki de en önemlisi empatidir. Evlilik ilişkisinde çiftlerin yaşadığı çatışmaları azaltmada empatik eğilimin önemli bir rolü vardır. Evlilikte empatik anlayış ne kadar yüksekse evlilik uyumu da o kadar artmaktadır (Kışlak & Çabukça, 2002). Buna karşın evli çiftler, evliliklerinde uyumu yakalamak için çaba gösterebilirler de zaman zaman çatışma yaşamaları kaçınılmaz olmaktadır (Yavuzer & Gazioğlu, 2015). Yaşanılan çatışmaların kaynağı çoğunlukla iletişim problemleri, ekonomik problemler, gerçekçi olmayan beklentiler, alkol ve madde kullanımı olabilmektedir (Hiebert vd., 1993). Evli bireylerin birlikteliklerinde yaşadıkları iletişim kopukluğu, çiftlerin birbirlerini ve evlilik yaşantılarını anlamakta, partnerleri tarafından anlaşılma ihtiyacını karşılamakta etkili olan empatiyi kullanmamalarıyla ilişkilidir (Ergin, 2015). Bu nedenle, empatiyi ve empatik eğilimi açıklamakta yarar vardır.

Empati ilk olarak sanat izleyicisinin (gözlemcilerinin) sanatsal ifade ile etkileşime girerken hissettiklerini tanımlamak için kullanılmıştır. Daha sonra ise insanları anlamak olarak kavramsallaştırılmıştır. Southard 1918 yılında empatiyi tanı ve tedaviyi kolaylaştırmakta bir kaynak olarak hasta doktor ilişkisine dâhil etmiştir (Hojat, 2007). Duygulanım odaklı yaklaşıma sahip yazarların çoğu, empatinin içinde özdeşim barındırması sebebiyle, Carl Rogers'ın (1970) tanımında netlik kazanmışlardır. Bu tanıma göre empati, bir başkasının özel dünyasını kendimizinmiş gibi hissetme yeteneğidir. Bu tanımdan yola çıkarak kişinin kendi deneyimi ile bir başkasının deneyimi arasındaki farklılaşma, etkili empatiyi tanımlayan başka bir kriterdir (Neumann vd., 2009).

Empati, bir başka insanın duygusal durumunu anlama ve paylaşma yeteneği olarak tanımlanan karmaşık ve çok bileşenli bir yapıdır (Davis, 1996). Empati sosyal ilişkilere iletişim yoluyla yakından bağlıdır (Hoffman, 2008). Empati ve duyguların anlaşılması insan davranışının olumlu yönde ilerlemesinin de ayrılmaz bir parçasıdır. Bu yapının incelenmesi psikolojide ivme kazanmıştır (Decety vd., 2013; McCleery & Oberman, 2014). Empati ile ilgili çalışmalarda, empatinin doğuştan geldiği ve çocukluk döneminde mevcut olduğu söylenmektedir (Zahn vd., 1990). Sosyal psikologlar ise empatinin toplum yararına davranışları motive etmekte önemli rol oynadığını belirtmişlerdir (Davis, 1994). Gelişim psikolojisi ise vicdanın gelişmesiyle şiddet ve saldırganlık içeren davranışların engellenmesine yardımcı olduğunu ileri sürerler (Hoffman, 2001). Empati kavramını bilişsel ve duygusal olarak ikiye ayırmanın doğru olduğu kabul görürken, bilişsel empati; başka bir bireyin düşüncesini

ve duygularını anlama yeteneği olarak kavramsallaştırılmıştır (Davis, 1983). Buna karşın duygusal empati ise; başka bir bireyin duygusal tepkisini gözlemleyerek ona uygun bir duygusal tepki geliştirme yeteneği olarak tanımlanır (Feshbach, 1987). Duygusal anlamda kendilerini ve eşlerini anlamakta güçlük yaşayan evli bireyler, empatininin iki bileşeninden biri olan empatik eğilim boyutunda sıkıntılarla karşı karşıyadırlar diyebiliriz (Bayraktutan, 2014).

Empatik eğilim, empatinin duygusal boyutu olarak tanımlanmaktadır. Doğuştan gelen bir kişilik özelliği olarak görülmekte ve değiştirilmesinin çok zor olduğu söylenmektedir. Ancak bazı bilim insanları empatik eğilimin çok uzun zaman alacak bir eğitim ile kazanılabileceğini belirtmektedir (Çelik, 2008; Çelik & Çağdaş, 2010). Empatik eğilim, evli çiftlerde birbirlerinin duygularını, düşüncelerini doğru anlamak kaydıyla kurulan iletişimin sağlıklı olduğunun göstergesidir. Evlilik kurumu iletişim ve etkileşim sistemine dayalıdır. Bu düzen gerektiği şekilde işlerse ancak, sağlıklı bir iletişimden bahsedilebilir. Bunun için de empatik eğilim, çiftlerin ilişkilerinde gerekliliği tartışılmaz bir mekanizmadır (Hacı, 2011).

Evlilik kurumunun temellerinin sağlam atılması, yalnızca evli çiftleri değil beraberinde aile bireylerini, sosyal çevrelerini ve toplumu da etkilemektedir. Bu nedenle bireyin kendini, değerlerini, güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi seçeceği eş konusunda da ona yardımcı olacaktır. Yanlış eş seçimi evlilik sürecinde problemlere, strese ve yoğun çatışmalara neden olabilir (Arıkan, 2016). Bireyin yaptığı eylemler, verdiği kararlarla doğrudan ilişkilidir (Gerçik, 2014). Bu sebeple bireylerin karar verme yetilerini de incelemekte ve anlamakta fayda vardır.

Kompleks bir yapı içinde olan insan davranışını anlamak ve açıklamak psikolojinin ilgi alanlarından biridir. Sosyal bilgi işleme yolunun son evresini de karar verme yetisi temsil etmektedir. Uzmanlar son yıllarda davranışın eyleme geçmeden önceki son adımını incelemek için çalışmalarda bulunmaktadır (Taşdelen, 2001). Karar verme birçok seçenek arasından birini seçme hakkını kullanarak yapılan bilişsel ve davranışsal gayretler bütünüdür (Deniz & Avşaroğlu, 2014). Bir amaç uğruna olabilecek en uygun koşulu ve eylemi seçmektir ki bu uygun seçenek karar veren için avantaja dönüşebilsin (Eroğlu & Lorcu, 2007). Zihinsel bir süreç olduğu söylenen karar verme aşaması, insan yaşamı için önemli bir beceridir. Karar verme, diğer canlılardan farklı olarak düşünce ve irade ile sarmalanmış insana özgü bir yeti olarak karşımıza çıkar. Karar verme süreç açısından karmaşık bir yapı olarak görülmesede insanların kendine özgü tecrübeleri ile aldıkları kararlar farklılık gösterdiği için karar verme süreci karmaşık bir

yapıya sahiptir. Bu farklılığın sonucunda insanın bireysel karar verme stillerine sahip olduğu görülmektedir. (Çoban & Hamamcı, 2006).

İnsanlar herhangi bir karar anında farklı tepkiler verebilmektedirler. Bu tepkiler genel olarak karar verme stilleri adı altında incelenmektedir. Karar verme stilleri; bireyin yaşadığı ya da içinde bulunduğu olaya karşı yaklaşımı ve hareketlerindeki tepki stilleridir. Bireyler özümstedikleri bazı karar verme stillerine sahiptir. Bunlar; kaderci, kaçınan, bağımlı, sezgilerine güvenen, aşırı titiz, kendine güvenli gibi başlıklarla karşımıza çıkmaktadır (Kuzgun, 2005). Ayrıca Taşdelen (2002) ise insanların kararlarını bir süreç içinde verdiklerini ve bu süreçte bağımlı karar verme stili, rasyonel karar verme stili, kendiliğinden-anlık karar verme stili, sezgisel karar verme stili ve kaçınma karar verme stilleri kullandıklarını ifade etmektedir. Seçeneklerini doğru algılayan, ihtiyaçları ile seçenekleri arasında doğru ilişki kurabilen bireyler, yerinde ve doğru kararlar verebilmektedirler (Deniz, 2004). Bireylerin evlilik kararları yaşamları boyunca aldıkları en önemli kararlardan biridir. Evlilik sürecinde bireylerin nelerle karşılaşacaklarını bilmeleri ve sorumluluk bilinciyle hareket etmeleri, sağlıklı bir aile yapısı oluşturmak için gereklidir. Ayrıca kişilerin evlilik ilişkilerinin sağlıklı yürümesini sağlayan, iletişimin temel noktası kabul edilen empati konusunda daha özenli olmaları gerekmektedir (Duman vd., 2017).

Bu çalışmada yaşamlarını evlilik bağı ile birleştiren bireylerin empatik eğilimin ve karar verme stillerinin kişisel ve toplumsal gelişimdeki önemini vurgulamak amaçlanmıştır. Konuyu detaylandırmak ve var olan durumu ortaya koymak yeni çalışmalar için de anlamlı olacaktır. Bu nedenle bu çalışmada evli bireylerin empatik eğilim düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Yurtiçi ve yurtdışı kaynaklara bakıldığında evli bireylerle empatik eğilim ve karar verme stilleri değişkenliklerinin bir arada bulunduğu araştırmalara rastlanılmamış olması, bu çalışmanın literatüre bilimsel açıdan katkı sağlayacağı ve yeni çalışmalara ışık tutacağını düşündürmektedir.

Bireylerin kendi başlarına karar verme stilleri farklılık gösterirken başka bir bireyin fiziksel, psikolojik ve biyolojik varlığı alınacak kararları etkileyebilecektir. Bu sebeple evlilik ilişkisi içerisinde var olan bireylerin birbirlerine ve alacakları kararlara karşı sağlıklı empatik ilişkiler kurmaları ve bunu kararlarına yansıtmaları gerektiği konusunda katkı sunacağı umulmaktadır.

Evli bireylerin kendilerine özgü özellikleri ve değerlerini var eden aile, kültür ve toplum yapısı düşünüldüğünde, ailenin devamlılığı ve sağlıklı bir toplumda yetişecek

olan nesillerin geleceği önem arz etmektedir. Bu nedenle aile bireylerinin birbirlerini ve duygularını daha iyi anlama ve ortak karar alma bilincine ulaşabilecekleri beklenilebilir. Ayrıca bu çalışmanın sosyal psikoloji alanında çalışan araştırmacılara fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda bu çalışmanın ana problemi evli bireylerin empatik eğilim düzeylerinin karar verme stillerini belirleyip belirlemediğini ortaya çıkarmaktır. Buradan hareketle bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

1. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, evlilik sayısı, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, evlilik sayısı, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme alt ölçeği, kaçınan karar verme alt ölçeği, erteleyici karar verme alt ölçeği, panik karar verme alt ölçeği puanları ile Empatik Eğilim Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki var mıdır?
4. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları ve evlilik sayıları Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
5. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, cinsiyet, evlenme biçimi ve çocuk sayısı, Karar Verme Ölçeği kaçınan karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
6. Evli bireylerin, Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile cinsiyet, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi, Karar Verme Ölçeği erteleyici karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?
7. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı, Karar Verme Ölçeği panik karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamakta mıdır?

Bu araştırmanın temel amacı, evli bireylerin empatik eğilimleri ile karar verme stilleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Bu sebeple yukarıdaki araştırma soruları da dikkate alınarak, bu ilişkiyi incelemek için aşağıdaki hipotezler ileri sürülmüştür.

H1: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, evlilik sayısı, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1a: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1b: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1c: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1d: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1e: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları evlilik süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1f: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları evlilik sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1g: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları evlenme biçimi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1ğ: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları çocuk sahibi olma değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H1h: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği (dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme puanları çocuk sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, evlilik sayısı, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2a: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2b: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları yaş değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2c: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları eğitim düzeyi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2d: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları çalışma durumu değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2e: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları evlilik süresi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2f: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları evlilik sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2g: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları evlenme biçimi değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2ğ: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları çocuk sahibi olma değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H2h: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları çocuk sayısı değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

H3: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme alt ölçeği, kaçınan karar verme alt ölçeği, erteleyici karar verme alt ölçeği, panik karar verme alt ölçeği puanları ile Empatik Eğilim Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki vardır.

H4: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları ve evlilik sayıları Karar Verme Ölçeği dikkatli karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

H5: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, cinsiyet, evlenme biçimi ve çocuk sayısı, Karar Verme Ölçeği kaçınan karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanların istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

H6: Evli bireylerin, Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile cinsiyet, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi, Karar Verme Ölçeği erteleyici karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

H7: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı, Karar Verme Ölçeği panik karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

Yapılan bu çalışmada bazı sınırlılıklar bulunmaktadır. Aşağıda bu sınırlılıklara dair maddeler sıralanmıştır:

1. Bu araştırma 2020-2021 yılları arasında Adana ili merkez ilçelerinde (Seyhan ilçesi, Çukurova ilçesi, Yüreğir ilçesi, Sarıçam ilçesi) yaşayan evli bireylerden çalışmaya gönüllü olarak katılan katılımcılarla sınırlıdır.
2. Elde edilecek bulgular, bu çalışmanın örneklem grubuyla sınırlıdır.
3. Araştırmadan elde edilecek bulgular, Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ), Melbourne Karar Verme Ölçeği II'nin (MKVÖ II) ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.

Bu araştırmanın sonuçlarının geçerlik ve güvenilirliğini sağlayabilmek için varsayımlar aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

1. Araştırmanın örneklemine oluşturan evli bireylerin ölçekleri içten ve doğru cevapladığı varsayılmıştır.
2. Veri toplama araçlarının ölçülmek istenen özellikleri doğru ölçtüğü varsayılmıştır.
3. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Bu çalışmada sıkça kullanılacak olan empatik eğilim ve karar verme stilleri kavramları kısaca aşağıda tanımlanmıştır.

Empatik Eğilim: Empati kavramının iki bileşeninden biridir. Empatinin duygusal boyutunu oluşturur (Metz & Gerçek, 2005). Başka bir bireyin duygusal tepkisini gözlemleyerek ona uygun bir duygusal tepki geliştirme yeteneği olarak tanımlanır (Feshbach, 1987).

Karar Verme Stilleri: Karar verme birçok seçenek arasından birini seçme hakkını kullanarak yapılan bilişsel ve davranışsal gayretler bütünüdür (Deniz & Avşaroğlu, 2014). Karar verme stilleri, insanların karar anındaki tepkileri ya da yorumları olarak tanımlanır (Budak, 2000).

1. Dikkatli karar verme stili: Kişi bir karara varmadan önce itina ile bilgiyi toplarken, alternatifleri de özenle değerlendirir ve daha sonra en uygun seçimi yapar.
2. Kaçingın karar verme stili: Kişi üzerindeki alınacak karar sorumluluğunu başkalarına bırakma, karar almaktan kaçma eğilimdedir.
3. Erteleyici karar verme stili: Kişi nihai sonuca varmak için alınacak kararı bir seçenek olmaksızın sürüncemede bırakarak, sürekli erteleme davranışı içindedir.
4. Panik karar verme stili: Kişi düşünmeden, planlama yapmadan sırf içinde bulunduğu durumun ya da olayın baskısından kurtulmak için bir an önce çözüme kavuşma eğilimindedir (Deniz, 2004).

Araştırmanın bu aşamasında empatik eğilim ve karar verme stilleri ile ilgili tanımlara, kuramsal açıklamalara, literatürde bu değişkenlerle ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. Aşağıda empatik eğilim ve karar verme stilleri ile ilgili tanımlar, kuramsal çerçeve ve ilgili araştırmalar sunulmuştur.

Empati ve Empatik Eğilim Kavramı

Kökeni Yunancadan gelen empati kelimesi başka bir bireyin yerinde olmak onun gibi düşünmek ve onun gibi hissetmek onun davranış, duygu ve yaşamını anlamak anlamında kullanılmaktadır. Empati kelimesi Aristoteles'in "Rhetoric" eserinde ilk defa karşımıza çıkar. Lips (1897) empatinin "*bireyin kendi farkındalığının dışında, başka bir nesne ile kaynaşması*" olduğunu söylemiştir. Titchener (1909) Almandaki "Einfühlung" sözcüğü ve Yunandaki "Empatheia" teriminden yola çıkarak İngilizceye "Empathy" olarak çevirmiş ve durumun, olayın ya da nesnenin yerinde olmak ve onun özünden bakmak olarak tasvir etmiştir. Bu nedenle empati kelimesinin iki ayrı kelimedenden köken aldığını "Einfühlung" (Almanca) "Empatheia" (Eski Yunanca) kelimelerinin birleşmesinden ortaya çıktığını söylemek mümkündür (Dökmen, 2008).

1920'lerden bugüne kadar kullanılan empati kavramını Freud bugünkü tanımı ve anlamıyla kullanmamış yerine özdeşim kavramını kullanmıştır. Freud özdeşimin iki farklı yönü olduğunu, öncelikle bireyin kendini özgür ifade edeceği bir ortamda olması gerektiğini ve kişinin bilinç dışına uyum sağlamak olarak dile getirmeye çalışmıştır. Daha sonra ise, empatinin özne ve nesnenin ortak özelliklerinden ortaya çıkan bir özdeşim biçimi olduğunu ifade etmiştir. Empati kavramını çağa uygun bir kullanım

haline getirip değişimi gösterse de aslında Freud bu ifadeyi fazla geliştirmemiştir (Güldağ, 2007).

Harry Stack Sullivan tarafından 1950'li yıllarda empatinin net bir özellik taşımadığı belirsizlik yansıttığı dile getirilmiştir. Sullivan, empatiyi bireyler arasında tam olarak tanımlanamayan bir süreç olarak betimler (Wispe, 1990). Birçok psikanalist içerisinde Kohut empatiyi en doğru ve iyi tanımlayan kuramcı olarak görülmüştür. Kohut'a göre empati iki ayrı öneme sahiptir. Birincisi: empati ruhsal sıkıntısı olan kişilerin içsel yaşamlarını tam anlamıyla algılamaları ve tanımaları için oldukça önemli bir araçtır. Buradan yola çıkarak danışmanın danışanı doğru anlamasında empatinin önemli bir yeri olduğunu, aksi halde terapistin hastanın hayatına dair edindiğı verilerde eksiklik olacağını ve terapötik bir etki sağlamayacağını ifade eder. İkincisi ise, çocuk bakımından sorumlu kişinin empatik becerisinin çocuğun benlik gelişiminde önemli bir yere sahip olduğunu söylemektedir (Güldağ, 2007). Empati ile uğraşan bir diğer önemli psikanalist olan Sandor Ferenczi çocuklukta ki empati eksikliği yaşantılarının, nevrozların gelişiminde etkisi olduğunu düşünmüştür. Geliştirmiş olduğı terapi tekniğinin, kişinin içindeki çocukla açık ve empatik bir iletişim kuracağını, içindeki çocuğa anlayış gösteren yetişkinlerin, kendilerine karşı farkındalık geliştirecekleri bir ortam oluşturacağını savunmuştur (Aktaran, Ersoy & Köşger, 2016). Hoffman (1994) ise empatiyi biyolojik temele dayandırmış, doğumdan itibaren başlayan doğal bir sürecin ilerlediğini belirtmiştir. Çocuğun büyüme sürecinde taklit yeteneğinin empati ile benzeştiğini ve hatta başka bir kişiyi ya da nesneyi taklit etmeyi empati ile bağdaştırmıştır. Empati kavramının günümüzdeki tanımında ise Carl Rogers'ın yaptığı çalışmalar, önemli bir yere sahiptir. Bu çalışmalarda Rogers, birçok kez empatiyi farklı şekilde tanımlamış ve 1970'li yıllarda bugün herkesin anladığı ve bildiğı tanıma ulaşmıştır. Buna göre Rogers empatiyi karşısındakini anlama, kendini onun yerine koyma, onun duygu ve düşüncesini anlayarak durumlara ve olaylara onun gözünden bakma yeteneğinin ifade edilmesi süreci olarak tanımlar (Dökmen, 2005). Goleman (1998), ise insanlar arası ilişkide vazgeçilmez olarak görülen empatiyi insanı anlamak olarak değerlendirir. İnsanı anlamasının, karşısındaki kişiye her koşulda hak vermek anlamına gelmediğini ifade eder. Kişinin başarılı olmasının empati kurma yeteneğı ile doğru orantılı olduğunu, duygularını fark edemeyen ve yönetemeyen kişilerin akıllarını da kullanmakta yetersiz kalacaklarını belirtir. Bu nedenle iyi insan, iyi eş, iyi yönetici ya da iyi çalışan olabilmenin temelinde empati kurma becerisinin yattığını belirtir.

İnsan sosyal bir varlıktır ve varlığını devam ettirmesinin koşullarından biri de sosyal ilişkiler kurabilme yeteneğidir. Bu ilişki döngüsü içinde duygusunu, düşüncesini, yaşamını anlamak ve anlamlandırmak hem kendini hem de karşısındakini var etmek için empatik eğilime sahip olması gerekmektedir. Empati insan için ve insanın sosyal yaşamı için vazgeçilmez kavramlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanların duygularını, düşüncelerini ifade etmekte kullanmaları, kendilerinin ve karşısındakilerin hislerini anlamaları ya da anlasalar bile söylemek istememeleri kişinin kendisinin bile çoğu zaman cevap bulamadığı bir sorudur (Cüceloğlu, 1995). Buradan yola çıkarak iletişim kurmanın, sosyalleşmenin en önemli ayağı empatik beceri gelişiminin tamamlanmış olması olarak düşünülebilir (Kurt, 2019). Bu durum terapistten öğrenilebileceği gibi sosyal yaşam içinde de geliştirilebilir. Empatik beceri kazanan kişiler iletişim kurmada daha başarılı, sosyal hayatta daha uyumlu kişilerdir (Cüceloğlu, 1995). Empatik beceri okulda, iş yaşamında, alışverişte ve hatta günlük yaşamımızın birçok anında ve birçok farklı alanda kullandığımız bir beceri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bireyin yaşamında bu kadar çok yer edinen bu beceriyi edinme sürecini Dökmen, (1988) bazı sınıflandırmalar yaparak şöyle anlatmıştır. Onlar, ben ve sen basamağı olmak üzere üç ana basamak üzerine aşamalı empati sınıflaması kendi içinde “Duygu” ve “Düşünce” alt basamakları ile tanımlanmıştır. Bu sınıflamada bireylerin ilişkiler arası birbirlerine verdikleri tepkilerin etkisi düşükten yükseğe doğru sıralanmıştır. Aşağıda sırasıyla bu basamaklar belirtilmiştir (Dökmen, 2005).

1. Onlar Basamağı: Kişi burada kendi duygu ve düşüncesinden bahsetmez. Karşısındaki kişinin sorunu ya da anlattığı konuyu düşünmez ve onun duygu ve düşüncesinin farkına varmaz. Genel bir yargıda bulunur. Toplumda genel geçer kabul edilen cevaplar verip atasözleri kullanır.
2. Ben Basamağı: Bu aşamada birey daha bencil eylemlere sahiptir. Dinlediği kişiyi anlamak yerine onu yargılama eğilimi gösterir. Bazen de karşısındakini dinlerken birden kendinden ve kendi problemlerinden bahsederek karşısındaki kişiyi kendiyi ve sorunlarıyla baş başa bırakıp, yalnızlaştırır. Buna rağmen bireyin bazı zamanlarda karşısındakinin sorunlarıyla bağ kurarak rahatlama mümkündür fakat bu yeterli bir rahatlama değildir. Bu nedenle ben basamağındaki kişiler onlar basamağındaki kişilerden daha empatik görünseler de yeteri düzeyde empati kuran kişiler değildir.

3. Sen Basamağı: Bu basamakta kişi kendini karşısındaki kişinin yerinde görür. Onun yaşadıklarına ve anlattıklarına onun gözünden bakabilir. Duygu ve düşüncelerini, hislerini, sorunlarını anlamaya çalışır.

Empati kavramını üç temel basamakta anlatan Dökmen (2005) bu basamaklara on altı basamak eklemiş ve en kalitesizden, en kaliteliye kadar basamakları ilerletmiştir.

1. Senin problemin karşısında başkaları ne düşünür ne hisseder: Burada genellemeler söz konusudur. Karşıdaki bireyin sorununa toplumun değer yargılarıyla eleştiride bulunulur.
2. Eleştiri: Birey karşısındaki kişiyi kendi ön yargılarıyla değerlendirir.
3. Akıl verme: Dinleyen kişi, karşısındakinin problemine yapması gerekenleri söyleyerek yönlendirmeye çalışır.
4. Teşhis: Dinlediği kişinin söyledikleriyle soruna teşhis koyar.
5. Bende de var: Bende de bu sorun var diyerek dinlediği kişiyi bırakıp kendinden söz etmeye başlar.
6. Benim duygularım: Dinlediği kişinin problemine karşılık kendi duygularından bahseder.
7. Destekleme: Dinlediği kişinin cümlelerini tekrarlamadan onu anladığını ifade eder.
8. Soruna eğilme: Dinlediği kişinin problemiyle ilgilenir, sorular sorarak problemi irdeler.
9. Tekrarlama: Dinlediği kişinin kendisine ilettiği verileri onun kullandığı bazı kelimelere önem vererek özetler. Böylece alınan veriyi ya da mesajı kişiye tekrar yansıtmış olur ve gözlemlediği hisleri de buna dahil eder.
10. Derin duyguları anlama: Kişi empati kurduğu kişinin duygu, düşünce ve davranışlarını fark edip kendini onun yerine koyarak fark ettiklerini karşısındaki ona iletir.

Empati sosyal anlamda bireylerarası ilişkilerin uyum sürecine etkisi olan en temel insani özelliktir (Dökmen, 1987). İletişim içinde olan insan, kurulan empati bağıyla diğer insanlar tarafından anlaşıldığı ve önem verildiği hissini yaşar. Bu şekilde doğru empati kuran kişiler başka bireylerle iletişimlerinde bir dizi davranışlar göstermişlerdir. Bu davranış biçimlerini Krznaric (2013) şöyle tarif etmiştir:

Birinci Davranış: Empati beyninizi açma; empati insanın özünden çevresine ve oradan da bütün hayatına yayılacağını anlamak için bilişsel yapıları dönüştürür.

İkinci Davranış: İmgesel sıçrayışı gerçekleştirmek; birey kendini başkasının yerine koyarak o kişilerin insani özelliklerini, düşüncelerini, bakış açılarını kabul edebilmek için bilinçli bir çaba gösterir.

Üçüncü Davranış: Deneysel maceralara atlamak; kişinin kendi yaşamına ve kültürüne tamamen zıt başka kültür ve yaşamları araştırmak.

Dördüncü Davranış: Sohbet becerisini geliştirmek; duygusal maskelerimizden arınarak, önyargısız dinlemeyi geliştirerek, yabancı insanlarla iletişim kurup merak duygusunu gidermek.

Beşinci Davranış: Koltuğunuzda seyahat etmek; sanatın tüm bileşenleriyle (müzik, sinema, edebiyat vb.) başka insanların zihinlerine yolculuk etmek.

Altıncı Davranış: Bir devrime ilham vermek; toplumlarda değişimi var etmek için kitlelere empatik becerilerimizi aşılayarak onlarla empati kurup dünyayı tüm doğallığı ile kucaklayıp genişletmek.

Krznaric (2013) bu maddelere sahip insanın yaşamının ütöpik bir tarafı olmadığını çünkü bireyin sahip olduğu empati becerisinin gizli ve müthiş bir yetenek olduğunu, her insanın, her zaman bu yeteneği kullanmasa da içerisinde taşıdığını dile getirmiştir.

Bütün bu bilgiler ışığında empati becerisi yüksek insanlarda sosyal ilişkide olumlu gelişim gösterdikleri, kendini ifadede daha başarılı oldukları, sosyal çevrelerine daha kolay uyum sağladıkları, hem kendi hem de iletişimde oldukları diğer bireylerin davranış ve tutumlarının sebeplerini daha kolay ve başarılı bir şekilde algıladıkları, daha fazla hoşgörü sahibi oldukları, meslek hayatlarında kişisel farklılıklara daha saygılı bir tutum gösterdikleri, yaşamın her anında daha iş birlikçi bir tavır sergiledikleri görülmüştür (Ataşalar, 1996; Aydın, 1996; Bozkır vd., 2015; Çetinkaya & Alparslan, 2011; Demirbolat, 1999; Genç, 2010; Kesicioğlu & Güven, 2014; Kabasakal & Çelik, 2010; Rehber & Atıcı, 2009; Yıldırım, 2005).

Empatinin Bileşenleri

Daha önce de belirtildiği gibi empati kavramının tanımı konusunda farklı görüşler bulunmasının yanı sıra bu durum empatinin bileşenleri konusunda da geçerlidir. Empatinin bilişsel boyutu 1950'lerin sonuna kadar geçerliliğini korurken, 1960'lı yıllarda duygusal boyutunun da varlığından söz edilmiştir. 1970'lere gelindiğinde bu kavram karşımızdaki kişinin belli bir duygusunu anlamak ve karşılık vermek olarak

ifade edilmiştir (Dökmen, 1988). Araştırmacıların bir kısmı empatinin duygu ve düşünce olmak üzere iki bileşenden oluştuğunu söylerken (Goldstein & Michaels, 1985) başka bir kısmı da bilişsel, duygusal, bildirişimsel ve algısal olmak üzere dört bileşenden söz eder (Akçalı, 1991). Bununla beraber algısal bakış açısı alma, duygusal bakış açısı alma olarak Kurdek ve Rodgon (1975) tarafından ayrıldığı görülmüştür. Hoffman (1979) ise güdüsel, bilişsel ve duygusal olarak üç bileşenden bahseder (Aktaran, Eroğlu 1995).

Empatinin bilişsel bileşeni iletişim içerisinde olan bireyin düşüncesini, isteklerini ve gereksinimlerini tam olarak anlayabildiği süreçtir (Ceyhan, 1994). Duygusal bileşen ise iletişim içerisinde olan bireyin duygularını ve iç dünyasını anlayabildiği, karşısındaki birey ile paylaşım içerisinde olduğu süreç olarak tanımlanır. Eğer duygusal boyut sürece dahil edilmez ise empati, sadece karşısındaki insanın hayatını tanımlamaktan öteye gidemez. Bu nedenle duygusal boyut empatik yaşamın vazgeçilmez bir parçasıdır (Yılmaz, 2003). Bilişsel ve duygusal bileşenlerin var edilme sürecinde, yaşanmışlıkları karşımızdaki bireye aktarmak ve onun duygularını, düşüncelerini anladığımızı göstermek, empatinin bildirişimsel bileşenini tanımlamaktadır (Akçalı, 1991). Bireyin karşısındaki bir başka bireyin duygularını anlamak için attığı ilk adımları da algısal bileşenler olarak ifade edebiliriz. Empati kurulacak kişinin davranışlarını, mimiklerini, ses tonunu, içinde bulunduğu zamana ait tüm imaları doğru anlamak gerekmektedir. Ancak bu şekilde empati kurulacak bireyin bilişsel ve duygusal süreçleri anlaşılabilir (Öner, 2001).

Empatik Eğilim

Günlük yaşam içerisindeki bireylerin empati kurma potansiyeli olarak tanımlanan empatik eğilim, daha çok duygusal unsurları içermektedir. Empatik eğilim, problem yaşayan kişilerin duygularını anlayabilme ve onların duygusal yaşanmışlıklarından etkilenme yeteneği, problemleri bireyin yerini alabilme ve ona yardım etme isteği olarak değerlendirilebilir (Akkoyun, 1987).

Her insanda bulunmayan ve bir kişilik özelliği olan sosyal duyarlılığa sahip insanların daha çok empatik olacaklarını ve daha çabuk empatiyi geliştirebileceklerini ifade eden Rogers (1983) empatik eğilimi sosyal duyarlılık olarak tanımlamaktadır. Öz (1992) bu konuda empatik eğilimi yüksek olan kişilerin, sıkıntı yaşayan bireylerin duygularını daha çabuk anladığı, yardım etme potansiyellerinin yüksek olduğu ve hatta

sıkıntılı bireye rol model olarak, onun güçlü bir kişilik geliştirmesine olanak sağlayarak, sorunlarla baş etmesi ve çözüm bulması konusunda yardımcı olacağını söylemektedir.

Empatik eğilim ve empatik beceri olarak iki ayrı boyutta incelenen empatinin (Dökmen, 1988) temelinde, karşıdakine yardım etme fikri hakimdir. Empatik beceri bireyin empati kurabilme becerisi iken; empatik eğilim ise günlük faaliyetler içinde olan insanın empati kurma potansiyelidir. Fakat insanların empati kurabilme yeteneğine sahip olmaları onların bu yeteneği her zaman davranışa dönüştürecekleri anlamına gelmez. Bununla beraber birçok değişkenin (Sosyal duyarlılık, saldırganlık, toplumsallaşma, kaygı, depresyon) empatik eğilim ile arasında ilişki olması, her zaman empatik eğilimin sebep, diğerlerinin sonuç olduğunu ifade etmek ya da genellemelerde bulunmak da doğru değildir (Dökmen, 2003).

Yardım etme ve empati ikilisinden empatik eğilim doğar diyebiliriz. Yani empatik eğilimde yardım etme düşüncesi egemendir. Empatik eğilim düzeyi yüksek olan bireylerde yardım etme ve duygusal problemleri anlama potansiyeli birbiri ile iç içedir (Terakye, 1998). Çiftler birbirlerinin duygu ve düşüncelerini doğru anladıklarında aralarındaki bağın da güçleneceği kaçınılmaz bir gerçektir. Çünkü, eşler arasındaki duygu derecelendirmesi, benzerliği yansıtır (Papp vd., 2010). Karşılıklı güvenin temelinde eşler arasındaki güçlü empatik eğilim faktörünün rolü vardır. Bu sebeple birey eşinin duygularına, kişiliğine ve davranışlarına karşı empatik bir anlayış geliştirmek durumundadır. Çünkü empatiyle yoğrulmuş eşler empatik eğilim ile evlilik bağlarını olgunlaştırır, geliştirir ve sağlamlaştırırlar (Özgüven, 2000).

Empatinin ve empatik eğilimin kuramsal kısmına bakıldığında öncelikle Freud'dan ve empatiye bakış açısından başlamak doğru olacaktır.

Daha çok danışmanın, danışanı dinleme biçimi üzerine yoğunlaşan Freud, özellikle ilk zamanlar empati kavramı ile pek ilgilenmemiştir. Fakat bu kavramın iki boyutuna dikkat çekmiştir. İlk olarak serbest çağrışımından bahseden Freud; terapist danışan için duygu ve fikirlerini rahatça ifade edebileceği bir ortam hazırlamalı ve danışanın bilinç dışına uyum sağlamasına yardım etmeli demiştir (Freud, 1912). İkinci olarak empatiyi bize ve bizim egomuza yabancı olan birini anlamamızı sağlayan önemli bir süreç olarak görür. Bununla beraber nesnede ve öznedede var olan benzer özellikleri temel alan, spesifik bir özdeşim şekli olarak yorumlar (Freud, 1920).

Empati kavramını açıklayan önemli isimlerden bir diğeri ise Sandor Ferenczi'dir. Freud'un yolundan giden Ferenczi, uzun yıllar Freudcu analiz ile ilgilenmiş ve daha sonra Ferenczici (Hümanist) analizi 1924 yılında geliştirmiştir. Empati Ferenczi'nin

yönteminde çok önemli bir yere sahiptir. Ferenczi empatinin bir yöntem olarak ele alınması gerektiğini ve klinik çalışmalarda vazgeçilmez bir unsur olduğunu ifade eder. Ödipal dönemdeki çatışmalardan kaynaklandığı söylenen nevrozların varlığını, erken çocukluk dönemindeki empati eksikliği ile ilişkilendirmiştir. Ferenczi empati ile kurulan iletişimi hastadan ziyade terapistin konuşabilme kapasitesine bağlamış ve terapistin terapi sırasında Freud'un aksine daha empatik ve az yorum yapması gerektiğini savunmuştur. Terapist kendisine itici gelen, hoşlanmadığı danışanlarına bile empati kurallarını uygulayarak, yoğun empati duymalı ve hatta bunun için kendisini zorlaması gerektiğini ifade eder (Ferenczi, 1928; 1931; 1933).

1960'lı yıllara kadar empatinin kullanımı günümüze oranla daha sınırlı görülmektedir. Fakat 1960'lı yıllarda Olden, Schafet, Kohut ve Greenson gibi bilim insanlarının empatinin terapide kullanımını önemli görmeleri ve terapistin ana amaçlarından biri olduğunu ortaya koymaları bu kavram üzerinde büyük değişikliğe sebep olmuştur. Empatinin önceki yıllardan daha çok önem kazanmasında Kohut'un rolü büyüktür. Kohut karşımızdaki bireyin iç dünyasını fark edip anlamaya çalışmak olarak açıkladığı empatiyi "*aracılı iç gözlem*" olarak tanımlar. Kohut terapistin her zaman "*eğer ben olsaydım*" sorusuna cevap bulacak şekilde kendisini danışanın yerine koymalı ve kendi iç gözlemiyle danışanı anlamaya çalışmalıdır demiştir (Kohut, 1959). Bunun yanı sıra Kohut da Ferenczi gibi erken çocukluk dönemindeki empati eksikliğinden söz etmiş ve bunu anne-babanın empatik olup olmamasına bağlamıştır (Levy, 1985; aktaran Özbay & Canpolat, 2003).

Bu açıklamaların dışında Ünal (1972) empati kavramını açıklarken üç önemli görüşten bahseder. Bunlar; Çıkarsama (inference) Kuramı, Rol Oynama Kuramı ve Heyecan Yayılması Olarak Empati'dir.

Çıkarsama Kuramı, bireyi anlamak için onun davranışlarını ve ifade tarzlarını yorumlamak gerektiğini savunur. Kişiler duygularını ve düşüncelerini fiziki duruşlarıyla, mimikleriyle, kaslarındaki gerginlik ya da gevşeklikle, hareketleriyle yansıtırlar ve bu yansıtmayı fark ederler. Bu fark ediş iç yaşantılarının bedenlerinde hayat bulmuş ifadeleridir. Kişi karşısındaki bir başka kişide aynı ifadeleri gördüğünde kendi yaşanmışlıklarından yola çıkarak o kişinin de aynı sorunu yaşadığını düşünmeye başlar. Böylece insanlar iç dünyaları hakkında dış görüntüleriyle karşısındaki kişiye ipuçları vermiş ve yaşanan iç dünya yaşantılarını bir nevi genellemiş olurlar. Çıkarsama yaklaşımında, empati bir insanın kendi duygu ve düşüncelerine dair ipuçlarını karşısındakine atfetmesi olarak açıklanabilir. Birey aslında bir çeşit yansıtma

yapmaktadır. Buradan yola çıkarak davranışların yorumlanmasında taklidin önemi üstünde durulmaktadır (Ünal, 1972).

Mead tarafından geliştirilen Rol Oynama veya Rol Alma Kuramı olarak adlandırılan teoride ise, bireyin etrafındaki kişileri taklit etme veya onların yerine kendisini koyması, bakış açılarını anlaması ve davranışları ile ön görüler, beklentiler ve değerlendirmelerde bulunabileceği savunulmaktadır. Kısaca rol oynamanın empatinin gerçekleşmesinde ne kadar önemli olduğu açıklanır. Rol Oynama Kuramı gözlem yapabildiğimiz şeylerin fiziksel davranışlar olduğunu kabul eder ve bu davranışların kazandığı anlamları ve nasıl anlam kazandıklarını araştırır (Ünal, 1972). Çocuklar doğduklarında bir benlik kavramına sahip değildir. Etrafındaki ebeveynlerin, özellikle de annenin davranışlarını taklit etmeye çalışarak fiziki rol alma kavramını oluşturmaya başlar. Daha sonra çevresindeki diğer kişiler ve davranışlar fiziki rol alma kavramına dâhil olur. Çocuk büyüdükçe zihinsel rol oynama evresine girer. Böylece taklit yeteneği ile doğan çocuk rol aldığı davranışlar karmaşıklaşınca genellemeler yapmaya, başkalarının gözünden nasıl görüldüğünü fark etmeye, kendisine karşı gerçekleştirilen davranışları kavramsallaştırarak empatiyi geliştirmeye başlar (Alver, 1998).

Heyecan Yayılması Olarak Empati Kuramını ortaya koyan Sullivan (1947) çocuk ve çocuğa bakan kişi arasında kurulan heyecansal bir bağdan bahseder ve bunun empati olduğunu söyler. Anne ve çocuk arasında kurulan bu iletişim, yani empatinin en önemli evresi, çocuğun altı ila yirmi yedinci ay arasındaki dönemdir. Bu görüşe göre, bir başka bireyin heyecanına ortak olmak onun heyecanını aynı anda beraber yaşamak empatinin kurulduğu anlamına gelir. Krech ve Crutchfie'ye (1958) göre insan, karşısındakinin heyecanını ve bu heyecanın bedensel belirtilerini algılayıp, kendi içinde hissettiğinde empati kurmuş olur. Örneğin, feryat eden birinin üzüntüsüyle üzülür içimizde hissederiz ya da bize gülen tanımadığımız bir çocuğa bakıp, güleriz. Bütün bunlar bir etkileşimin ürünüdür. Kısaca başkasının heyecanı ile heyecanlanıp kendimizde karşılığını görmek o kişiyle empatik eğilimi kurduğumuzun göstergesidir.

Karar Verme Kavramı

Kişiler yaşamları boyunca değişken kararlar verirler. Bu kararların değişkenliği nitel ve nicel açıdan buldukları durumun içeriğiyle, çevresel etmenlerle, kişinin gelişim evreleriyle bağlantılıdır (Gacar, 2011). Karar verme ulaşılmak istenen bir hedefe ya da giderilmesi gereken bir ihtiyaca çözüm bulmak için birden fazla yol arasından birine yönelme eğilimidir. Önemli konularda karar verileceği zaman, sonucunu önceden

planlama ve amaca ulaşmak için en güçlüye yönelme önem kazanmaktadır (Kuzgun, 1993). Karar vermenin insan yaşamı boyunca var olduğunu söylemek doğru olacaktır. Çünkü bireyler her yaşta gerek iş hayatında gerekse sosyal yaşantısında birçok kararlar alırlar. Teknoloji ve bilimin gelişimi bireylere karar verme açısından pek çok seçenek sunsa da bu durum bireyleri olumsuz etkileyebilir ve seçenek fazlalığından dolayı karar verme eylemini daha karmaşık hale getirebilir. Kişinin yaşamından zevk alması, tatmin olması ve iyi hissetmesi aldığı etkili kararlar ile doğru orantılıdır. Tam tersi bir durumda yani kişi etkili kararlar vermiyor ise yaşam kalitesi düşecek ve kendini kötü hissedecektir (Çolakadıoğlu & Gürçay, 2007). Karar verme, insanın farkında olmadan yürüttüğü bir iştir. Bu kararlar, günlük giyeceği bir ayakkabıyı seçmekten tutun geleceğe yatırım için atılan bir adıma kadar her anı kapsamaktadır. Bunlar dışında profesyonel karar verme de geniş bir topluluğu ilgilendirdiği için doğru kararlar almak büyük önem taşımaktadır (Aladağ, 2011).

Bir seçme eylemi olarak ifade edilen karar verme (Connor & Becker, 2003), karar tanımı ile sürekli olarak karıştırılmaktadır (Lee vd., 1999). Buna rağmen karar verme davranışının bir süreci içermesi sebebi ile aralarındaki derin fark ortaya çıkmaktadır (Simon, 1976). Genel anlamda karar verme birçok seçenek arasından seçim yapmak olarak tanımlanmaktadır. Fakat tek bir seçenek var ise bir seçimden ve karar vermeden bahsedilemez (Rollinson, 2002). Sağır (2006), karar vermeyi birçok seçenek arasından en uygununu seçme olarak tanımlarken aynı zamanda seçimi karar vermenin bir parçası olarak görmektedir. Tosun (1992) karar verme kavramını, reel yaşamda kararsızlık halinden eyleme geçmek olarak tanımlamıştır. Çimen (1999), karar vermeyi belli bir hareket şekline uyum sağlamak olarak tanımlarken, alınacak en küçük ölçekteki bir kararı bile düşünsel ve duygusal anlamda sorumluluğu üstlenmek olarak açıklar. Bağırkan (1983), karar vermeyi bir veya birden fazla sorun karşısında sunulan seçenekler arasından en uygununu belirleyerek sonuca varılması olarak tanımlamıştır. Janis ve Maan (1977) ise karar vermenin bir süreçten ibaret olduğunu ve bu sürecin farklı birçok değişkenden kaynaklı karmaşık bir yapıda olduğunu belirtmiştir. Buna göre karar verme sürecini etkileyen değişkenler aşağıda maddeler halinde verilmiştir:

1. Araştırma ve işletme
2. Hüküm verme
3. Öğrenme
4. Hafıza

Bu tanımlara bakarak karar vermenin insan yaşamında önemli bir yere sahip olduğu, etkili kararlar alınması durumunda yaşam kalitesinin yükseleceği sonucuna varabiliriz. Bunun yanı sıra karar verme bir amaca yönelik oluşabilecek sıkıntıların ortadan kaldırılmasında bir yönelim olarak görülebilmektedir (Dinçer & Yetim, 2016).

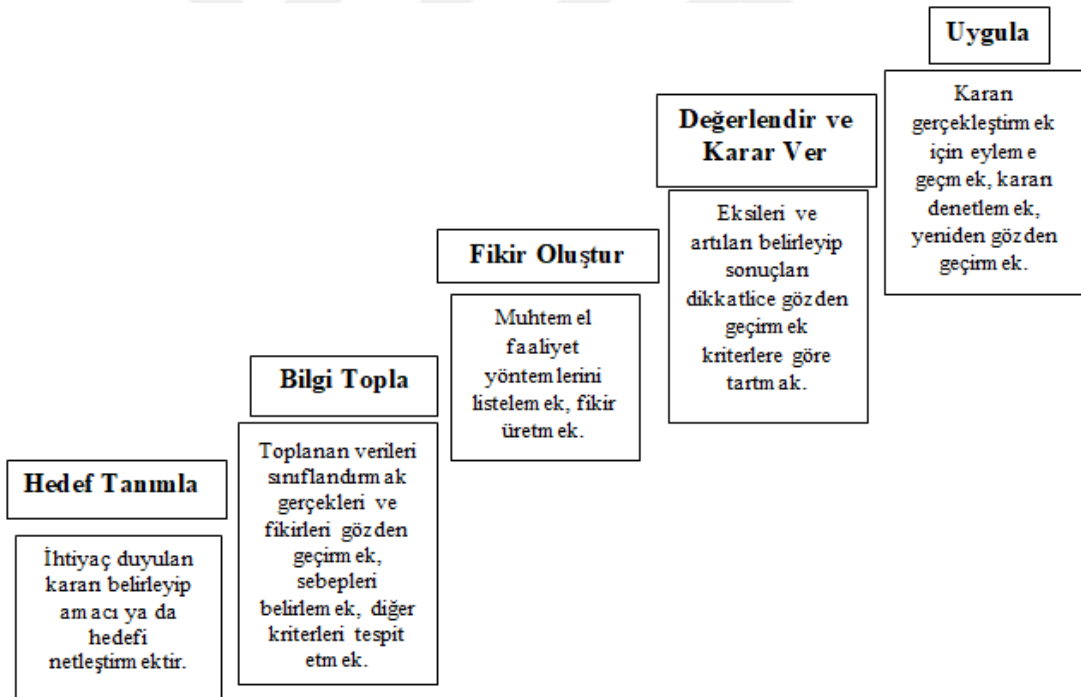
Karar Verme Süreci

Dinamik bir süreç olan karar verme, var olan yöntemler arasında önemli bir yere sahiptir. Karar verme anında oluşacak belirsizlikler bireyin kararlarını değişikliğe uğratmasına sebep olabilmektedir. Bireyin karar verme sürecinde sistemli bir şekilde ilerlemesi bireyi en doğru ve uygun sonuca götürebilmektedir. Birey karar verme sürecini birçok bilgi toplayarak karmaşık bir duruma getirebilir. Bu bilgileri sadeleştirebilmek için detaylı bir inceleme yapıp bazılarını elden çıkarır. Diğerlerini ise yaptığı gelecek planına göre değerlendirir (Dinçer & Yetim, 2016). Kişi karar alırken kendi iç dünyasını ve ihtiyaçlarını temel alırken çevresel beklentilere de yanıt vermek için uğraşır. Bunun için hem bireysel hem de çevresel verileri pozitif ve etkili kullanması beklenmektedir (Eroğlu, 2016). Ayrıca birey karar verme ihtiyacı duyduğu zaman karar verme sürecini başlatmalıdır. Bununla beraber karar verme bir amaç uğruna var olan koşullar içerisinde olabilecek en uygun hareket tarzını tercih etmek ya da seçmek olarak da ifade edilebilir (Kurt, 2003). Karar vermeyi açıklayan birçok bilim insanı olmasına rağmen genel bir tanım hakkında bir düşünce birliği yoktur. Fakat bu tanımların ortak bazı özellikleri olduğu gözlemlenmiştir;

1. Karar verme, etken eylemin seçimidir.
2. Karar verme, varılan her türlü yargının eylemi etkilemesidir.
3. Karar verme, tez ve antitezi değerlendirip senteze ulaşma sürecidir.
4. Karar verme, alternatif davranışlar içerisinde hedefe ulaşmada en etkin olanın seçilmesidir.
5. Karar verme, sorunlara çözüm bulma işlemidir.
6. Karar verme, durum ve problemlerle ilgili verileri yorumlama yaparak, kıyaslama yeteneğini kullanarak bir sonuca ulaşmaktır (Kuzgun, 1993).

Karar Verme Sürecinin Aşamaları

Alanyazında birçok araştırmacı karar verme sürecinin aşamalarını değişik şekillerde ifade etmektedir. Buna rağmen Adair (2000) bu süreçte etkisi olacağını düşündüğü beş nokta planını ileri sürmüştür. Bu plana göre Adair (2005), karar verme sürecinde ilk adımı hedefin tanımlanması olarak belirlemiştir. İkinci adım ise hedef için ihtiyaç duyulacak bilgilerin toplanmasıdır. Daha sonra üçüncü adım ise elde edilen bilgiler sonucunda bir fikir oluşturmaktır. Dördüncü adım ise oluşturulan bu fikri değerlendirip karar verme aşamasına geçmektir. Beşinci ve son adım ise alınan kararın uygulanmasıdır. Aşağıda sunulmuş olan şekilde belirtildiği üzere her nokta etkili karar vermek için atılmış önemli adımlardır. Ayrıca Adair (2003) bu sıralama üzerinde sonuca ulaşabilecek bir tercihin olması gerektiğini, buna tekil ya da çoğul karar verilirken başvurulabileceğini ifade eder. Yukarıda açıkladığımız beş nokta planının aşamaları aşağıda şekil halinde verilmiştir;

Şekil 1. Karar Verme Sürecinin Aşamaları

Kaynak (Adair, 2003).

Karar Öncesi Dönem: Karar öncesi dönem karar verme sürecinin ilk evresidir. Bu dönemde bir çatışma durumunun varlığından söz edilir. Bireyde karar vermeyi güdüleyen bir gerginlik olarak çatışma ortaya çıkar. Birey bu çatışmayı yaşayıp bu

durumdan kurtulmak için farklı seçenekler düşünmeye başlar. Karar veren birey süreç içinde gerek alternatifleri gerekse sonuçları ayrıntıları ile ele alır, kapsamlı bir şekilde değerlendirir. İlk etapta tarafsız ve yansız olarak toplanan ve değerlendirilen bilgi daha sonra kişinin kendisine göre değerlendirilmesiyle ve sıralanmasıyla ortaya konmaktadır (Eroğlu, 2016).

Karar Dönemi: Bu dönemde birey ilk olarak karar durumuna uyum sağlar ve var olan tüm seçenekleri olması gereken seçenek ile karşılaştırıp eleme yapar. Kişi ideal olana en yakın seçeneği düşünür ve ona yönelir. Karar verici olan kişi daha sonra ise yöneldiği bu seçeneği uygulamaya koyarak kararı belirlemektedir (Eroğlu, 2016).

Karar Sonrası Dönem: Bireyler aldıkları kararların uygulanması sonucunda oluşan durumu değerlendirir ve yorumlar (Eroğlu, 2016).

Karar verme aşamasında bireyin doğru karar verebilmesi karar verme sürecini nasıl geçirdiği ile doğrudan ilişkilidir. Köksal (2003) karar verme sürecini dört madde ile açıklamaktadır:

1. Hedef belirlenmeli
2. Hedefe ulaşmak için gerekli seçenekler toplanmalı
3. Seçenekler derecelerine göre sıralanmalı
4. En uygun, baskın ve üst derecedeki seçenek seçilmeli

Bu maddelerin uygulama aşamasında üçüncü aşamaya kadar her şey olması gereken düzende ve sorunsuz devam ederse karar verme sürecinin başarılı bir şekilde sonuca ulaşacağı belirtilir. Kuzgun (2000) ise karar verme davranışının gerçekleşmesi için üç koşulun var olması gerektiğinden bahseder ve bu aşamaları şöyle sıralar;

1. Bireyin karar vermesi için öncelikle karar vermeye ihtiyaç duyacağı bir güçlüğün ya da durumun olması gerekir. Birey bu durumu ya da güçlüğü fark etmeli ve hissetmelidir.
2. Bu durumu ya da güçlüğü ortadan kaldıracak birçok seçeneğe sahip olmalıdır.
3. Birey seçeneklerden birine baskı altında kalmadan yönelmelidir.

Karar Verme Stilleri

Bireyler, yaşam içerisinde öğrendikleri ve geliştirdikleri, birçok alışkanlığa sahiptirler. Bireyin karar verme stilini bu alışkanlıklar oluşturmaktadır. Nutt (1979), karar verme stilinin, bireysel tecrübelerden kaynaklandığını belirtir. Driver ve Arkadaşları ise (1990) stili, öğrenilen bir alışkanlık olarak belirtirken, karar verme stilini de karar vermenin öğrenilen alışkanlığı olarak ifade etmektedirler. Ayrıca Connor ve Becker (2003) bireylerin karar verme yöntemi için bir seçenek üzerindeki eylem olmaktan ziyade, bireylerin kendi seçimlerini etkileyen alışılmış, doğal, öğrenilebilir yaklaşımlar olarak ifade ederler. Doktor ve Hamilton (1973) ise karar verme stilini bilişsel stilin bir uzvu olarak betimlemişlerdir.

Araştırmacılar tarafından öğrenilebilen bir alışkanlık olarak görülen karar verme stili kişilerin öğrenme stilleri ile ilişkilidir (Sproles & Sporoles, 1990). Thunholm'a (2004) göre karar verme stilleri bir alışkanlık değil yalnızca öğrenilebilen ve edinilebilen stiller olarak ifade edilmiştir. Bu nedenle karar verme destek yöntemlerinin bu biçimde şekillendirilmesi gerektiğini önermiştir. Bununla beraber alanyazında karar verme stili ve karar verme stratejisi kavramlarının da birbiri yerine kullanıldığı görülmektedir. Örneğin erteleme davranışının bazı yerlerde karar verme stili başlığı altında bazı yerlerde ise karar verme stratejisi başlığı altında yer aldığı belirtilmektedir (Ferrari & Dovidio, 2000). Ayrıca bireyin bir durum karşısında gösterdiği yaklaşım, tepki ve eylemlerden oluşan davranış bütünlüğüne karar verme stili denir (Phillips vd., 1985). Birey karar verme stili belirlerken sosyal faktörlere, ailesine ve içinde bulunduğu sosyal çevresine duyduğu sorumluluk hissiyatı ile hareket etmektedir (Payne vd., 1993). Bireylerin karar verme stilleri kişisel özellikleri ile doğrudan ilişkilidir. Kavramsal olarak karar verme stillerinin ilk teorik açıklamaları genel özelliklerden ziyade davranışlar üzerinde odaklanmıştır (Nunnally, 1978). Bununla beraber Avşaroğlu (2007) bazı araştırmacıların bireylerin elde ettiği bilgiler ve süreç bilgileri üzerinde odaklandığını ifade etmektedir. Araştırmacılar bireyler arasında karar verme stillerini dört farklı boyutta incelemiştir:

Yön gösterici karar verme: Bu karar verme biçiminde bireyler kolay ve açık çözümleri tercih ederler. Böylelikle daha az bilgi kullanır, var olan sınırlı seçeneklerden birini tercih edip hızlı karar alırlar.

Analitik karar verme: Yön gösterici karar vermeye oranla daha hoşgörülüdür. Hoşgörü daha kapsamlı bilgi ve seçeneklerin değerlendirmesini gündeme getirir.

Kavramsal karar verme: Kavramsal karar vermede bireyler yön gösterici karar vermeye oranla çok daha fazla toplumsal yönelime sahiptir. Bireyler daha insani ve sanatsal bir yaklaşım içerisindedir. Kavramsal karar vermede kişiler daha olumlu ve güçlü bir gelecek düşüncesi ile yeni fikirler üretmekten ve uygulamaktan haz alırlar.

Davranışsal karar verme: Davranışsal karar verme stiline sahip olan bireyler öneriye açık, çatışma yaratmayan ve hatta engel olan, kabul ve birlikteliği önemseyen bunu hayatlarının her anında gerçekleştirmeyi amaçlayan kişilerdir (Eroğlu, 2018).

Gençlerin karar verme sorunları ile ilgili çalışmalar yapan Dinklage (1967) aşağıdaki karar verme biçimlerini gözlemlemiştir (Aktaran; Kuzgun, 2000).

1. İç tepkisel karar verme: Bireyler bu karar verme biçiminde karşılaştıkları ilk seçeneğe yönelir ve ani kararlar alırlar. Bu kararlar daha çok haz alma güdüsü ile duygulara ve isteklere dayalıdır. Belirsizliğe karşı güçsüz davranışlar sergileyen birey bu durumdan en kısa zamanda kurtulmak için seçeneklerden en uygun olana o anda yönelme eğilimindedir.
2. Kaderciler: Bireyler problemlerin çözümlerini ya da alınacak kararları kadere veya çevresel durumlara bırakırlar.
3. Boyun eğenler: Burada bireyler kendi kararlarını almaktan ziyade başkalarının önerilerine ve kararlarına boyun eğerek kendi iradeleri ile hareket etmezler.
4. Erteleyenler: Sorunlarını başka zamana bırakan, askıya alan üzerinde düşünmeyen ve eyleme geçmeyi erteleyen kişilerdir.
5. Kendine eziyet edenler: Bu gruptaki bireyler seçeneklerle ilgili bilgi toplamaya ve bu bilgiler üzerinde fazlası ile düşünmeye vakit harcadıklarından topladıkları bilgilerle ilgili detaylar içinde kaybolurlar.
6. Plan yapanlar: Bu gruptaki bireyler amaca odaklanır ve bu amaca hizmet eden seçenekleri düzenli bir şekilde inceler istekleri ile var olan olanaklar arasında bir denge oluşturup uygun seçeneğe yönelirler.
7. Sezgisel davrananlar: Bireyler karar verme sürecinde kimi yönden gizemci, kimi yönden ise bilinçaltı güdülerini ön plana çıkaran bir tutum içerisine girerler. Birey belli bir kararı nasıl verdiğinin farkında değildir fakat verdiği kararın doğru olduğundan emindir.
8. Donup kalanlar: Burada birey karar vermek için bir sorumluluğa sahip olduğunu hisseder fakat karar alma gücünü kendisinde bulamaz. Karar almak için herhangi bir plan yapamaz ya da erteleme davranışında bulunamaz. Veri toplamaktan ve var olan seçenekleri düşünmekten kaçınır fakat karar vermesi gerektiğinin bilincindedir.

Scott ve Bruce (1995) tarafından geliştirilen “Genel Karar Verme Stili “(General Decision-Making Style) yirmi beş değişkenden oluşmaktadır. Bu değişkenler Thunholm (2004) tarafından “Basit öz saygı, kazanılan öz saygı, hareket kontrol, eğitilebilme, sosyal arzu” değişkenleri ile karşılaştırılmıştır. Loo, (2000) GDMS değişkenleri ile sosyal beğenilirlik, çatışma yönetimi, insani değerler değişkenlerini karşılaştırmıştır. Taşdelen (2002) öğretmenlerin psiko-sosyal değişkenlere göre karar verme stillerini GDMS ölçeğini kullanarak araştırmasını gerçekleştirmiştir. Scott ve Bruce ise yaptıkları çalışmada karar verme stillerini beş ayrı maddeye ayırmışlardır. Bunlar:

Akılcı karar verme: Kişi vereceği karar ile ilgili araştırmalar yaparak en uygun seçeneği belirler. Bu karar verme stilinde kişi daha dikkatli adımlarla ilerler.

Sezgisel karar verme: Bu karar stiline sahip kişiler duygularını ve sezgilerini ön plana çıkararak karar verirler. Bu bireyler, diğer karar verme stillerini kullanan kişilere oranla önsezilerini kullanarak daha hızlı kararlar alırlar.

Bağımlı karar verme: Bu karar verme stiline sahip kişiler karar verme aşamasında diğer kişilerin tavsiye ve yönlendirmelerini dikkate alarak uyum sağlarlar. Bu bireyler kendi kararlarının sorumluluklarını diğer kişilere yansıtabilmektedirler.

Kaçınan karar verme: Bu karar verme stilinde kişiler karar vermekten kaçınırlar ve hatta karar vermemek için alacakları karardan uzaklaşırlar. Bu nedenle de bu bireyler de karar verirken sorumluluk almaktan kaçma eğilimi görülmektedir.

Spontan karar verme: Bu karar verme stilinde bireyler içinde buldukları duruma ve koşula göre anlık karar verme eğiliminde bulunurlar.

Ülkemizde yapılan karar verme ölçekleri arasında Kuzgun'un (1993) geliştirdiği Karar Stratejileri Ölçeği, Gürçay'ın (1998) geliştirdiği Karar Verme Davranışları Ölçeği, Bacanlı'nın (2000) geliştirdiği Kararsızlık Ölçeği ve Deniz'in (2004) geliştirdiği Melbourne Karar Verme Ölçeği yer almaktadır. Melbourne Karar Verme Ölçeği, (1997) Mann ve arkadaşlarının Flinders Karar Verme Ölçeği (I-II) temel alınarak altı farklı ülkede farklı kültürlere sahip üniversite öğrencileriyle geliştirilmiştir. Ölçeğin iki ayrı boyutu olmakla beraber ilk boyut Karar Vermede Öz-Saygıyı, ikinci boyut ise Karar Verme Stillerini ölçmektedir. Karar verme stilleri ise dört alt boyut olarak tasarlanmıştır:

5. Dikkatli karar verme stili: Kişi bir karara varmadan önce itina ile bilgiyi toplarken, alternatifleri de özenle değerlendirir ve daha sonra en uygun seçimi yapar.

6. Kaçınan karar verme stili: Kişi üzerindeki alınacak karar sorumluluğunu başkalarına bırakma, karar almaktan kaçma eğilimdedir.
7. Erteleyici karar verme stili: Kişi nihai sonuca varmak için alınacak kararı bir seçenek olmaksızın sürüncemede bırakarak, sürekli erteleme davranışı içindedir.
8. Panik karar verme stili: Kişi düşünmeden, planlama yapmadan sırf içinde bulunduğu durumun ya da olayın baskısından kurtulmak için bir an önce çözüme kavuşma eğilimindedir (Deniz, 2004).

Karar Verme Kuramları

Karar vermenin doğası üzerine yapılan çalışmalar üç yüz yılı aşkın süredir farklı disiplinlerin sağladığı bilgilerle gelişime uğramaktadır. Bu disiplinlerin sağladığı bilgiler finans, askeri, tıp ve ekonomi için matematiksel temeller ve benzeri alanlarda rutin uygulamalara kadar dayanmaktadır. Sonuca bakıldığında bu kuramlar, bilişsel, biyolojik ve sosyal bilimler gibi faktörler üzerinde büyük bir etkiye sahip olan modelleri ve yaygın kavramları netleştirmiştir (Oliveira, 2007). Daha önceki zamanlarda karar verme ile ilgili yapılan çalışmalar daha çok ekonomi, matematik ve istatistik alanları üzerindedir. Sonraki zamanlarda karar verme yaklaşımı psikolojiye kazandırılmış ve psikoloji literatüründe yerini almıştır. Karar verme kuramlarının her biri bu sürecin farklı yönlerini ele almış ve bir sonraki kuram bir önceki kuramın eksikliklerini tamamlamaya çalışarak kuramlar arası bağı oluşturmuştur. Karar vermenin literatüre kazandırılmasının ardından sürecin nasıl ilerlediğine dair yeni karar verme modelleri ortaya konmuştur (Deveci, 2011).

Krumboltz` un Sosyal Öğrenme Kuramı

Krumboltz kuramını sosyal öğrenme teorisinin, meslek seçimi ile ilişkilendirir. Kuram sürecinin işlemesi bireyin sorunu belirlemesi ile başlar. Krumboltz, bireyin sorunu belirlediğini, sorun üzerine harekete geçiş planları yaptığını, ortaya çıkan seçenekleri incelediğini, sonuca götürecek seçenekler arasından elemeler yaptığını ve son adım olarak bireyin harekete geçeceğini belirtmiştir. Bu kurama göre meslek seçimi üzerine dört ayrı faktörün etkili olduğu belirtilmiştir. Bu faktörler, çevresel şartlar ve olaylar, genetik faktörler ve özel yetenekler, öğrenme yaşantıları ve performans becerileridir (Deveci, 2011). Çevresel şartlar ve olaylar bireyin kontrolü dışında gerçekleşen ve onu etkileyen durumlardır. Genetik faktörler ve özel yetenekler ise bireye doğuştan gelen bireyin seçimlerini kısıtlayabilecek derecede olan durumlardır

(Çolakkadıoğlu, 2003). Çevresel şartlar ve bireyin kendi dünyası birbirini etkileyebilir yani birey çevresini veya çevresi bireyi etki altında bırakabilir. Öğrenme yaşantıları ise bireyin geçmiş tecrübelerinin gelecekteki sergileyeceği davranışlarını etkisi altına almasıdır (Deveci, 2011). Örneğin bir çocuğun yüksekte korkması onu bir pilot olmama kararına itebilir. Buna göre öğrenme yaşantıları başka mesleklerle ilgili de farklı genellemeler ortaya koymaktadır (Çolakkadıoğlu, 2003). Performans becerileri, bireyin oluşan sorunlar ve görevlerde uyumlu ve doğru seçimler yapmasını sağlamaktadır (Deveci, 2011). Kişinin yeni görevlere karşı dikkatini arttırmada duygulanımsal tepkiler ve performans standartları, beceriler, değerler, algısal ve bilişsel süreçler, zihinsel yetenekler gibi öğeler bulunmaktadır (Çolakkadıoğlu, 2003).

Fayda Kuramı

Fayda Kuramı, faydanın psikolojik temeli ile ilgili bir yorumda bulunmamış, bunun tam tersine kişiyi sonuca götüreceğ seçenekleri özetlemeyi ve ileride yapacağı seçimler hakkında öngörüde bulunmasını amaçlamıştır. Bireyin seçimlerinin dengeli olduğu sürece, her tür risk seçeneğini yakalayabilen bir fayda işlevini ortaya koyabileceği görüşündedir. Birey karar verirken farklı alternatifler içinden kendisine en uygun ve yararlı alternatife yöneleceği fikrini savunmaktadır. Kuram, bireyin risk faktörlerini kendisine göre değerlendirip kişiden kişiye farklılık gösterdiğini onaylamaktadır (Larrick, 1993).

Kuram, üç ayrı başlığa ayrılmaktadır. Bu başlıklar; Çoklu Yüklemeli Fayda Kuramı, Beklenen Fayda Kuramı ve Etik Öğeler İçeren Fayda Kuramıdır. Beklenen Fayda Kuramı; seçim yaparken oluşacak sonucun olasılığını ve faydasını düşünerek karar vermeyi içerir. Bireyler her bir alternatifin faydasını göz önünde bulundurarak karar vermektedirler (Ersever, 1996). Çoklu Yüklemeli Fayda Kuramı ise; karar verecek olan birey önünde bulunan seçenekleri kendisine göre değerlendirip en uygun seçenek ile dengeyi oturtarak karar vermektedir (Çolakkadıoğlu, 2003). Birey alternatiflere kendine göre değerler verecek ve verdiği değerler yönünde kararını belirleyecektir. Etik Öğeler İçeren Fayda Kuramına göre kişi hedefleri yönünde çatışmalar yaşadığında çevreyi temel alarak en uygun karara yönelecektir. Diğer bir deyişle kuram, kişi için en uygun kararın çevresindeki diğer kişilere de fayda sağlayacak seçenek olduğunu söylemektedir (Ersever, 1996).

Bilişsel Güdü Kuramı

Bireylerin davranışları çevresel güdüler ile paralel bir şekilde oluşmaktadır. Bilişsel güdü kuramı, kişilerin belirgin bir şekilde hedeflerine ilerlemesini benimsemektedir. Olasılıklar ve riskler göz önünde bulundurularak planlar yapılmaktadır. Bu yönde sonuca ulaşmak için atılan adımlar belirgindir. Birey, farklı seçenekleri benimsedikçe ve denedikçe hedefleri de değişime uğramaktadır (Atkinson, 2002). Amaçlı davranış, hedefin ve bu yönde oluşabilecek sıkıntıların bilinmesi durumudur. Engelleme ise belirlenen hedef ve kişi arasında oluşan engellerdir. Kişi bu engelleri aşmak için farklı bilişsel öğtlemelere başvurur (Atkinson, 2002).

Çatışma Kuramı

Jasin ve Mann (1977), kişinin karar verme sürecinde kullandığı karar verme stilleri ve bu stillerle ilişkili olarak oluşabilecek stres seviyesi ve özsaygı durumunu Çatışma Kuramı ile açıklamışlardır. Karar verme stillerini beş başlıkta ele almışlardır;

1. Çatışmasız Bağlılık: Birey, bu stili uygularken bulunduğu durumun herhangi bir tehdit içermediğini bilir ve kararına sadık kalır (Develioğlu, 2006). Stres seviyesi en düşük düzeyde olabilir (DeLorenzo, 1998).
2. Çatışmasız Değişim: Mevcut duruma bağlı olarak devamı risk taşıyor ise veya değişim risk yaratmayacaksa seçenekler göz önünde bulundurulur ve önerilme durumu iyi olan karar belirlenir (Çolakkadioğlu, 2003).
3. Savunucu Kaçınma: Kişi, devamı ve değişimi risk taşıyan bir durum ile karşılaşmış ise karar verme sürecini ertelleyip, sorumluluk almamakta ve olma olasılığı düşük seçeneği seçerek çatışmadan uzak durmaktadır. Karar verme durumunda zaman kısıtlı ise kişide anksiyeteye yol açmaktadır (DeLorenzo, 1998).
4. Aşırı Uyarılmışlık Karar Stili: Zamanı kısıtlı olan kişi karar verme sürecinde seçenekler hakkında bilgi toplayamadan, risk seviyesi en düşük olan seçeneğe başvurmaktadır (Develioğlu, 2006). Zamanın kısıtlı olması bireyde kaygı ve stres oluşumuna yol açabilmekte ve birey yanlış kararlar verebilmektedir (Çolakkadioğlu, 2003).
5. İhtiyatlı Karar Verme Stili: Birey seçenekleri kapsamlı bir şekilde araştırmakta ve değerlendirmektedir. Hedefe ulaştıracak seçeneği nesnel bir şekilde ele alır ve en doğru kararı almaya odaklanır.

Bahsedilen bu stiller uyumlu ve uyumsuz olarak iki başlık altına girmektedir. Çatışmasız değişim, savunucu kaçınma ve aşırı uyarılmışlık uyumsuz iken çatışmasız bağlılık ve ihtiyatlı karar verme uyumludur (Deveci, 2011).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde literatür araştırması sonucu empatik eğilim ve karar verme stilleri değişkenleri ile ilgili önce ayrı ayrı yurtiçi ve yurtdışı çalışmalarına ve daha sonra her iki değişkenin bir arada olduğu ortak çalışmalara yer verilecektir.

Empatik eğilim kavramı ile ilgili yurtiçinde yapılan çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Oral, (2019) çekişmeli boşanma davası devam etmekte olan yetişkin bireyler ile yaptığı çalışmada bilişsel esneklik ve empatik eğilim düzeylerini incelemiştir. Çalışmaya 98 kadın 67 erkek toplam 165 yetişkin birey katılmış ve bilişsel esneklik düzeyleri ile empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca bireylerin herhangi bir işte çalışma durumları ile empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır.

Canıdemir (2019), 18 ve 30 yaş arası bireylerde yaptığı çalışmada erken dönem uyum bozucu şemalar ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma 128 katılımcı ile gerçekleştirilmiş ve kadınların empatik eğilim düzeylerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu ayrıca evli bireylerin bekâr bireylere oranla, çalışan bireylerin çalışmayan bireylere oranla daha yüksek eğilime sahip olduğu saptanmıştır. Yaş değişkeni ile empatik eğilim arasında ise pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu belirtilmiştir.

Gökkaya (2019), evcil hayvanı olan bireyler ile evcil hayvanı olmayan bireylerin empatik eğilim ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi isimli çalışmada, evcil hayvan sahibi olmanın ya da olmamanın bireylerin empatik eğilim ve yaşam doyumunu düzeylerini etkilemediği sonucuna varmıştır. 18-65 yaş arasındaki 70 erkek 70 kadın katılımcının yaş, eğitim durumu, medeni durum, çocuk sahibi olma durumu, gelir düzeyi gibi sosyodemografik veriler de çalışmada yer almıştır. Bununla beraber araştırma sonuçlarında evcil hayvanı olan ve olmayan bireylerin empatik eğilim düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir.

Bireylerde dolaylı utanma, anksiyete duyarlılığı ve empatik eğilim arasındaki ilişki adlı çalışmada empatik eğilimin cinsiyet, yaş, medeni durum, çocuk sayısı, öğrenim düzeyi, çalışma durumu, ekonomik düzey, kiminle yaşadığı gibi değişkenler ile yapılan analizler sonucu anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır (Aydede, 2019).

Yetişkin bireylerde bağlanma stillerinin duygularını ifade etme şekilleri ve empatik eğilim yeteneklerine etkileri adlı çalışmaya İstanbul ilinden 240 katılımcının verdikleri cevaplar doğrultusunda empatik eğilim ölçeği puanı ile saplantılı bağlanma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Empatik eğilim yeteneği arttıkça saplantılı bağlanma artış göstermektedir (Şipit, 2019).

Pamukkale Üniversitesinde öğrenim gören öğretmen adaylarının iletişim becerileri ve empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Kurt (2019) bu iki değişken arasında cinsiyet, kardeş sayısı, mezun oldukları okul türü, baba ve anne eğitim durumu, öğretmenlik mesleğini seçme sebeplerine göre anlamlı düzeyde farklılığa rastlamamıştır. Bunun yanı sıra empatik eğilim ve iletişim becerileri arasında olumlu yönde bir ilişki saptamıştır.

Kaplaner (2018), tarafından yetişkin bireylerde yapılan empatik eğilim ve anksiyete düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmada 220 katılımcıdan elde edilen veriler doğrultusunda cinsiyet, yaş, eğitim durumu, medeni durum gibi demografik değişkenler açısından anksiyete ve empatik eğilim skorlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür.

İstanbul Üniversitesinde 2018 yılında yapılan kişinin empatik eğilimi ile ahlaki olgunluk düzeyinin hayvan haklarına yönelik bakış açısından değerlendirilmesi adlı tez çalışmasında çocuk sahibi olan bireylerin empatik eğilim düzeyleri çocuk sahibi olmayan bireylere oranla daha yüksek çıkmıştır. Ayrıca cinsiyet değişkenine göre empatik eğilim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır (Uygun, 2018).

Dağlı (2017), yaptığı çalışmada kadınların erkeklere oranla empatik eğilimlerinin yüksek olduğundan fakat gelir düzeyi, eğitim durumu, herhangi bir işte çalışma durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı ve yaş değişkeni ile empatik eğilim arasında anlamlı bir fark görülmediğini belirtmiştir.

Mert (2017)'de 50'si kadın ve 50'si erkek olmak üzere toplam 100 katılımcı ile yaptığı anlaşmalı ve çekişmeli boşanan bireylerin empatik eğilim düzeylerinin karşılaştırılması adlı çalışmasında boşanma türünde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmediği fakat bireylerin empatik eğilimlerinin yaşadığı yer, çalışma durumu, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, boşanma geçmişi, evlenme şekli, evlilik süresi, evli iken psikolojik destek alma durumu değişkenlere göre istatistiksel olarak farklılaşmadığı cinsiyet değişkenine göre farklılaştığı sonucuna varmıştır. Bununla beraber kadınların erkeklere oranla anlayışlı olma ve kendini başkasının yerine koyma eğilimi daha yüksek çıkmıştır.

Farklı meslek gruplarından 475 katılımcı ile yapılan demografik özellikler ile empatik eğilim arasındaki ilişki incelendiğinde, yetişkin kadınların erkeklere oranla daha yüksek empatik eğilim düzeyine sahip olduğu, yaş değişkeni ile yapılan incelemede ilk yetişkinlik döneminde empatik eğilim düzeyinde az da olsa bir yükselme görüldüğü ve meslek grubu değişkeninde ise din görevlilerinin serbest meslek çalışanları ve avukatlardan daha yüksek empatik eğilime sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Koç, 2016).

Ayrıca empati ve empatik eğilim kavramı; Aydoğan (2018) tarafından İstanbul ilindeki üç üniversitede yapılan çalışmada, empati ve iletişim becerileri konusundaki farklılık cinsiyete göre anlamlı bulunmuş ve erkek öğrencilerin bilişsel empati konusunda kadın öğrencilerden daha iyi; kadın öğrencilerin ise, empatik ilgi sempati açısından erkeklerden daha iyi olduğu saptanmıştır. Korur, Öncü ve Kılıç (2016), beden eğitimi bölümünde okuyan öğrencilerin empatik eğilim ve eleştirel düşünme eğilimlerini bazı değişkenlere göre incelenmişlerdir. Empatik eğilimlerinin yüksek, eleştirel düşünme becerilerinin ise düşük olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, asistan doktorların iletişim becerileri ile empatik eğilim düzeyleri üzerine yapılan bir çalışmada adayların iletişim becerileri ve empatik eğilim düzeyleri orta düzeyde bulunmuştur (Bozkır vd., 2015). Okulöncesi öğretmen adaylarıyla benlik saygısı ve empatik becerileri arasındaki ilişki incelenmiş ve düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır (Körükçü vd., 2014). Lisans ve lisansüstü sağlık eğitimi gören bir grup öğrencinin empatik becerilerini değerlendirmek üzere yapılan bir çalışmada kadınların empatik beceri puanlarının erkeklerden daha yüksek çıktığı belirtilmiştir (Yiğitbaş vd., 2013). İlköğretim ikinci sınıf öğrencileriyle yapılan bir çalışmada ise öğrencilerin saldıranlık davranışları empatik eğilim seviyelerinin düşük olmasıyla ve problem çözme becerilerinin yüksek olması empatik eğilim seviyelerinin yüksek olmasıyla açıklanmıştır (Rehber & Atıcı, 2009). Öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen Oğuz ve Altun (2011), adayların yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilimleri arasında olumlu yönde anlamlı bir ilişki olduğunu saptamışlardır.

Empatik eğilim kavramının yurtdışı çalışmaları incelenmiş ve aşağıda sunulmuştur.

İsviçre Canton Ticino`da yapılan bir çalışmada, araştırmacılar Covid-19 salgını sırasında hastaların empatik eğilimleri ile algılanan veya nesnel sağlık riski arasındaki etkileşimin Covid-19 salgını sırasında kilitlenmenin, psikolojik etkisi üzerindeki etkisini ölçmeyi amaçlamışlardır. Katılımcılar 18 yaş üstü hastaneye yatan testi pozitif çıkan ve

evde tedavi gören testi pozitif çıkan iki grup olarak belirlenmiş bunlara 18 yaş üstü minimum risk taşıyan testi negatif olan fakat evde kilit altında tutulan bir kontrol grubu eklenmiştir. 120 kişiden oluşan katılımcı grubundan alınan verilere göre Covid-19 gibi kriz dönemi içinde olan bireylerin iletişim ve risk altında olma durumu empatik eğilimlerinin karantinaya uyumlu davranışlar sergilediklerini özgürlüklerin kısıtlanması ve toplum sağlığını korumaya yönelik tutumların insan sağlığını korumak için empatik eğilimin bir sonucu olarak bunu kabul etme eğiliminde olduklarını ortaya çıkarmıştır (Grignoli vd., 2020).

Karanlık özelliklere sahip bireyler empati yeteneğine sahiptir, ancak empati kurma yeteneğine sahip değildir adlı çalışmada araştırmacılar karanlık kişilerdeki düşük empatinin en iyi kapasite eksikliği (yetenek) veya eğilim eksikliği (özellik) ile karakterize edilip edilmediğine bakmıştır. 278 uluslararası katılımcıdan alınan veriler doğrultusunda karanlık kişilerin normalde empati kurmak için bilinçli olduğu ancak bunu yapmak için düşük bir eğilime sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Kajonius & Björkman, 2020).

Ruff ve arkadaşları 31 kadın katılımcı ile yaptıkları çalışmada farklılıklar önemli olduğunda: rTMS/fMRI eğilimsel empatideki farklılıkların empatide kendinden başka ayırımın farklı sinirsel temellerine nasıl dönüştüğünü ortaya koymak istemişlerdir. Buna göre eğilimsel empatik anlayışa bağlı olarak, düşük eğilimsel empatik anlayışa sahip katılımcılarda kendi kendine diğer ayırımı azalmış, ancak yüksek empatik anlayışa sahip katılımcılarda yükselmiştir. Sinirsel düzeyde eğilim ve kendi kendine diğer ayırım performansı arasında var olan bu ters ilişki, sırasıyla daha düşük ve daha yüksek empati eğilimi olan kişilerde, cTBS aktivitesinin azalmasına veya artmasına çevrilmiştir (Ruff vd., 2020).

Kanada ve Polonya'daki farklı üniversitelerden bilim insanları "Empati, dayanıklılık ve minnettarlık: Cinsiyet farklılıkları var mı?" adlı çalışmalarında yetişkinlerin empati, minnettarlık, dayanıklılık düzeyleri arasındaki bireysel farklılıkları, ilişkileri ve cinsiyetin bu tür ilişkilere nasıl etki ettiğini incelemişlerdir. Çalışmaya 18-55 yaş arası 214 yetişkin birey katılmıştır. Çalışma sonuçlarına göre kadınlar erkeklerden minnettarlık ve empati düzeyi olarak daha yüksek puanlara sahiptirler. Erkeklerin ise dayanıklılık puanları kadınlardan daha yüksek çıkmıştır (Lasota vd., 2020).

İtalya'da 117 çocukla empatik eğilim ve dilin sosyal davranışları ve kişiler arası bölümleri düzenlemedeki rolüne dikkat çekmek için bir araştırma yapılmıştır. Bu çalışmada bilim insanları meta-temselsel yönlerin zorbalık üzerindeki etkisini

incelemişlerdir. Sonuç olarak düşmanca rollerin tanımsal yetkinlik ve empatik eğilim ile negatif yönde ilişkili olduğunu ortaya çıkarmışlardır (Belacchi & Benelli, 2020).

Japon bilim insanlarının duygusal zekâ, empati ve kişilik arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmaya 357 tıp öğrencisi katılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre duygusal zekâ ve empati arasında zayıf yönlü bir ilişki görülmüştür. Kadınların nevrozizm, kabul edilebilirlik ve empati puanları erkeklere göre daha yüksektir. Empati, duygusal zekâ ve kabul edilebilirlikle negatif yönde ilişkilidir. Bununla beraber regresyon analizinde cinsiyet ve kişiliği kontrol ederken cinsiyet duygusal zekâyı etkilememiş, empati ise kişilik için önemli bir faktör olarak görülmüştür (Abe vd., 2018).

Ayrıca empati ve empatik eğilim kavramı; psikoterapi ile empatik eğilim arasındaki bağın sonuçlarını (Elliot vd., 2011), empati becerisini arttırmak için yapılan çalışmaları (Bodenhorn & Starkey, 2005), empatinin terapi yaklaşımına etkisini (Vyskocilova vd., 2011), kendini ve başkalarını affetme (Hodgson & Wertheim, 2007), görülen şiddet (Covvel vd., 2007), duygu yönetimi (Hodgson & Wertheim, 2007), psikolojik danışmanlık öz-yeterliliği (Slonim vd., 2018), depresif belirtiler (Schreiter vd., 2013), empati, ahlak ve motivasyon (Ugazio vd., 2014) gibi başka kavramlarla da araştırıldığı görülmektedir.

Bu bölümde literatür araştırması sonucu karar verme stilleri değişkenleri ile ilgili ayrı ayrı yurtiçi ve yurtdışı çalışmalarına yer verilecektir. Karar verme stilleri kavramı ile ilgili yurtiçi çalışmalar incelenmiş ve aşağıda sunulmuştur

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinde görev yapan değişik klasmanlardaki 178 futbol hakemi ile karar verme stilleri üzerine bir çalışma yapılmıştır. Hakemlerin karar verme öz saygı düzeyleri ve karar verme stilleri meslek, eğitim düzeyi, gelir durumu, klasman gibi değişkenlerle incelendiğinde anlamlı farklılıklar gözlemlenmiş; eğitim düzeyinin ve hakemlik yapma yılının artması, öz saygı ve dikkatli karar verme stilini pozitif yönde etkilemiştir. Fakat kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stilini negatif yönde etkilediği tespit edilmiştir. Evli hakemlerin bekar hakemlere oranla karar verme stilleri pozitif yönde yükselmiştir. Yaş, boy, kilo gibi değişkenlerde anlamlı bir fark bulunamamıştır (Aksu & Arslan, 2020).

Baki (2020), tarafından yapılan üniversite öğrencilerinde kendini sabotaj ve karar verme stilleri ve karar vermede öz saygı arasındaki ilişkiyi değerlendirme adlı çalışmaya 52 Erkek, 158 Kadın katılmıştır. Araştırma sonucunda karar vermenin alt

boyutları olan erteleyici ve dikkatli karar verme kendini sabotaj için anlamlı birer yordayıcı olarak ortaya çıkmıştır.

Keleş (2020), denetimli serbestlik tedbiri altında bulunan madde kullanım bozukluğu olan bireylere yönelik geliştirilen karar verme becerileri eğitim programının etkinliğinin değerlendirilmesi adlı çalışmasında 36 deney, 36 kontrol olmak üzere 72 katılımcıyla çalışmıştır. Deney grubuna karar verme becerileri ile ilgili olarak bir eğitim programı, kontrol grubuna ise denetimli serbestlik tedbiri ile ilgili seminer programı uygulamıştır. Keleş yapmış olduğu bu uygulamalar sonucunda, işlevsellik düzeyleri ile ilgili olarak hem deney hem kontrol grubunda anlamlı bir farklılaşma olmadığını ifade etmiştir. Buna rağmen deney grubundaki madde kullanım bozukluğu olan bireylerin karar vermede öz saygı ve dikkatli karar verme düzeylerinde artış gözlemlenmiş dürtüsellik seviyesinin ve stres düzeylerinin azalmasında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Atılgan ve Tükel (2019) yaptıkları çalışmada hakemlerin dikkatli karar verme stillerinin yüksek olduğu kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinin düşük olduğu, kaçınan karar verme stilinde erkeklere oranla kadınların puan ortalamasının yüksek olduğu lisans üstü eğitim düzeyine sahip hakemlerin dikkatli karar verme stillerinin yüksek olduğu 5 yıl ve üzeri hakemlik yapmış bireyler, 5 yılın altında hakemlik yapmış bireylere oranla kaçınan karar verme stillerinin düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Duygusal zekâ ve karar verme stratejileri arasındaki ilişkiyi inceleyen Ulusu (2019) 200 çalışan bireyden oluşan bir katılımcı grubuna sahiptir. Katılımcılardan aldığı veriler doğrultusunda duygusal zekâ alt boyutu olan “iyimserlik” ve “mantıklı karar verme” stratejisi arasında pozitif yönde bir ilişki bulunurken; “bağımlı karar verme” ile “kararsızlık” arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Bununla beraber yine duygusal zekâ alt boyutu olan “duyguların değerlendirilmesi” ve “kararsızlık”, “dürtüye dayalı karar verme” ve “bağımlı karar verme” stratejisi arasında ise negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir.

Benlik saygısı ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi adlı çalışmada 248 Kadın katılımcı tarafından alınan verilerin sonucunda; benlik saygısı ve karar verme alt boyutu olan rasyonel karar verme stili arasında negatif yönde zayıf ilişki bulunmuş, kaçınma ve kendiliğinden anlık karar verme stili arasında ise pozitif yönlü zayıf ilişki görülmüştür. Sezgisel ve bağımlı karar verme stilleri ile benlik saygısı arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Ayrıca karar verme stilleri yaş, eğitim durumu,

aylık gelir, medeni durum, çalışma durumu gibi değişkenlerle incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir (Günel, 2019).

Çalışan genç yetişkinler ile kişilik özelliklerinin karar verme stilleri üzerindeki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya 20-29 yaş arası 99 kadın 113 erkek toplam 212 birey katılmıştır. Katılımcılardan alınan verilerle kişilik tipleri ile karar verme stratejileri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Çalışan genç yetişkinlerde kişilik tipleri ile cinsiyet, medeni durum, yetiştikleri çevre değişkenleri istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık gözlemlenmiştir. Bununla beraber karar verme stratejileri ile yetişkinlerin yer değişkeni arasında da anlamlı bir farklılık olduğu ortaya çıkmıştır (Cambaz, 2019).

Mental iyi oluş ve karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmada, karar verme stillerinin kaçınan karar verme ve kendiliğinden-anlık karar verme stili alt boyutları hariç diğer alt boyutlar düzeyinin mental iyi oluş düzeyleri ile anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu bulgusu ortaya çıkmıştır. Bununla beraber sporcuların yaş, spor yaşı, spor branşları anlamlı bir farklılığa sahip değilken; eğitim düzeyine göre rasyonel bağımlı ve kaçınan karar verme stillerinde anlamlı bir farklılaşma gözlemlenmiş, cinsiyet değişkenine göre karar verme stilleri anlamlı bir farklılaşma göstermezken mental iyi oluş erkeklerde anlamlı bir farklılaşmaya sahiptir. Karar verme stilleri ve mental iyi oluş arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Demir vd., 2018).

Aydın vd. (2017) yaptığı nitel araştırmada boşanmış kadınlarla çalışmıştır. 10 boşanmış kadının karar verme düzeylerini belirlemeyi amaçlayan Aydın, aynı zamanda sosyodemografik özellikleri de inceleyerek görüşmelerini sonuçlandırmıştır. Buna göre katılımcıların ilkökul ve ortaokul seviyesinde eğitim düzeyi ile sınırlı kaldığını, çocuklarına bakma zorunluluğundan kaynaklı çalışmadıklarını dolayısıyla gelir düzeylerinin düşük olduğunu, yaşadıkları evin kira olduğunu gözlemlemiş ve fakat bütün bu olumsuz koşullara rağmen karar verme düzeylerinin yüksek olduğu sonucuna varmıştır.

16-24 yaş arası toplam 366 lise ve üniversite öğrencisi ile yapılan çalışmada karar vermede benlik öz saygısı ve karar verme stilleri, duygusal özerklik ve alt boyutları incelenmiştir. Duygusal özerklik alt boyutları ile karar verme stillerinin sosyodemografik açıdan da incelendiği görülmüştür. Katılımcıların 202'si kadın 164'ü erkektir. Katılımcılardan alınan verilere göre duygusal özerkliğin cinsiyet, yaş, kardeş sayısı, yaşanılan yer ve aile durumu değişkenleri açısından farklılaştığı; karar vermede

benlik saygısı, dikkatli ve panik karar verme stillerinin duygusal özerkliğin alt boyutlarını yordadığı belirlenmiştir (Çimen, 2017).

Koca (2017) evlilik tutumları ve karar verme stratejilerinin arasındaki ilişkiyi incelediği tez çalışmasında üniversite öğrencilerinden rastgele seçilen 100 katılımcıyı çalışmaya dâhil etmiştir. Evlilik tutumu ile mantıklı ve içtepisel karar puanları arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı olmayan bir ilişki olduğunu ayrıca evlilik tutumu ile bağımlı karar verme ve kararsızlık arasında negatif yönde anlamlı olmayan bir ilişki olduğunu belirlemiştir.

Beden eğitimi öğretmenlerinin problem çözme becerileri karar verme stilleri ve öfke tarzları adlı doktora tezinde Temel vd. (2015) problem çözme becerisi, öfke tarzları ve karar verme stilleri arasında bir ilişki olup olmadığını ayrıca çeşitli değişkenlere göre bu 3 değişkenin farklılaşp farklılaşmadığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma verilerine göre; karar vermede özsaygı düzeyinin yüksek, dikkatli karar verme, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinin düşük; katılımcılarının orta seviyede problem çözme becerisine sahip olduğunu; kişisel özelliklerini ise karar verme, problem çözme ve öfke tarzının bazı değişkenlere göre (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleki hizmet yılı, yaşadıkları yer, medeni durum) göre anlamlı farklılık gösterdiğini bazılarında ise anlamlı bir farklılık göstermediğini belirtmiştir.

Ayrıca karar verme stilleri kavramının literatür taraması sonucunda; özsaygı, benlik saygısı, utangaçlık (Yılmaz, 2011), empatik beceri (Alver, 2004), anne baba tutumları (Öztürk vd., 2011), doğal karar verme yetisinin belirleyicileri (Ergönül, 2018), Öznel iyi oluş ve umut (Mercan, 2019), özyeterlilik inançları ve yönetsel güçlülük düzeyleri (Kekin & Perçin, 2019), duygusal zeka (Altay, 2011), narsist kişilik özellikleri ve duygular stilleri (Ertürk, 2017), bilişsel esneklik (Tatlıcı, 2020), dini değerler (Topuz, 2013), gebelerin karar verme şekilleri (Vatansever, 2009), elit oryantiring sporcular (Akcan, 2016), okul müdürleri ve iletişim becerileri (Tekin, 2018), diyabet hastaları (Aydoğar, 2018) gibi bir çok başka kavramla da çalışıldığı görülmektedir.

Karar verme stilleri kavramı ile ilgili yurtdışı çalışmaları incelenmiş ve aşağıda sunulmuştur.

Miller (2021) yaptığı nitel çalışmada bireylerin nişanlanmak ya da evlenmek için çeşitli partner seçimlerini, karar dönemini ve bu süreç içinde yaşadıklarını incelemiştir. Çalışmada tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. 5 nişanlı ve 5 evli çiftten alınan sonuçlara göre bireyler partner ve ilişki tercihlerini, beklentilerini aile ve dış uyaranlardan gelen bildirimleri kontrol edip denge işlevi olarak kullandığını ifade eder.

İrlanda'da Dublin Üniversitesinde Moraes (2020) tarafından yapılan farkındalığın karar vermedeki rolünün keşif analizi adlı çalışmada farkındalık düzeylerinin karar sonuçları ile pozitif bir şekilde ilişkilendirilip ilişkilendirilmeyeceğini belirlemek amaçlanmıştır. Katılımcılar 18-63 yaş arası 77 Erkek, 92 Kadın ve 7 diğer olmak üzere toplam 181 bireylerden oluşmaktadır. Sonuçlar değişkenler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermemiş ve katılımcılardan alınan farkındalık seviyelerinin de karar verme sonuçlarıyla ilişkili olmadığı gözlemlenmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Güney Doğusunda büyük bir üniversite de öğrenim gören 204 kadın ve 54 erkek öğrenciyle farkındalık, karar verme tarzı, olumsuz kariyer düşünceleri ve mesleki kimlik arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlayan bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarına göre yapılacak bütünsel kariyer müdahalesi danışmanlığının olumsuz düşünceleri ve kaygıyı azaltmaya yardımcı olmak için farkındalık tekniklerini içerebileceğini, netlik ve problem çözme becerilerini de arttırabileceğini ön görmüşlerdir (Galles vd., 2019).

Anoreksiya nevrozları ergen ve yetişkin hastalarda karar vermeyi araştıran araştırmacılar bu çalışma için 310 hasta deney ve 301 kontrol grubu olmak üzere 611 Kadın bireyle çalışmıştır. Yetişkin hasta grubun da önemli ölçüde zayıf karar verme potansiyeli görülürken ergenlerde fark gözlemlenmemiştir. Sağlıklı yetişkinler, sağlıklı ergenlere oranla daha iyi karar verme potansiyeli göstermişlerdir fakat Anoreksiya nevrozu olanlar da yaşla ilgili karar vermede bir iyileşme olmadığı belirtilmiştir. Bunların dışında hem hasta grubunda hem de kontrol grubunda 2 farklı karar verme sitili öne çıkmıştır. Bunlar muhafazakâr ve dürtüsel karar vermedir. Ayrıca bu çalışma Anoreksiya nevrozlu hastalarda işlevsiz karar vermeyi kanıtlar nitelikteyken, olumsuz (kötü) karar verme ile aşırı ceza duyarlılığı arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Giannunzio vd., 2018).

Di Fabio ve arkadaşları yaptıkları bir çalışmada İtalyan genç yetişkinlerin kariyer karar verme güçlüğünde kişiliğin rolünü araştırmışlardır. Bireysel farklılıklardan kaynaklı gelişimsel kariyer kararsızlığını çeşitli kişilik faktörlerine mi bağlamak gerekli sorusundan yola çıkarak 248 lise, 167 iş içi eğitim stajyeri ve 186 üniversite öğrencisi ile çalışmışlardır. Araştırma neticesinde üniversite öğrencilerinin diğer iki gruba oranla daha az kariyer kararsızlığı yaşadığını, kişilerin eğitim oranının bu tür zorlukların yaygınlığını etkilediğini bildirmişlerdir. Ayrıca gelişimsel kariyer kararsızlığının düşünülenenden daha çok kişilikle alakalı olduğunu ortaya koymuşlardır (Di Fabio vd., 2015).

Curşeu ve arkadaşları 2012 yılında yayımladıkları makalede Genel Karar Verme Tarzı Envanteri tarafından değerlendirilen beş karar verme stili arasındaki ilişkiyi, karar vermedeki kararsızlığı ve gerçekçiliği analiz etmişlerdir. Çalışmayı 102 yetişkin ve yöneticilik görevinde bulunan bireylerle gerçekleştirmişlerdir. Buna göre çalışmanın sonucu olarak rasyonel stilin rasyonelliği olumlu yönde tahmin ettiğini ve kararsızlığın olumsuz yönde tahmin ettiğini, kaçınma tarzının ise kararsızlığı olumlu yönde tahmin ettiğini belirtmişlerdir (Curşeu vd., 2012).

Ayrıca karar verme stilleri kavramı; öz yeterlilik ve kültür (Mau, 2000), aile-beveynlik (Bednar & Fisher, 2003), zihinsel yetenekler (Thunholm, 2004), risk alma ve riskli karar verme (Gardner & Steinberg, 2005), duygusal zekâ (Dí Fabio & Kenny, 2011), beşli kişilik tipi (Riaz-Riaz & Btool, 2012) gibi kavramlarla da yurtdışı çalışmalarında yer almıştır.

Empatik eğilim ve karar verme stilleri değişkenlerinin bir arada bulunduğu yurtiçi ve yurtdışı çalışmalara pek fazla rastlanılmamıştır. Var olan yurtiçi çalışmalar genellikle beden eğitimi ve spor alanında yapılmış olmasıyla dikkat çekmektedir. Her iki değişkenle ilgili yapılan ortak çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Kıratlı (2015) tarafından yapılan Tenis Hakemlerinin Karar Verme Stilleri ve Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi adlı doktora tezine 305 tenis hakemi katılmıştır. Çalışmada karar vermede öz saygı, medeni durum ve cinsiyet değişkenleri arasında; hakemlerin görev yaptıkları turnuva türü, medeni durumu, eğitim durumu, hakemlik kategorileri ile karar verme alt boyutları arasında; empatik eğilimleri ile görev yaptıkları turnuva türü, medeni durumu, tenis oynayıp oynamama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülmüştür. Dikkatli karar verme stili diğer karar verme stillerine oranla ve öz saygı seviyeleri yüksek bulunmuştur. Karar vermede öz saygı düzeyi ve empatik eğilim düzeyi olumlu yönde ilişkiyken; dikkatli karar verme stili ile empatik eğilim düzeyi de aynı şekilde yüksek düzeyde, pozitif yönde ilişkili çıkmıştır.

Gül (2019) tarafından spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri, Empatik Eğilimleri ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi adlı çalışmaya Hitit Üniversitesi spor bilimleri fakültesinde öğrenim gören 397 Erkek, 184 Kadın toplam 581 öğrenci katılmıştır. Katılımcılardan alınan veriler cinsiyet, eleştirel düşünme, empatik eğilim ve karar verme düzeyleri arasındaki ilişki, öğrenim gördükleri spor bilimleri, sınıf, yerleşim yeri, lisanslı sporcu olma durumları, spor dalı, akademik başarı, gelir düzeyi, anne-baba çalışma durumları, anne-baba eğitim durumları gibi

değişkenler açısından incelenmiştir. Buna göre; kadınların empatik eğilim düzeyleri erkeklere oranla anlamlı şekilde daha yüksektir. Empatik eğilim ile karar verme arasında pozitif yönlü düşük düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bununla beraber anne-baba eğitim durumu, gelir düzeyi ve çalışma durumu değişkenleri empatik eğilim puanlarında bir farklılığa sebep olmamıştır.

Hakemlerin Ahlaki Olgunluk ve Empati Düzeylerinin Karar Verme Stilllerine Etkisinin İncelenmesi adlı doktora tezinde Eroğlu (2018) ulusal ve uluslararası 586 hakemle çalışmıştır. Çalışmada ahlaki olgunluk, empatik eğilim ve karar verme stilleri arasındaki ilişki ve bununla beraber yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, spor dalı ve hakemlik yılı değişkenleri incelenmiştir. İnceleme sonunda; empatik eğilim, ahlaki olgunluk ile karar vermede öz saygı arasında istatistiksel olarak anlamlı yönde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların ahlaki olgunluk ve empatik eğilim düzeyi karar vermede öz saygı, kaçınan ve dikkatli karar verme düzeyini yükseltirken, erteleyici ve panik karar verme düzeyini azalttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Alver (2005) Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitimi Alan Öğrencilerin Empatik Beceri ve Karar Verme Stratejilerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi adlı çalışmasında 171 katılımcıyla çalışmıştır. Çalışmada, kadınların cinsiyet değişkenine göre empatik beceri puan ortalamasının yüksek olduğu, cinsiyet değişkeninin mantıklı ve kararsızlık karar verme ölçümlerinin anlamlı bir farklılık yaratmadığı gözlemlenmiştir. Yaş grubunda ise 17-21 yaş arasındakilerde anlamlı bir farklılık olduğu; bağımsız karar verme, içtepisel karar verme ve empatik beceri puan ortalamaları arasında ise farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Sınıf düzeyi değişkeninde ise empatik beceri, içtepisel karar verme ve mantıklı karar verme puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiğini belirtmiştir. Ayrıca bu örneklem dışında Alver 2003-2004 eğitim öğretim yılında aynı çalışmayı güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerle yapmış ve çalışmaya 189 öğrencinin katıldığını ifade etmiştir. Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre empatik becerileri, içtepisel ve mantıklı karar verme stratejileri puan ortalamaları kadınlarda anlamlı bir farklılaşmaya sahipken kararsızlık ve bağımsız karar verme arasında anlamlı bir fark görülmemiştir. Sınıf düzeylerine göre kararsızlık puanları arasında farklılaşma bulunmuş diğer alt boyutlarda bulunmamıştır (Alver, 2004).

Baker (2017) işletme okullarında Empatiyi ve Ahlaki Karar Vermeyi Öğretmek adlı makalesinde alınan kararlarda empatinin rolünü belirlemeyi amaçlamıştır. Makalede özellikle empatinin etik karar vermeyle ilişkili olduğunu fakat öğrencilerin duygularının

ve empatinin genellikle bilinçsiz düzeyde karar verme ile ilişkili olduğunu belirtmiştir. İşletme öğrencilerinin kendi yaşamlarındaki duygularını fark etmelerini, kararlarını etkileyen faktörlerden kopmasalar da etik olarak harekete geçmelerine yardımcı olacak empati eğitim programlarının hazırlanması ve öğrencilerin bu duygusal iç görüyü kazanmak için teşvik edilmesi gerektiğini savunmuştur.

Farklı spor dallarında profesyonel olarak spor yapan 202 sporcuyla yapılan çalışmada empati ve karar vermede özsaygı ve karar verme stilleri incelenmiştir. Araştırmada Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKVÖ) ve Spor Ortamında Empati Ölçeği (SEM) kullanılmıştır. Çalışma sonucuna göre kadın sporcuların duygusal empati ve toplam empati düzeyleri yüksek çıkmıştır. Ayrıca hentbolcuların duygusal empati düzeyleri futbol ve basketbolculara oranla daha yüksektir. On yılın altında spor yapanların karar vermede özsaygı seviyelerinin düşük olduğu, kaçınan karar verme ve panik karar verme stillerini diğer karar verme stillerine oranla daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır (Certel vd.,2013).

2. YÖNTEM

Araştırmanın bu kısmında çalışmanın katılımcıları, prosedürü, kullanılan materyaller, modeli ve verilerin analizinde kullanılan yöntem ve teknikler ile alakalı bilgi verilmiştir.

2.1. Katılımcılar

Araştırmanın çalışma evrenini, Adana ili Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam merkez ilçelerinde ikamet eden evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Adana ili Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam merkez ilçelerinde ikamet eden evli bireyler arasından kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile seçilen kişiler oluşturmaktadır. Katılımcıların bu araştırmaya katılımı gönüllülük esasına dayanmaktadır. Literatür incelemesinde örneklem büyüklüğüne dair farklı görüşler ile karşılaşmıştır. Hair vd. (2010) örneklem büyüklüğünün kullanılacak ölçekteki madde sayısının en az 5 katı olması gerektiğini belirtmektedir. Tabachnick ve Fidell (1996) ise bir çalışmada en az 300 kişi olması gerektiğini belirtmiştir. Belirtilen bu görüşler ile beraber bu çalışmada Comrey ve Lee (1992) tarafından öne sürülen 300 yeterli ve 500 çok yeterli görüşü dikkate alınarak, eksik veri içeren çalışmalar çıkarıldığında 360 kişi ile analize başlanmıştır. Regresyon analizi parametrik bir tetkik olduğu için verilerin normallik, doğrusallık ve homojenlik açısından çok değişkenli analize uygun olması gerekmektedir (Çokluk vd., 2016). Bunu tespit etmek için yapılan analizler sonucunda 323 katılımcıdan oluşan örneklem grubuyla çalışmaya devam edilmesine karar verilmiştir.

Örneklem Grubunun Seçimi

Adana ili Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam merkez ilçelerinde ikamet eden evli bireylerden, toplam 323 evli birey çalışmaya dâhil edilmiştir. Bu kişiler çalışmaya dahil edilme kriterlerini sağlamışlardır. Çalışmanın dışlama kriterleri düşünülerek katılımcılardan uygun olmayanlar çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Çalışmaya Dahil Edilme Kriterleri

Adana ili Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam merkez ilçelerinde yaşıyor olmak.

Resmi kayıtlara göre evli bulunmak.

Araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmek ve bunu onaylamak.

18 yaş üstü ve 79 yaş altı bireyler.

Çalışmanın Dışlama Kriterleri

Adana ili Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam merkez ilçeleri dışında yaşayan bireyler.

Evli olma vasfı taşımayan bireyler.

18 altı ve 79 yaş üstü bireyler.

Ölçekleri eksik dolduran bireyler.

2.2. Prosedür

Bu çalışmada Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu, Kişisel Bilgi Formu, Empatik Eğilim Ölçeği ve Melbourne Karar Verme Ölçeği (II) kullanılmıştır. İlk aşamada ölçek izinleri ölçeği uyarlayan ilgili kişiler tarafından alınmıştır. İkinci aşamada Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Etik Kurul Komitesi tarafından 09/03/2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı etik kurul onayı alınmıştır. Son aşamada ise katılımcılara alınan izinler doğrultusunda Google Formlar aracılığı ile ölçekler uygulanmıştır.

2.3. Araştırmada Kullanılan Materyaller

Bu çalışmada araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu katılımcılara ait verileri elde etmek için kullanılmıştır. Evli bireylerin empatik eğilim düzeylerini ölçmek için Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) (Dökmen, 1988), karar verme stillerini ölçmek için Melbourne Karar Verme Ölçeği (MKVÖ II) (Deniz, 2004) kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılardan bazı kişisel bilgilere ulaşmak amacıyla araştırmacı tarafından kişisel bilgi formu oluşturulmuştur. Oluşturulan formda katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, evlilik sayısı, evlilik süresi, evlilik biçimi, çocuk sahibi olma durumu ve çocuk sayısına ilişkin sorular sorulmuştur.

Empatik Eğilim Ölçeği

Dökmen (1988), tarafından bireylerin günlük yaşamlarında empati kurma düzeylerini ölçmek, empatinin duygusal boyutunu ortaya çıkarmak amacı ile geliştirilmiştir. EEÖ, üç hafta ara ile, iki kez, 70 kişilik bir öğrenci grubu ile çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre ölçeğin korelasyon kat sayısı $r=0,82$, güvenirlik kat sayısı $a=0,86$, Cronbach's alpha güvenirlik kat sayısı $a=0,72$ olarak belirlenmiştir. Bu çalışma kapsamında yapılan güvenirlik analizine göre ölçeğin Cronbach' s alpha katsayısı $a=0,66$ olarak belirlenmiştir. Ölçekte, Likertipi beşli dereceleme ve “tamamen aykırı” ile “tamamen uygun” a kadar yanıtlar mevcuttur. 20 maddeden oluşan bu ölçekte 3,6,7,8,11,12,13,15. sorular ters puanlanmakta ve bu durum katılımcıların evet deme olasılıklarını dengelemek için uygulanmaktadır. Katılımcıların ölçek puanının yüksek olması dolayısıyla empatik eğilimlerinin de yüksek olacağı, düşük olması empatik eğilimlerinin düşük olacağı anlamına gelmektedir.

Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği (MKVÖ II)

22 maddeden oluşan Melbourne Karar Verme Ölçeği (II) 4 ayrı alt ölçeğe sahiptir. Deniz (2004) 56 üniversite öğrencisiyle yaptığı testin tekrarı yöntemini üç hafta ara ile iki kez uygulayarak alt ölçeklerden elde ettiği güvenirlik katsayısının $r=.68$ ve $r=.87$ arasında değiştiğini belirtmiştir. Bu çalışma kapsamında yürütülen güvenirlik analizinde dikkatli karar verme alt ölçeği için Cronbach's alpha katsayısı $a=0.67$, kaçınan karar verme alt ölçeği için $a=0.69$, erteleyici karar verme alt ölçeği için $a= 0.74$, panik karar verme alt ölçeği için $a= 0.72$ olarak hesaplanmıştır.

- 1) Dikkatli Karar Verme Stili 6 maddeden oluşmaktadır. Kişilerin karar vermeden önce alternatifleri özenle değerlendirip, dikkatlice bilgiyi toplayıp, seçenekler arasından en uygun ve doğru seçeneğin seçilmesini ifade eder. Dikkatli Karar Verme 2,4,6,8,12,16 soru maddelerinden oluşmaktadır.
- 2) Kaçınan Karar Verme Stili 6 maddeden oluşmaktadır. Kişilerin karar vermekten kaçtıklarını, karar verme sorumluluğunu başkalarına bırakma eğiliminde olduklarını ifade eder. Kaçınan Karar Verme 3,9,11,14,17,19 soru maddelerinden oluşmaktadır.
- 3) Erteleyici Karar Verme Stili 5 maddeden oluşmaktadır. Kişilerin kararlarını sürüncemede bırakarak sürekli erteleme eğiliminde oldukları, bir sebep

olmaksızın kararların mütemediyen ertelenmesi durumunu ifade eder. Erteleyici Karar Verme 5,7,10,18,21 soru maddelerinden oluşmaktadır.

- 4) Panik Karar Verme Stilli 5 maddeden oluşmaktadır. Kişilerin karar verirken ya da bir karar durumu ile karşı karşıya kaldıklarında kendilerini baskı altında hissetmeleri sonucu düşünmeden, acele ile çözüm bulma eğilimi içine girerek verdikleri kararları ifade eder. Panik Karar Verme 1,13,15,20,22 soru maddelerinden oluşmaktadır.

Deniz (2004) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Katılımcıların ölçek puanının yüksek olması dolayısıyla karar verme stillerini kullanma düzeylerinin de yüksek olacağı, düşük olması karar verme stillerini kullanma düzeyinin de düşük olacağı anlamına gelmektedir.

2.4. Araştırma Modeli

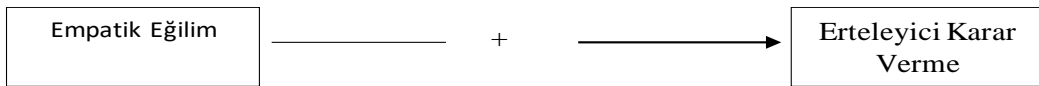
Bu araştırmada, empatik eğilim ile karar verme stillerinin arasındaki ilişkiyi incelemek için nicel araştırmaya ait genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan taramalardır. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkiyel taramalar yapılabilir. İlişkiyel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2016).

Şekil 2. Model 1

Şekil 3. Model 2

Şekil 4. Model 3

Şekil 5. Model 4

2.5. Verilerin Analizi

Bütün değişkenler için betimsel istatistikler hesaplanmış, araştırmada evli bireylerin empatik eğilim ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma verileri toplandıktan sonra bilgisayar ortamına aktarılarak analizler için hazır duruma getirilmiştir. Araştırma verilerinin analizinde değişkenlere bağlı olarak sosyal bilimlerde istatistik paket programı kullanılıp frekans, yüzde, Pearson korelasyon katsayısı, ilişkisiz örneklem için t- testi ve çoklu standart regresyon analizi tekniği kullanılmıştır.

Verilerin istatistiksel analizi bağımsız değişkenin bağımlı değişken üzerindeki etkilerini ortaya koyacak bir desen içinde ele alınmıştır. Bu araştırmanın bağımsız değişkeni; empatik eğilim olup bağımlı değişken ise karar verme stilleridir. Empatik eğilim ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin analizinde Pearson Korelasyon Katsayısı tekniğinden yararlanılmıştır. Empatik eğilimin karar verme stillerini anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığı ise çoklu standart regresyon analizi tekniği ile hesaplanmıştır. Ayrıca evli bireylerin empatik eğilim ve karar verme stillerinin sosyodemografik değişkenlere göre ele alınmasında değişkenlerin özelliğine göre Pearson Korelasyon Katsayısı ve ilişkisiz örneklem için t- testi tekniklerinden yararlanılmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde ilk olarak araştırmanın örnekleminde yer alan evli bireylerin demografik özelliklerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ardından evli bireylerin Karar Verme Ölçeği ve Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının demografik değişkenlere göre dağılımları incelenmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur. Son olarak da araştırmanın hipotezlerinin test edilmesi sonucunda ortaya çıkarılan bulgular yer almaktadır.

Evli Bireylerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Demografik özelliklere ilişkin elde edilen değerler Tablo 1’de yer almaktadır. Örnekleme yer alan 21-70 yaş aralığındaki ($\bar{x}$: 38,58; ss: 7,38) evli bireylerin cinsiyetlerine bakıldığında 224’ünün (%69,3) kadın, 99’unun (%30,7) de erkek olduğu görülmektedir. Katılımcılardan 69’u (%21,4) lise ve altı, 254’ü (%78,6) üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahiptir. Evli bireylerin 252’si (%78,0) çalışmakta, 71’i (%22,0) ise çalışmamaktadır. Katılımcıların evlilik süresi 1-49 yıl arasında değişmektedir ($\bar{x}$: 11,55; ss: 8,05). 302 (%93,5) katılımcı tek evlilik yapmış, buna karşılık 21 (%6,5) katılımcı birden fazla evlilik yapmıştır. Katılımcılardan 283’ü (%87,6) anlaşarak, 40’ı (%12,4) da görücü usulü evlenmiştir. 270 (%83,6) katılımcının çocuğu vardır. 53 (%16,4) katılımcı ise çocuk sahibi değildir. 270 katılımcıların çocuk sayısı 1 ila 3 arasında değişmektedir ($\bar{x}$: 1,68; ss: 0,61).

Tablo 1.

Evli Bireylerin Demografik Özelliklerinin Dağılımı (323)

		f	%	$\bar{x}$	Ss	Max-min
Cinsiyet	Kadın	224	69,3	38,58	7,38	21-70
	Erkek	99	30,7			
Yaş						
Eğitim düzeyi	Lise ve altı	69	21,4	11,55	8,05	1-49
	Üniversite ve üstü	254	78,6			
Çalışma durumu	Evet	252	78,0	1,68	0,61	1-3
	Hayır	71	22,0			
Evlilik süresi	1	302	93,5	1,68	0,61	1-3
	1’den fazla	21	6,5			
Evlilik sayısı	Anlaşarak	283	87,6	1,68	0,61	1-3
	Görücü	40	12,4			
Evlenme biçimi	Evet	270	83,6	1,68	0,61	1-3
	Hayır	53	16,4			
Çocuk sahibi olma	Evet	270	83,6	1,68	0,61	1-3
	Hayır	53	16,4			
Çocuk sayısı				1,68	0,61	1-3

Demografik Değişkenlere Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği puanlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular bu bölümde sunulmuştur. Bu amaç doğrultusunda tek bir hipotez oluşturulmuş; bulgular ise ayrı ayrı incelenmiştir.

H1: Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme, Kaçınan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanları demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, evlilik sayısı, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Cinsiyet Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Karar verme ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi tablo 2 de yer almaktadır. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği Alt Ölçek (Dikkatli Karar Verme, Kaçınan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler evli bireylerin Dikkatli Karar Verme Alt Ölçek puanlarının ($t=0,20$; $p>0,05$) ve Panik Karar Verme Alt Ölçek puanlarının ($t=0,54$; $p>0,05$) cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermektedir.

Buna karşılık evli bireylerin Kaçınan Karar Verme Alt Ölçeği puanlarında cinsiyetlerine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur ($t=-2,21$; $p<0,05$). Tablo 2 incelendiğinde erkeklerin puan ortalaması ($\bar{x}=4,17$) kadınların puan ortalamasından ($\bar{x}=3,52$) daha yüksektir.

Ayrıca katılımcıların Erteleyici Karar Verme Alt Ölçek puanları da cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($t=-3,19$; $p<0,05$). Tablo 2’de görüldüğü gibi erkeklerin puan ortalaması ($\bar{x}=3,72$) kadınların puan ortalamasından ($\bar{x}=2,79$) daha yüksektir.

Tablo 2.

Cinsiyet Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Dikkatli	Kadın	224	10,04	1,85	0,20	0,84
	Erkek	99	9,99	1,91		
Kaçınan	Kadın	224	3,52	2,45	-2,21	0,03*
	Erkek	99	4,17	2,47		
Erteleyici	Kadın	224	2,79	2,49	-3,19	0,01*
	Erkek	99	3,72	2,17		
Panik	Kadın	224	3,61	2,45	-0,61	0,54
	Erkek	99	3,79	2,26		

*p<0,05

Yaş Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği Alt Ölçek (Dikkatli Karar Verme, Kaçınan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanları ile yaşları arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı tekniği ile bakılmıştır.

Karar verme ölçeği puanlarının yaşa göre incelenmesi tablo 3 de yer almaktadır. Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların yaşları ile Dikkatli Karar Verme ($r= 0,04$; $p>0,05$), Kaçınan Karar Verme ($r= 0,01$; $p>0,05$), Erteleyici Karar Verme ($r= -0,06$; $p>0,05$) ve Panik Karar Verme ($r= -0,01$; $p>0,05$) alt ölçekleri puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki tespit edilememiştir.

Tablo 3.

Yaş Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Pearson Koralasyon Katsayı Tablosu (n: 323)

	R	Yaş	P
Dikkatli	0,04	0,45	
Kaçınan	0,01	0,88	
Erteleyici	-0,06	0,33	
Panik	-0,01	0,85	

*p<0,05

Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Karar verme ölçeği puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre incelenmesi tablo 4 de yer almaktadır. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği Alt Ölçek (Dikkatli Karar Verme, Kaçınan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler evli bireylerin Dikkatli Karar Verme puanlarının ($t= 1,52$; $p>0,05$) eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermektedir.

Buna karşılık evli bireylerin Kaçınan Karar Verme Alt Ölçeği puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur ($t= 5,29$; $p<0,05$). Tablo 4 incelendiğinde lise ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcıların puan ortalaması ($\bar{x}= 5,06$) üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{x}= 3,35$) daha yüksektir.

Ayrıca katılımcıların Erteleyici Karar Verme Alt Ölçeği puanları da eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($t= 4,71$; $p<0,05$). Tablo 4’de görüldüğü gibi lise ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcıların puan ortalaması ($\bar{x}= 4,26$) üniversite ve üstü katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{x}= 2,76$) daha yüksek bulunmuştur.

Son olarak katılımcıların Panik Karar Verme Alt Ölçeği puanları da eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($t= 3,96$; $p<0,05$). Tablo 4’e bakıldığında lise ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcıların puan ortalaması ($\bar{x}= 4,65$) üniversite ve üstü katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{x}= 3,40$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 4.

Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Aritmetik ortalama, Standart Sapma, t Testi Tablosu (n: 323)

	Eğitim düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Dikkatli	Lise ve altı	69	10,29	1,56	1,52	0,13
	Üniversite ve üstü	254	9,95	1,93		
Kaçınan	Lise ve altı	69	5,06	2,67	5,29	0,01*
	Üniversite ve üstü	254	3,35	2,29		
Erteleyici	Lise ve altı	69	4,26	2,54	4,71	0,01*
	Üniversite ve üstü	254	2,76	2,30		
Panik	Lise ve altı	69	4,65	2,51	3,96	0,01*
	Üniversite ve üstü	254	3,40	2,29		

* $p<0,05$

Çalışma Durumu Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Karar verme ölçeği puanlarının çalışma durumu değişkenine göre incelenmesi tablo 5 de yer almaktadır. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği alt ölçek (Dikkatli Karar Verme, Kaçınan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanlarının çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşım farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler evli bireylerin Dikkatli Karar Verme ($t = -0,68$; $p > 0,05$), Kaçınan Karar Verme ($t = 0,01$; $p > 0,05$), Erteleyici Karar Verme ($t = 1,52$; $p > 0,05$) ve Panik Karar Verme alt ölçeklerinden aldıkları puanların ($t = 0,30$; $p > 0,05$) çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermektedir.

Tablo 5.

Çalışma Durumu Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Çalışma durumu	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Dikkatli	Evet	252	9,98	1,90	-	0,50
	Hayır	71	10,15	1,74	0,68	
Kaçınan	Evet	252	3,72	2,45	0,01	0,99
	Hayır	71	3,72	2,57		
Erteleyici	Evet	252	3,19	2,41	1,52	0,13
	Hayır	71	2,69	2,46		
Panik	Evet	252	3,69	2,35	0,30	0,77
	Hayır	71	3,59	2,54		

* $p < 0,05$

Evlilik Süresi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Karar verme ölçeği puanlarının evlilik süresi değişkenine göre incelenmesi tablo 6 da yer almaktadır. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği (Dikkatli Karar Verme, Kaçınan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanları ile evlilik süresi arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı tekniği ile bakılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların yaşları ile Dikkatli Karar Verme ($r = -0,08$; $p > 0,05$), Kaçınan Karar Verme ($r = 0,07$; $p > 0,05$), Erteleyici Karar Verme ($r = -0,01$; $p > 0,05$) ve Panik Karar Verme ($r = 0,04$; $p > 0,05$) alt ölçek puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki tespit edilememiştir.

Tablo 6.

Evlilik Süresi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Evlilik süresi	
“	r	P
Dikkatli	0,08	0,17
Kaçıngan	0,07	0,23
Erteleyici	-0,01	0,81
Panik	0,04	0,53

*p<0,05

Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Karar verme ölçeği puanlarının evlilik sayısı değişkenine göre incelenmesi tablo 7 de yer almaktadır. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği Alt Ölçek (Dikkatli Karar Verme, Sakıncımlı Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanlarının evlilik sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler katılımcıların Dikkatli Karar Verme (t= 1,70; p>0,05), Kaçıngan Karar Verme (t= 0,92; p>0,05), Erteleyici Karar Verme (t= 1,36; p>0,05) ve Panik Karar Verme alt ölçek puanlarının (t= 1,70; p>0,05) evlilik sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 7.

Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Evlilik sayısı	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Dikkatli	1	302	10,08	1,83	1,70	0,10
	2 ve daha fazla	21	9,24	2,21		
Kaçıngan	1	302	3,75	2,47	0,92	0,36
	2 ve daha fazla	21	3,24	2,51		
Erteleyici	1	302	3,13	2,45	1,36	0,17
	2 ve daha fazla	21	2,38	2,04		
Panik	1	302	3,73	2,37	1,70	0,09
	2 ve daha fazla	21	2,81	2,60		

*p<0,05

Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Karar verme ölçeği puanlarının evlenme biçimi değişkenine göre incelenmesi tablo 8 de yer almaktadır. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği Alt Ölçek (Dikkatli Karar Verme, Sakıncalı Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanlarının evlenme biçimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşım farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler katılımcıların Dikkatli Karar Verme puanlarının ($t = -1,28$; $p > 0,05$) evlenme biçimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını göstermektedir.

Buna karşılık katılımcıların Kaçınan Karar Verme Alt Ölçek puanlarının evlenme biçimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür ($t = -4,53$; $p < 0,05$). Tablo 8’de görüldüğü gibi görücü usulü evlenen katılımcıların Kaçınan Karar Verme Alt Ölçek puan ortalaması ($\bar{x} = 5,33$), anlaşarak evlenen katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{x} = 3,49$) daha yüksektir.

Ayrıca katılımcıların Erteleyici Karar Verme Alt Ölçeği puanlarının evlenme biçimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ($t = -3,46$; $p < 0,05$). Tablo 8’e bakıldığında görücü usulü evlenen katılımcıların Erteleyici Karar Verme Alt Ölçeği puan ortalaması ($\bar{x} = 4,30$), anlaşarak evlenen katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{x} = 2,90$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Son olarak katılımcıların Panik Karar Verme Alt Ölçek puanlarının evlenme biçimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı saptanmıştır ($t = -3,93$; $p < 0,05$). Tablo 8’de yer alan sonuçlara göre görücü usulü evlenen katılımcıların Panik Karar Verme Alt Ölçek puan ortalaması ($\bar{x} = 5,03$), anlaşarak evlenen katılımcıların puan ortalamasından ($\bar{x} = 3,47$) daha yüksek olduğu gözlenmektedir.

Tablo 8.

Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Evlenme biçimi	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Dikkatli	Anlaşarak	283	9,97	1,86	-	0,20
	Görücü	40	10,38	1,85	1,28	
Kaçınan	Anlaşarak	283	3,49	2,35	-	0,01*
	Görücü	40	5,33	2,74	4,53	
Erteleyici	Anlaşarak	283	2,90	2,36	-	0,01*
	Görücü	40	4,30	2,60	3,46	
Panik	Anlaşarak	283	3,47	2,34	-	0,01*
	Görücü	40	5,03	2,34	3,93	

*p<0,05

Çocuk Sahibi Olma Durumu Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Karar verme ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma değişkenine göre incelenmesi tablo 9 da yer almaktadır. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği Alt Ölçek (Dikkatli Karar Verme, Kaçınan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler katılımcıların Dikkatli Karar Verme puanlarının (t= 0,50; p>0,05), Kaçınan Karar Verme (t= -0,79; p>0,05), Erteleyici Karar Verme (t= -0,92; p>0,05) ve Panik Karar Verme Alt Ölçek puanlarının (t= -0,17; p>0,05) çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığını ortaya koymaktadır.

Tablo 9.

Çocuk Sahibi Olma Durumu Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Çocuk Sahibi Olma Durumu	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Dikkatli	Evet	270	10,04	1,86	0,50	0,62
	Hayır	53	9,91	1,91		
Kaçınan	Evet	270	3,67	2,51	-0,79	0,43
	Hayır	53	3,96	2,27		
Erteleyici	Evet	270	3,02	2,46	-0,92	0,36
	Hayır	53	3,36	2,28		
Panik	Evet	270	3,66	2,34	-0,17	0,86
	Hayır	53	3,72	2,66		

*p<0,05

Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Karar verme ölçeği puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre incelenmesi tablo 10 da yer almaktadır. Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği alt ölçek (Dikkatli Karar Verme, Kaçınan Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme) puanları ile evlilik süresi arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı tekniği ile bakılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların çocuk sayısı ile Dikkatli Karar Verme ($r=0,02$; $p>0,05$) ve Erteleyici Karar Verme ($r=0,12$; $p>0,05$) puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki tespit edilememiştir.

Buna karşılık katılımcıların çocuk sayısı ile Kaçınan Karar Verme ($r=0,15$; $p<0,05$) ve Panik Karar Verme ($r=0,18$; $p<0,01$) puanları arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur.

Tablo 10.

Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Karar Verme Ölçeği Puanları Pearson Korrelasyon Katsayı Tablosu (n: 323)

	Çocuk sayısına	
	R	P
Dikkatli	0,02	0,80
Kaçınan	0,15	0,02*
Erteleyici	0,12	0,052
Panik	0,18	0,01**

* $p<0,05$; ** $p<0,01$

Demografik Değişkenlere Göre Empatik Eğilim Puanlarının İncelenmesi

Bu bölümde evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi sonucunda elde edilen bulgular sunulmuştur. Bu amaç doğrultusunda tek bir hipotez oluşturulmuş; bulgular ise ayrı ayrı incelenmiştir.

H2: Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, evlilik süresi, evlilik sayısı, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma, çocuk sayısı) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Cinsiyet Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre incelenmesi tablo 11 de yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler evli bireylerin cinsiyetlerine göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğunu göstermektedir ($t=3,23$; $p<0,05$). Tablo 11 incelendiğinde kadınların puan ortalaması ($\bar{x}=73,30$) erkeklerin puan ortalamasından ($\bar{x}=70,44$) daha yüksektir.

Tablo 11.

Cinsiyet Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Empati	Kadın	224	73,30	7,17	3,23	0,01*
	Erkek	99	70,44	7,70		

* $p<0,05$

Yaş Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının yaş değişkenine göre incelenmesi tablo 12 de yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile yaşları arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı tekniği ile bakılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların yaşları ile Empatik Eğilim Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki tespit edilememiştir ($r=0,08$; $p>0,05$).

Tablo 12.

Yaş Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Pearson Koralasyon Katsayı Tablosu (n: 323)

	R	P
Empati	0,08	0,18

* $p<0,05$

Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının eğitim düzeyi değişkenine göre incelenmesi tablo 13 de yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler evli bireylerin eğitim düzeyine göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğunu göstermektedir ($t = -2,53$; $p < 0,05$). Tablo 13 incelendiğinde üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip bireylerin puan ortalaması ($\bar{x} = 72,97$) lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerin puan ortalamasından ($\bar{x} = 70,43$) daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 13.

Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Eğitim düzeyi	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Empati	Lise ve altı	69	70,43	7,93	-	0,05*
	Üniversite ve üstü	254	72,97	7,23	2,53	

* $p < 0,05$

Çalışma Durumu Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının çalışma durumu değişkenine göre incelenmesi tablo 14 de yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının çalışma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler evli bireylerin çalışma durumuna göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olduğunu göstermektedir ($t = -1,97$; $p < 0,05$). Tablo 14'de görüldüğü gibi çalışmayanların puan ortalaması ($\bar{x} = 73,96$) çalışanların puan ortalamasından ($\bar{x} = 72,00$) daha yüksektir.

Tablo 14.

Çalışma Durumu Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Çalışma durumu	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Empati	Evet	252	72,00	7,63	-	0,05*
	Hayır	71	73,96	6,57	1,97	

*p<0,05

Evlilik Süresi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının evlilik süresi değişkenine göre incelenmesi tablo 15 de yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile evlilik süresi arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı tekniği ile bakılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, evlilik süreleri ile Empatik Eğilim Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır ($r=0,09$; $p>0,05$).

Tablo 15.

Evlilik Süresi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Pearson Koralasyon Katsayı Tablosu (n: 323)

	Evlilik süresi	
	r	P
Empati	0,09	0,11

*p<0,05

Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının evlilik sayısı değişkenine göre incelenmesi tablo 16 de yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının evlilik sayısına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler evli bireylerin evlilik sayısına göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığını göstermektedir ($t=-0,18$; $p>0,05$).

Tablo 16.

Evlilik Sayısı Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Evlilik sayısı	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Empati	İlk	302	72,41	7,52	-0,18	0,86
	İkinci ya da daha fazla	21	72,71	6,30		

*p<0,05

Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının evlenme biçimi değişkenine göre incelenmesi tablo 17 de yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının evlenme biçimine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerler evli bireylerin evlenme biçimlerine göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığını göstermektedir (t= 1,50; p>0,05).

Tablo 17.

Evlenme Biçimi Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

	Evlenme biçimi	n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Empati	Anlaşarak	283	72,66	7,60	1,50	0,13
	Görücü	40	70,78	6,07		

*p<0,05

Çocuk Sahibi Olma Durumu Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma durumu değişkenine göre incelenmesi tablo 18 de yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkisiz örneklem için t testi ile bakılmıştır.

Elde edilen değerlere göre, evli bireylerin çocuk sahibi olma durumlarına göre Empatik Eğilim Ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık tespit edilememiştir (t= 1,61; p>0,05).

Tablo 18.

Çocuk Sahibi Olma Durumu Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve t Testi Tablosu (n: 323)

Çocuk Sahibi Olma Durumu		n	$\bar{x}$	Ss	t	P
Empati	Evet	270	72,72	7,49	1,61	0,11
	Hayır	53	70,92	7,06		

*p<0,05

Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının İncelenmesi

Empatik eğilim ölçeği puanlarının çocuk sayısı değişkenine göre incelenmesi tablo 19 da yer almaktadır. Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile çocuk sayısı arasındaki ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı tekniği ile bakılmıştır.

Elde edilen sonuçlara göre, katılımcıların çocuk sayısı ile Empatik Eğilim Ölçeği puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır ($r = -0,06$; $p > 0,05$).

Tablo 19.

Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Empatik Eğilim Ölçeği Puanları Pearson Korrelasyon Katsayı Tablosu (n: 323)

	Çocuk sayısı	
	r	P
Empatik eğilim	-0,06	0,35

*p<0,05; ** p<0,01

Empatik Eğilim ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın “Evli bireylerin Karar Verme Ölçeği Dikkatli Karar Verme Alt Ölçeği, Kaçınan Karar Verme Alt Ölçeği, Erteleyici Karar Verme Alt Ölçeği, Panik Karar Verme Alt Ölçeği puanları ile Empatik Eğilim Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki vardır.” şeklinde ifade edilmiş olan üçüncü hipotezini (H_3) test etmek amacıyla elde edilen verilere Pearson korelasyon katsayısı tekniği ile bakılmıştır.

Tablo 20 incelendiğinde, ilk olarak empatik eğilim ile dikkatli karar verme değişkenleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($r = 0,14$, $p < 0,01$). Empatik eğilim ile kaçınan karar verme ($r = -0,30$, $p < 0,01$), erteleyici karar verme ($r = -0,38$, $p < 0,01$) ve panik karar verme ($r = -0,39$;

$p < 0,01$) değişkenleri arasında düşük ve orta düzeyde negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. İkinci olarak kaçınan karar verme ile erteleyici karar verme ($r = 0,67$, $p < 0,01$) ve panik karar verme ($r = 0,65$, $p < 0,01$) arasında düşük ve orta düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır. Ayrıca erteleyici karar verme ile panik karar verme ($r = 0,67$, $p < 0,01$) arasında da düşük ve orta düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Son olarak dikkatli karar verme ile kaçınan karar verme ($r = 0,02$, $p > 0,05$), erteleyici karar verme ($r = -0,01$, $p > 0,05$) ve panik karar verme ($r = 0,01$, $p > 0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

Tablo 20.

Empatik Eğilim Ölçeği ve Karar Verme Stilleri Ölçeği Pearson Korelasyon Katsayı Değerleri

Değişkenler	$\bar{x}$	Ss	1	2	3	4	5	6	7	8
1. Empatik eğilim	72,43	7,44	-							
2. Dikkatli Karar V.	10,02	1,86	0,14**	-						
3. Kaçınan Karar V.	3,72	2,47	0,30**	0,02	-					
4. Erteleyici Karar V	3,08	2,43	0,38**	-0,01	0,67**	-				
5. Panik Karar V.	3,67	2,39	0,39**	0,01	0,65**	0,67**				

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Modellerin Test Edilmesi

Bu bölümde test edilen modellere ilişki bulgulara yer verilmiştir.

Model 1'in Test Edilmesine Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın “Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları ve evlilik sayısı, Karar Verme Ölçeği Dikkatli Karar Verme Alt Ölçeği'nden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.” şeklinde ifade edilmiş olan dördüncü hipotezini (H_4) test etmek amacıyla elde edilen verilere standart regresyon analizi uygulanmıştır.

İlk olarak Karar Verme Ölçeği Dikkatli Karar Verme Alt Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile dummy değişken olarak modele dahil edilen evlilik sayısı değişkeninin birbirleriyle ilişkilerini incelemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 22 incelendiğinde dikkatli karar verme ile empatik eğilim arasında düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki olduğu görülmektedir ($r = -0,19$;

$p < 0,01$). Ayrıca dikkatli karar verme ile evlilik sayısı arasında düşük düzeyde negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir ($r = -0,11$; $p < 0,05$). Buna karşılık empatik eğilim ile evlilik sayısı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır ($r = 0,01$; $p > 0,05$).

Tablo 21.

Dikkatli Karar Verme ve Yordayıcı Değişkenlere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

Değişkenler	$\bar{x}$	Ss	1	2	3
1. Dikkatli Karar Verme	10,02	1,86	-		
2. Empatik eğilim	72,43	7,44	0,14**	-	
3. Evlilik Sayısı	1,07	0,25	-0,11*	0,01	-

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği ile evlilik sayılarının, Karar Verme Ölçeği Dikkatli Karar Verme Alt Ölçeği'nden aldıkları puanları yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan standart regresyon analizinin sonuçları Tablo23'de gösterilmiştir.

Tablo 22'de yer alan yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar değerleri incelendiğinde, dikkatli karar verme ile empatik eğilim arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r = 0,144$) olduğu, diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasında yine pozitif yönde ve düşük düzeyde bir korelasyon ($r = 0,146$) hesaplandığı görülmektedir. Dikkatli karar verme ile evlilik sayısı arasında negatif yönde ve düşük düzeyde ($r = -0,111$) bir ilişki bulunmuş ve bu ilişkinin diğer değişkenler kontrol edildiğinde yine negatif yönde ve düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($r = -0,114$).

Tablo 22.

Dikkatli Karar Vermenin Yordanmasına İlişkin Standart Regresyon Analizi Sonuçları

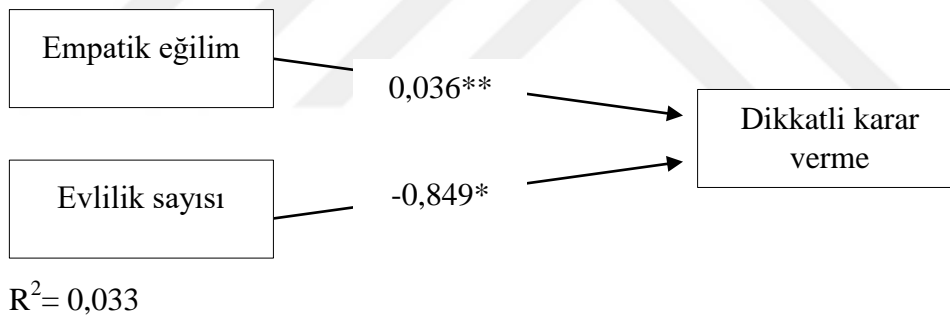
Değişken	B	Standart Hata	β	T	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	8,294	1,091	-	7,600	0,000	-	-
Empatik eğilim	0,036	0,014	0,145	2,640	0,009	0,144	0,146
Evlilik Sayısı	-0,849	0,415	-0,112	-2,047	0,041	-0,111	-0,114
R= 0,183	R ² = 0,033						
F _(2, 320) = 5,525	p= 0,004						

Empatik eğilim ve evlilik sayısı değişkenleri birlikte, dikkatli karar verme puanları ile düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki göstermektedir ($R= 0,183$, $R^2= 0,033$, $p<.01$). Adı geçen iki değişken birlikte, dikkatli karar vermedeki toplam varyansın yaklaşık %6'sını açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin dikkatli karar verme üzerindeki göreceli önem sırası; empatik eğilim ve evlilik sayısı şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde hem empatik eğilim hem de evlilik sayısı değişkenlerinin dikkatli karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmektedir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre dikkatli karar vermenin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir. Ayrıca test edilen model Şekil 3’de gösterilmiştir.

$$\text{DİKKATLİKARARVERME}=8,294+0,036\text{EMPATİKEĞİLİM}-0,849\text{EVLİLİKSAYISI}$$

Şekil 6. Dikkatli Karar Vermenin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model)

Model 2'nin Test Edilmesine Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın “Evlili bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, cinsiyet, evlenme biçimi ve çocuk sayısı, Karar Verme Ölçeği Kaçınan Karar Verme Alt Ölçeği'nden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.” şeklinde ifade edilmiş olan beşinci (H_5) hipotezini test etmek amacıyla elde edilen verilere standart regresyon analizi uygulanmıştır.

İlk olarak Karar Verme Ölçeği Kaçınan Karar Verme Alt Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 23 incelendiğinde ilk olarak kaçınan karar verme ile cinsiyet ($r= 0,12$; $p<0,05$), evlenme biçimi ($r= 0,25$; $p<0,01$) ve çocuk sayısı ($r= 0,15$; $p<0,05$) arasında düşük düzeyde ve pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Kaçınan karar verme ile empatik eğilim ($r= -0,30$; $p<0,01$) ve eğitim düzeyi ($r= -0,28$, $p<0,01$) arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. İkinci olarak empatik eğilim ile eğitim düzeyi arasında düşük düzeyde pozitif istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r= 0,14$; $p<0,05$). Empatik eğilim ile cinsiyet arasında ise düşük ve negatif istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır ($r= -0,18$, $p<0,01$). Eğitim düzeyi ile evlenme biçimi ($r= -0,29$; $p<0,01$) ve çocuk sayısı ($r= -0,27$, $p<0,01$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Evlenme biçimi ile çocuk sayısı arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilmiştir. Buna karşılık empatik eğilim ile evlenme biçimi ($r= -0,08$; $p>0,05$) ve çocuk sayısı ($r= -0,06$; $p>0,05$) arasında; cinsiyet ile eğitim düzeyi ($r= -0,06$; $p>0,05$), evlenme biçimi ($r= 0,10$; $p>0,05$) ve çocuk sayısı ($r= 0,05$; $p>0,05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunamamıştır.

Tablo 23.

Kaçınan ve Yordayıcı Değişkenlere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

Değişkenler	$\bar{x}$	Ss	1	2	3	4	5	6
1. Kaçınan Karar Verme	3,67	2,51	-					
2. Empatik eğilim	72,72	7,49	-0,30**	-				
3. Cinsiyet	0,30	0,46	0,12*	-0,18**	-			
4. Eğitim düzeyi	0,78	0,42	-0,28**	0,14*	-0,06	-		
5. Evlenme Biçimi	1,13	0,34	0,25**	-0,08	0,10	-0,29**	-	
6. Çocuk Sayısı	1,68	0,61	0,15*	-0,06	0,05	-0,27**	0,20**	-

* $p<0,05$, ** $p<0,01$

Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısının, Karar Verme Ölçeği Kaçınan Karar Verme Alt Ölçeği'nden aldıkları puanları yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan standart regresyon analizinin sonuçları Tablo 24'de gösterilmiştir.

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, kaçınan karar verme ile empatik eğilim arasında negatif ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmış olup ($r=-0,282$) diğer değişkenler kontrol edildiğinde elde edilen korelasyon değerinin yine negatif yönde ve düşük düzeyde olduğu dikkati çekmektedir ($r=-0,233$). Kaçınan karar verme ile cinsiyet arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r= 0,135$) olduğu ve diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasında pozitif yönde ve oldukça düşük düzeyde bir korelasyon ($r= 0,073$) hesaplandığı görülmektedir. Kaçınan karar verme ile eğitim düzeyi arasında negatif yönde ve düşük düzeyde ($r=-0,270$) bir ilişki bulunmuş ve bu ilişkinin diğer değişkenler kontrol edildiğinde negatif yönde ve düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($r=-0,172$). Kaçınan karar verme ile evlenme biçimi arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r= 0,253$) bir ilişki bulunmuş ve bu ilişkinin diğer değişkenler kontrol edildiğinde pozitif yönde ve düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($r= 0,161$). Son olarak kaçınan karar verme ile çocuk sayısı arasında hesaplanan korelasyon pozitif yönde ve düşük düzeydedir ($r= 0,146$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu değer pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r= 0,054$) olduğu saptanmıştır.

Tablo 24.

Kaçınan Puanlarının Yordanmasına İlişkin Standart Regresyon Analizi Sonuçları

Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	8,144	1,603	-	5,079	0,000	-	-
Empatik eğilim	-0,075	0,019	-0,225	-3,894	0,000	-0,282	-0,233
Cinsiyet	0,374	0,313	0,069	1,197	0,233	0,135	0,073
Eğitim düzeyi	-1,040	0,366	-0,173	-2,840	0,005	-0,270	-0,172
Evlenme Biçimi	1,183	0,447	0,159	2,649	0,009	0,253	0,161
Çocuk Sayısı	0,212	0,241	0,052	0,878	0,381	0,146	0,054
R= 0,408	R ² = 0,167						
F _(5, 264) = 10,570	p= ,000						

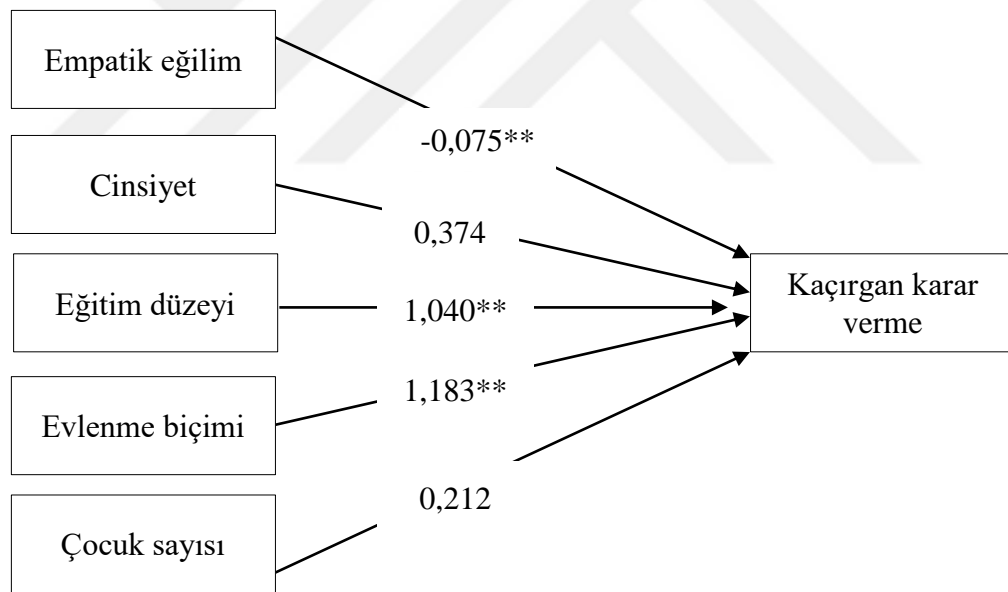
Empatik eğilim, cinsiyet, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı değişkenleri birlikte, kaçınan karar verme puanları ile orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vermektedir ($R= 0,408$, $R^2= 0,167$, $p<.01$). Bu değişkenler birlikte, kaçınan karar vermedeki toplam varyansın yaklaşık %11'ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin kaçınan karar verme üzerindeki görece önem sırası; empatik eğilim, eğitim düzeyi, evlenme biçimi, cinsiyet ve çocuk sayısı şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde empatik eğilim, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi değişkenlerinin kaçınan karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Standart regresyon analizi sonucunda cinsiyet ve çocuk sayısı kaçınan karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre kaçınan karar vermenin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir. Ayrıca test edilen model Şekil 4’de gösterilmiştir.

$$\text{KAÇINGANKARARVERME} = 8,144 - 0,075 \text{EMPATİKEĞİLİM} + 0,374 \text{CİNSİYET} - 1,040 \text{EĞİTİM DÜZEYİ} + 1,183 \text{EVLENME BİÇİMİ} + 0,212 \text{ÇOCUK SAYISI}$$

$$R^2 = 0,167$$

Şekil 7. Kaçınan Karar Vermenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Eşitliği (matematiksel model)

Model 3’ün Test Edilmesine Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın “Evli bireylerin, Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile cinsiyet, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi, Karar Verme Ölçeği Erteleyici Karar Verme Alt Ölçeği’nden

aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.” şeklinde ifade edilmiş olan altıncı (H_6) hipotezini test etmek amacıyla elde edilen verilere standart regresyon analizi uygulanmıştır.

Öncelikle Karar Verme Ölçeği Erteleyici Karar Verme Alt Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği puanları, cinsiyet, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 25 incelendiğinde ilk olarak erteleyici karar verme ile empatik eğilim ($r = -0,38$, $p < 0,01$) ve eğitim düzeyi ($r = -0,25$, $p < 0,01$) arasında düşük ve orta düzeyde negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Erteleyici karar verme ile cinsiyet ($r = 0,18$, $p < 0,01$) ve evlenme biçimi ($r = 0,19$, $p < 0,01$) arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. İkinci olarak empatik eğilim ile cinsiyet arasında düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki ($r = 0,28$, $p < 0,01$) bulunmuşken, empatik eğilim ile eğitim düzeyi arasında düşük düzeyde negatif istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = 0,14$, $p < 0,05$). Ayrıca eğitim düzeyi ile evlenme biçimi arasında düşük düzeyde negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($r = -0,29$, $p < 0,05$). Buna karşılık empatik eğilim ile evlenme biçimi arasında ($r = -0,08$, $p > 0,05$); cinsiyet ile eğitim düzeyi ($r = -0,06$, $p > 0,05$) ve evlenme biçimi arasında ($r = 0,10$, $p > 0,05$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki gözlenmemiştir.

Tablo 25.

Erteleyici ve Yordayıcı Değişkenlere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

Değişkenler	$\bar{x}$	Ss	1	2	3	4	5
1. Erteleyici Karar Verme	3,08	2,43	-				
2. Empatik eğilim	72,43	7,44	-	-			
			0,38**				
3. Cinsiyet	0,31	0,46	0,18**	-	-		
				0,18**			
4. Eğitim düzeyi	0,79	0,41	-	0,14*	-	-	
			0,25**		0,06		
5. Evlenme Biçimi	1,12	0,33	0,19**	-0,08	0,10	-	-
						0,29**	

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, cinsiyet, eğitim düzeyi ve evlenme biçimlerinin, Karar Verme Ölçeği Erteleyici Karar Verme Alt Ölçeği'nden aldıkları puanları yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan standart regresyon analizinin sonuçları Tablo 27'de gösterilmiştir.

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, erteleyici karar verme ile empatik eğilim arasında negatif ve orta düzeyde bir ilişki saptanmış olup ($r=-0,377$) diğer değişkenler kontrol edildiğinde elde edilen korelasyon değerinin yine negatif yönde ve orta düzeyde olduğu dikkati çekmektedir ($r=-0,352$). Erteleyici karar verme ile cinsiyet arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r= 0,175$) olduğu ve diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir korelasyon ($r= 0,107$) hesaplandığı görülmektedir. Erteleyici karar verme ile eğitim düzeyi arasında negatif yönde ve düşük düzeyde ($r=-0,254$) bir ilişki bulunmuş ve bu ilişkinin diğer değişkenler kontrol edildiğinde negatif yönde ve düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($r=-0,181$). Son olarak erteleyici karar verme ile evlenme biçimi arasında hesaplanan korelasyon pozitif yönde ve düşük düzeydedir ($r= 0,190$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu değer pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r= 0,110$) olduğu saptanmıştır.

Tablo 26.

Erteleyici Puanlarının Yordanmasına İlişkin Standart Regresyon Analizi Sonuçları

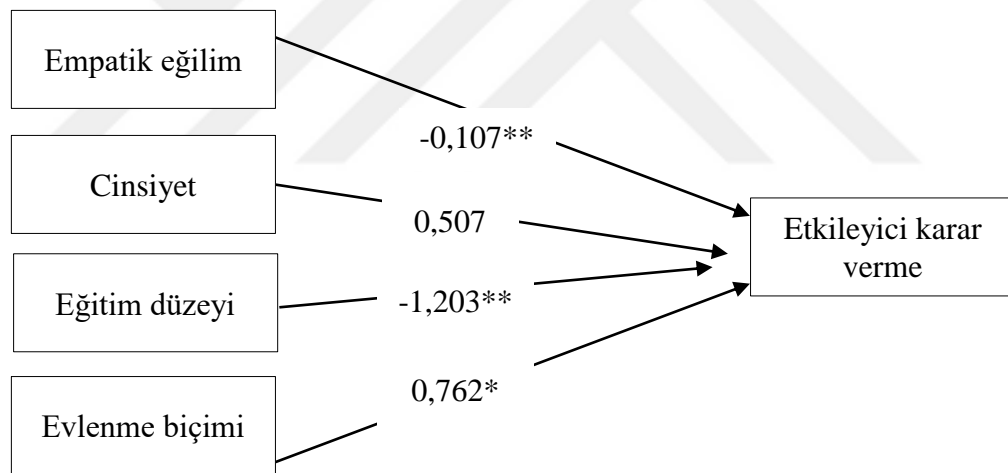
Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	10,612	1,339	-	7,929	0,000	-	-
Empatik eğilim	-0,107	0,017	-0,328	-6,385	0,000	-0,377	-0,337
Cinsiyet	0,507	0,268	0,096	1,889	0,060	0,175	0,105
Eğitim düzeyi	-1,023	0,311	-0,173	-3,289	0,001	-0,254	-0,181
Evlenme Biçimi	0,762	0,386	0,103	1,974	0,049	0,190	0,110
R= 0,452	R ² = 0,204						
F _(4, 318) = 20,395	p= ,000						

Empatik eğilim, cinsiyet, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi değişkenleri birlikte, erteleyici karar verme puanları ile orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vermektedir ($R= 0,452$, $R^2= 0,204$, $p<.01$). Bu değişkenler birlikte, erteleyici karar vermedeki toplam varyansın yaklaşık %20'sini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin erteleyici karar verme üzerindeki görece önem sırası; empatik eğilim, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve cinsiyet şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde empatik eğilim, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi değişkenlerinin erteleyici karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Standart regresyon analizi sonucunda cinsiyet erteleyici karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre erteleyici karar vermenin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir. Ayrıca test edilen model Şekil 5’de gösterilmiştir.

$$\text{ERTELEYİCİKARARVERME} = 10,612 - 0,107\text{EMPATİKEĞİLİM} + 0,507\text{CİNSİYET} - 1,023\text{EĞİTİMDÜZEYİ} + 0,762\text{EVLENMEBİÇİMİ}$$

$$R^2 = 0,204$$

Şekil 8. Erteleyici Karar Vermenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Eşitliği (matematiksel model)

Model 4’ün Test Edilmesine Yönelik Bulgular

Bu çalışmanın “Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı, Karar Verme Ölçeği Panik Karar Verme Alt Ölçeği’nden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.” şeklinde ifade edilmiş olan yedinci (H_7) hipotezini test etmek amacıyla elde edilen verilere standart regresyon analizi uygulanmıştır.

Öncelikle Karar Verme Ölçeği Panik Karar Verme Alt Ölçeği, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Tablo 27 incelendiğinde ilk olarak panik karar verme ile empatik eğilim ($r = -0,39$; $p < 0,01$) ve eğitim düzeyi ($r = -0,22$; $p < 0,01$) arasında düşük ve orta düzeyde negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir. Panik karar verme ile evlenme biçimi ($r = 0,21$; $p < 0,01$) ve çocuk sayısı ($r = 0,18$; $p < 0,01$) arasında ise düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler saptanmıştır. İkinci olarak empatik eğilim ile eğitim düzeyi arasında da düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r = 0,14$; $p < 0,05$). Ayrıca eğitim düzeyi ile evlenme biçimi ($r = 0,29$; $p < 0,01$) ve çocuk sayısı ($r = 0,27$; $p < 0,01$) arasında da düşük düzeyde ve negatif yönlü istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişkiler açığa çıkarılmıştır. Son olarak evlenme biçimi ile çocuk sayısı arasında düşük düzeyde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı ilişki gözlenmiştir ($r = 0,20$; $p < 0,01$).

Tablo 27.

Panik ve Yordayıcı Değişkenlere İlişkin Aritmetik Ortalama, Standart Sapma ve Korelasyon Değerleri

Değişkenler	$\bar{x}$	Ss	1	2	3	4	5
1. Panik Karar Verme	3,66	2,34	-				
2. Empatik eğilim	72,72	7,49	-0,39**	-			
3. Eğitim düzeyi	0,78	0,42	-0,22**	0,14*	-		
4. Evlenme Biçimi	1,13	0,34	0,21**	-0,08	-0,29**	-	
5. Çocuk Sayısı	1,68	0,61	0,18**	-0,06	-0,27**	0,20**	-

* $p < 0,05$, ** $p < 0,01$

Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısının, Karar Verme Ölçeği Panik Karar Verme Alt Ölçeği'nden aldıkları puanları yordama gücünü belirlemek amacıyla yapılan standart regresyon analizinin sonuçları Tablo 28'de gösterilmiştir.

Yordayıcı değişkenlerle bağımlı (yordanan) değişken arasındaki ikili ve kısmi korelasyonlar incelendiğinde, panik karar verme ile empatik eğilim arasında negatif ve orta düzeyde bir ilişki saptanmış olup ($r = -0,380$) diğer değişkenler kontrol edildiğinde

elde edilen korelasyon değerinin yine negatif yönde ve düşük düzeyde olduğu dikkati çekmektedir ($r=-0,355$). Panik karar verme ile eğitim düzeyi arasında negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişkinin ($r=-0,232$) olduğu ve diğer değişkenler kontrol edildiğinde iki değişken arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir korelasyon ($r= 0,109$) hesaplandığı görülmektedir. Panik karar verme ile evlenme biçimi arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r= 0,251$) bir ilişki bulunmuş ve bu ilişkinin diğer değişkenler kontrol edildiğinde pozitif yönde ve düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir ($r= 0,170$). Son olarak panik karar verme ile çocuk sayısı arasında hesaplanan korelasyon pozitif yönde ve düşük düzeydedir ($r= 0,182$). Diğer değişkenler kontrol edildiğinde bu değer pozitif yönde ve düşük düzeyde ($r= 0,108$) olduğu saptanmıştır.

Tablo 28.

Panik Puanlarının Yordanmasına İlişkin Standart Regresyon Analizi Sonuçları

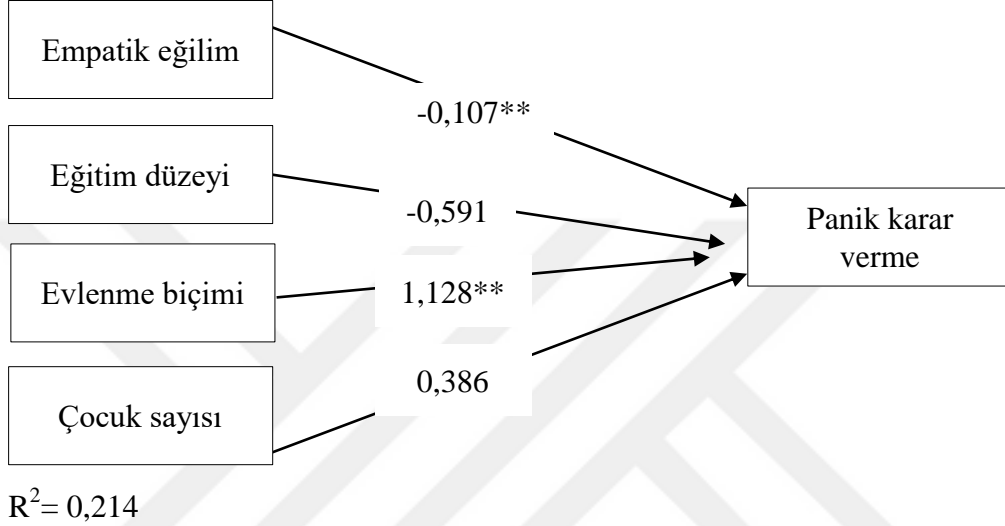
Değişken	B	Standart Hata	β	t	P	İkili r	Kısmi r
Sabit	9,943	1,431	-	6,948	0,000	-	-
Empatik eğilim	-0,107	0,017	-0,342	-6,188	0,000	-0,380	-0,355
Eğitim düzeyi	-0,591	0,331	-0,105	-1,787	0,075	-0,232	-0,109
Evlenme Biçimi	1,128	0,401	0,162	2,815	0,005	0,251	0,170
Çocuk Sayısı	0,386	0,218	0,101	1,775	0,077	0,182	0,108
R= 0,462	R ² = 0,214						
F _(4, 265) = 17,991	p= ,000						

Empatik eğilim, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı değişkenleri birlikte, panik karar verme puanları ile orta düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vermektedir ($R= 0,462$, $R^2= 0,214$, $p<.01$). Bu değişkenler birlikte, panik karar vermedeki toplam varyansın yaklaşık %18'ini açıklamaktadır.

Standardize edilmiş regresyon katsayısına (β) göre, yordayıcı değişkenlerin panik karar verme üzerindeki göreceli önem sırası; empatik eğilim, evlenme biçimi, eğitim düzeyi ve çocuk sayısı şeklindedir. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t-testi sonuçları incelendiğinde empatik eğilim ve evlenme biçimi değişkenlerinin panik karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Standart regresyon analizi sonucunda eğitim düzeyi ve çocuk sayısı panik karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Regresyon analizi sonuçlarına göre panik karar vermenin yordanmasına ilişkin regresyon eşitliği (matematiksel model) aşağıda verilmiştir. Ayrıca test edilen model Şekil 6’da gösterilmiştir.

$$\text{PANIKKARARVERME} = 9,943 - 0,107\text{EMPATİKEĞİLİM} - 0,591\text{EĞİTİMDÜZEYİ} + 1,128\text{EVLENMEBİÇİMİ} + 0,386\text{ÇOCUKSAYISI}$$

Şekil 9. Panik Karar Vermenin Yordanmasına İlişkin Regresyon Eşitliği (matematiksel model)

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Araştırmanın mevcut bulguları doğrultusunda ve ilgili literatür çalışmaları sonucunda yurt içi ve yurt dışı alanyazın taranmıştır. Empatik eğilim ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiye yönelik bulgular literatür ışığında sunulmuş ve bu araştırmaya katılan evli bireylerin “cinsiyet, yaş, eğitim durumu, evlilik süresi, evlenmeye karar verme biçimi, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı, evlilik sayısı, çalışma durumu” gibi demografik değişkenlerinden elde edilen sonuçlar araştırmanın amacı ve hipotezleri doğrultusunda tartışılıp yorumlanmıştır.

Karar Verme Ölçeği Puanlarının Sosyodemografik Değişkenlerle İlişisine Yönelik Bulguların Tartışılması

Araştırmanın bu kısmında karar verme stilleri alt boyutları (dikkatli karar verme, erteleyici karar verme, kaçınan karar verme, panik karar verme) puanlarının sosyodemografik değişkenlere göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için oluşturulan hipoteze (H1) ait bulgular tartışılıp yorumlanmıştır. Öncelikle bu araştırmaya katılan evli bireylerin karar verme stilleri alt boyutları, cinsiyet değişkeni ile ele alınmıştır. Karar verme alt boyutlarından dikkatli karar verme ve panik karar verme stilleri cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde bir farklılaşma göstermemiştir. Buna karşılık kaçınan karar verme ve erteleyici karar verme alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmuş; erkeklerin puan ortalamaları kadınlara oranla daha yüksek çıkmıştır. Bununla ilgili alanyazında Certel ve arkadaşları (2013) yaptıkları çalışmada kaçınan, erteleyici ve panik karar verme alt boyutlarının kadınlara oranla erkeklerde daha yüksek çıktığını belirtmiştir. Ayrıca Taşgıt (2012) yaptığı çalışmada panik, kaçınan ve dikkatli karar verme stilleri alt boyutlarında cinsiyet değişkeni açısından bir fark olmadığını; erteleyici karar verme stilinde erkeklerin kadınlara oranla daha yüksek puanlara sahip olduğunu belirtmiştir. Çıkan sonuçla ilgili olarak cinsiyet farkı gözetmeksizin insanların ait olduğu toplumda yaşamış olduğu hayat ve deneyimler neticesinde karar verme stillerinin şekillendiği söylenebilir. Karar verme becerisine güvenmeyen bireyler, hata yapmaktan korkar. Bu durumdan olumsuz etkilenen kişiler kararı erteleme, panik olma ya da sorumluluktan kaçınma eğilimi ile daha çok strese girer ve bu stresin yaygın bir şekilde yaşanmasına sebep olabilirler (Mann, 1989). Yaşam içerisinde maruz kalınan stres karar vermeyi etkileyen faktörlerden biri olarak karşımıza çıkar. Bireylerin yetişme şekilleri,

çocuklukta yaşadığı olumsuzluklar, anne-baba ilişkisi, kişilik özellikleri gibi birçok faktör strese ve bu stresin karar vermede kaçınan veya erteleyici davranış sergilenmesine sebep olabilmektedir (Narangerel, 2020). Dolayısıyla birçok evlilik ilişkisi içerisinde sorumluluğu ve kararı eşine bırakmayı tercih eden bireyler bir karar anında strese girip kaçınan ya da erteleyici davranış sergileyebilmektedirler. Ayrıca kadınların iş yaşamındaki gözle görülür başarıları, aile ekonomisine katkıları ve üretimdeki yerleri sebebiyle erkeklerle aralarındaki açığın giderek kapanması bu çalışmada dikkatli ve panik karar verme stillerinde bir farklılık olmamasıyla ilişkili olabilir. Literatür taraması sonucunda yapılan çalışmalarda (Çetin, 2009; Kaya vd., 2013; Saez de Heredia vd., 2004; Şenol vd., 2012) cinsiyet değişkeni ile ilgili bulgulara örnek teşkil edecek sonuçlar bulunmuşlardır. Bu sonuçlar, bu çalışmada elde edilen sonucu destekler niteliktedir.

Bu araştırmaya katılan evli bireylerin yaş değişkenine göre dikkatli karar verme, erteleyici karar verme, kaçınan karar verme ve panik karar verme alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır. Benzer şekilde alanyazında yapılan bazı çalışmalarda (Alver, 2003; Aydın, 2020; Beştepe, 2020; Koçak & Özbek; Özcan, 1999; Pepe, 2016; Tekin & Ehtiyar, 2010; Uzunoğlu, 2008; Vuran, 2013) yaş değişkeninin karar verme stilleri üzerinde bir farklılaşma yaratmadığından söz edilmektedir. Bireylerde yaş arttıkça edindikleri deneyimler sonucunda karar verme stillerinden dikkatli karar verme alt boyutunda olumlu bir değişme beklense de elde edilen bulgular bu durumu desteklememiş ve bir farklılık bulunmamıştır. Bu durum bu çalışmadaki bulgu açısından beklenilmeyen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada evli bireylerin dikkatli karar verme stiline, eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşmadığı; buna karşılık erteleyici, kaçınan, panik karar verme stillerinde farklılaşma görüldüğü tespit edilmiştir. Bunun sebebinin örneklem grubundaki katılımcıların içinde buldukları kültür, deneyim ve günümüz yaşam koşullarından kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Bu çalışmanın sonucunu destekleyen bir çalışma Izgar ve Yılmaz (2007) tarafından yapılmıştır. Çalışmalarında kaçınan ve panik karar verme stillerinin farklılaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışmada; lise ve altı eğitim düzeyine sahip katılımcıların puan ortalamaları lisans ve üzeri eğitim düzeyine sahip katılımcıların puan ortalamasından daha yüksektir. Lisans ve üzeri eğitim almayan katılımcıların eşleri ile aralarındaki uyum problemleri, iletişim problemleri, daha muhafazakâr bakış açısına sahip olmaları, sorunlara çözüm bulmada sıkıntı yaşamaları, uzlaşmacı olmamaları gibi bir yapı içinde yaşadıkları ve evliliklerini kendi anne-

babalarından gördükleri daha geleneksel ve erkek egemen bir kültüre göre sürdürmeleri bu farklılıkla ilgili olabilir (Şendil & Korkut, 2008). Çiftlerin karşılıklı olarak evlilik ilişkisi içerisinde tatmin olmamaları, duygu ifadesinde başarılı olmamaları, çatışmanın yoğun yaşanması, fikir alışverişinde uyuşmazlık ya da hiç alışverişte bulunmama, ortak vakit geçirmeme gibi sorunlar evlilikte eğitim seviyesinin düşük olmasıyla açıklanabilir. Ayrıca bazı araştırmacılar (Akcan, 2016; Aydın, 2020; Deli, 2019; Eraslan, 2019; Eroğlu, 2018; Gacar, 2011; Göral, 2014; Kırgil, 2015; Kıratlı, 2015) yaptıkları çalışmalarında mevcut araştırmayı destekler nitelikte sonuçlara ulaşmışlardır.

Bu çalışmada erişilen bulgulara göre çalışma durumu değişkenine göre dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme stilleri açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık görülmemiştir. Bu durumu destekleyen bir çalışmada kaçınma karar verme stili çalışma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemiştir (Günel, 2019). Bununla beraber Vatansever'in (2009) Melbourne Karar Verme Ölçeği II'yi kullanarak gebelerle yaptığı çalışmada çalışma durumu ile doğum ve kararsızlık açısından, doğum şekli kararlarında bir farklılık saptanmamıştır. Çalışma durumu değişkeninin bu çalışmada bir farklılık yaratmaması günümüz yaşam koşullarından ve örneklem grubundaki katılımcıların çoğunun çalışıyor olmasından kaynaklı olabilir. Değişen koşullara ayak uydurmaya çalışan ve belli bir eğitimden geçmiş insanlar koşulları doğrultusunda farkındalıklarıyla beraber elindeki ile yetinmeye alışmış olabilirler. Dolayısıyla ihtiyaçların zorunlu bir şekilde karşılanması durumu (fatura, kira, market alışverişi vb.) bir karar vermektен çok zorunluluk gerektiren bir görev olarak algılanıyor olabilir. Bu tür eylemlerin sıradan ve doğal olduğu ve bu nedenle bilişsel olarak verdikleri kararların farkında olmadıkları düşünülebilir.

Çiftlerin evlenirken evlilikten beklentileri; mutlu olacakları kişiyle bir ömür boyu yaşamak, yuva kurmak gibi net fikirlere sahip olmaları, yaşanan maddi-manevi sorunları beraber aşmayı başarmaları, saygı-sevgi ve çözüm odaklı olmaları evlilik sürecinde uzun yıllara tekabül etmektedir (Demir, 2015). Bunun tersi durumlarda saygı ve sevgi bağlarında zayıflama, kararlarda tekil davranma, soruların büyütülmesi ve yaşanan sorunlar karşısında çözüm odaklı olmama evlilik süresini kısaltan nedenlerden bazıları olarak görülmektedir (Boylu, 2013). Evlilik süresi değişkeni ile dikkatli karar verme, erteleyici karar verme, kaçınan karar verme ve panik karar verme stilleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulunmamıştır. Bunun sebebi, bu çalışmaya katılan bireylerin evli olmaları ve bu sürecin 1-49 yıl arasında devamlılığını sürdürmesi, evli

bireylerin yaşam şekillerinin süreç içinde alışkanlık haline dönüşmesiyle, bir duruma ya da birbirlerine karşı nötr bakış açısı geliştirmeleri ile ilgili olabilir.

Bu araştırmada katılımcılardan elde edilen bulgulara göre dikkatli karar verme, erteleyici karar verme, kaçınan karar verme ve panik karar verme stilleri ile evlilik sayısı değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık olmadığı görülmektedir. Bu çalışmadaki katılımcıların %93,5'i tek evlilik yapmış ve birden fazla evlilik yapan katılımcılar açısından homojen bir dağılım gerçekleşmemiştir. Bu durum aynı zamanda eşler arasındaki iletişim ve ilişki kalitesinin, eşlerin birbirlerine olan anlayış ve ilişkilerinden aldıkları doyum düzeyi ile de açıklanabilir. Çıkan sonuca farklı bir bakış açısıyla bakıldığında, bireylerin kişilik özellikleri, sosyal çevrelerinden ve ailelerinden edindikleri öğretiler, kültürel yapıları, toplumsal değerleri ve kendi değer yargılarının değişikliğe uğramaması da sebep olarak görülebilir.

Çalışma katılımcılarının %87,6'sı anlaşarak, %12,4'ü ise görücü usulü ile evlenerek bir aile kurma kararı almışlardır. Bununla beraber evlilik biçimine göre dikkatli karar verme stili anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemiştir. Fakat kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme stilleri puan ortalamaları görücü usulü biçimi ile evliliğe karar veren katılımcılarda, anlaşarak evlenmeyi tercih eden katılımcılardan daha yüksek bulunmuştur. Görücü usulü evlilikler de eş seçimine aile karar verirken, anlaşmalı evliliklerde birey kendi özgür iradesiyle ve duygularını işin içine dâhil ederek karar alır. Birçok geleneksel yapıya sahip ülkelerde (Hindistan, Çin, Bangladeş, Sri Lanka, İran vb.) görücü usulü evlilik aynı zamanda ailesel bir anlaşma olarak görülür (Goode, 1963, Aktaran Gündoğdu, 2012). Bu nedenle daha kaderci, erkek egemen, geleneksel ve bağımlı bir yapı içinde görülen çiftler, birbirlerini seçme özgürlüğüne sahip, anlaşarak evlenen bireylere oranla yanlış karar verebilirler. Bu çalışmada görücü usulü ile evlilik yapan bireylerin erteleyici, kaçınan ve panik karar verme potansiyellerinin yüksek olması bu durumla ilişkili olabilir çünkü bağımlı bir aile ilişkisi içinde olan kişiler, kendi kararlarını vermekte zorlanabilirler.

Evli bireylerin dikkatli karar verme, erteleyici karar verme, kaçınan karar verme ve panik karar verme puanlarının çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılık göstermediği ortaya çıkmıştır. Çocuk sahibi olmak en az evliliğe karar vermek kadar önemli bir karardır. Bireyler farklı kültürlerden gelerek kurdukları evlilik bağına aile kurumuna dönüştürmek için çocuk sahibi olmayı önemli bir adım olarak görebilirler. Bu nedenle neslin devamlılığını sağlayan yegâne karar çocuk sahibi olma kararı denilebilir. Dolayısıyla çocuğun bizim kültürümüzdeki yeri de

azımsanmayacak kadar değerlidir (Taşköprü, 2013; Topuz, 2013). Bu çalışmada değişkenle ilgili anlamlı bir farkın bulunmaması, eşlerin çocuk bakımı ve sorumluluğunu almak istememeleri, çocuğa ayıracakları zamanı eşleri ile geçirmek istemeleri, yaşadıkları ekonomik problemler, çocuk odaklı eşlerin davranış problemleriyle karşı karşıya kalıp mutluluklarını tehlikeye atacakları düşüncesi sebeplerden bazıları olarak görülebilir.

Ülkemizde çiftlerin çocuk sayısı kentte ortalama 2, kırsalda ortalama 3 olarak belirlenmiştir. 1923 yılından bu yana doğurganlıkta süreklilik gösteren bir azalma görülmektedir. Kadınların eğitim seviyesinin yükselmesi, evlenme yaşının artması, sanayileşme, modern doğum kontrol yöntemleri, kentleşme, ekonomik problemler, çocuk yapmaya yönelik tutumların değişmesi doğurganlık oranındaki düşüşte önemli rol oynamıştır. Tüm bu faktörlere geçim sıkıntısı ve çocuklarını nasıl büyütecekleri endişesi eklenince çocuk sayısındaki azalma ortaya çıkmaktadır (Güvendi, 2008). Günümüzde bireyin gelir düzeyinin düşmesi, artan pahalılık ve içinde bulunduğumuz Covid-19 pandemi sürecinin insan psikolojisinde yarattığı olumsuz etkiler, kişilerde kaçınan veya panik karar verme stillerine yönelimi arttırmış olabilir. Bu sebeplerden kaynaklı bu çalışmaya katılan bireyler kaçınan ve panik karar verme stillerine yönelmiş olabilirler. Bu çalışma bir başka çalışmayla daha desteklenecek olursa; Topuz (2013) tarafından yapılan Dini Değerlerin Karar Alma Süreçlerine etkisi adlı çalışmada çıkan sonuçlar bu çalışmanın sonuçlarıyla paralellik göstermektedir.

Empatik Eğilim Ölçeği Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Tartışılması

Bu bölümde evli bireylerin empatik eğilim ölçeği puanlarının demografik özelliklere (cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, çalışma durumu, evlilik süresi, evlilik sayısı, evlenme biçimi, çocuk sahibi olma durumu, çocuk sayısı) göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığını test etmek üzere oluşturulan hipoteze (H2) ilişkin bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmanın bu bölümünde evli bireylerin empatik eğilim ölçeği puanlarının sosyodemografik özelliklere göre incelenmesi amaçlanmıştır. İlk olarak empatik eğilim ölçeği puanının cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığına bakılmıştır. Evli bireylerin cinsiyetlerine göre empatik eğilim ölçeği puanlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Elde edilen bulgular doğrultusunda kadın katılımcıların puan ortalaması, erkek katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek çıkmıştır. Literatürde bu sonucu destekleyen; (Abe vd.,

2018; Acet vd., 2017; Erkmn, 2007; Kırımıoğlu vd., 2016; Lasota, 2020; Rehber, 2007; Solak, 2011) alışmalar mevcuttur. Literatürde var olan bu çalışmalar, bu çalışmanın sonucunu desteklerken, bazı çalışmalarda farklı sonuçlar bulunmuştur. Örneğin; Beyaz (2016) yaptığı çalışmada cinsiyet ve empatik eğilim arasında bir farklılık olmadığını saptamıştır. Bununla beraber bazı araştırmacılar (Aydede, 2019; Bebek, 2012; Kiraz, 2011) alışmalarında bu çalışmayla aynı sonuca ulaşmamıştır. Hoffman ve Levine (1976) empatinin bileşenlerinden birinin de duygusal tepkiler olduğunu ifade etmiştir. Kadınların duygusal tepkilerini, erkeklerden daha çok belli ettiğini belirtmiştir. Ayrıca çalışmada empatinin, sağlıklı iletişim kurmanın ve iletişim çatışmalarını engellemenin ana unsurları olduğu belirtilmiştir. Buradan yola çıkarak kadınların iletişim çatışmalarından uzak durmaya çalıştığı, daha sağlıklı ve pozitif iletişim kurmaya açık bir yapıda olduğu söylenebilir.

Bu araştırmaya katılan evli bireylerin empatik eğilim ölçeği puanları ile yaş değişkeni arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmamıştır. Literatür incelemesi sonucu bu çalışmaya paralellik gösteren araştırmalara rastlanılmıştır. Bunlar; (Alver, 2005; Dizer & İyigün; Erkmn, 2007; Karakoyun, 2011; Mutlu vd., 2014; Özcan, 2012; şakar, 2012; Yılmaz, 2013). Ayrıca alanyazında yaş değişkeni ile ilgili farklı sonuca ulaşan çalışmalarda mevcuttur. Bu alışmalar; (Canıdemir, 2019; Eroğlu, 2018; Kıratlı, 2015; Mert, 2017; Oral & Kolburan, 2019) olarak sıralanabilir. Bu çalışmada yaş değişkeninin anlamlı düzeyde farklılık göstermemesi çalışmaya katılan evli bireylerin oldukça geniş bir yaş aralığına sahip olmaları ile açıklanabilir. Empatinin gelişmesi ve öğrenilebilmesi hayat tecrübesi ile de doğrudan ilişkilidir denilebilir. Ayrıca empatinin biyolojik yönü ayna nöronların keşfi ile birlikte ortaya konmuştur (Akdağ, 2015). Eğer empatiyi doğuştan gelen bir yetenek olarak düşünürsek ve çocukluğun ilk yıllarında gelişimini tamamladığını varsayarsak yaş değişkeninin empati için etkisiz bir yapıya sahip olacağı düşünülebilir.

Bu çalışmanın bir başka değişkeni ise empatik eğilim puanları ile eğitim düzeyi puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığıdır. Elde edilen bulgular doğrultusunda anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Alanyazın incelemeleri sonucunda (Aydede, 2019; Günaştı, 2016; Kılıç, 2005; Oral & Kalburan, 2019; Özbey, 2018) bu araştırmayla aynı paralellikte çalışma sonuçlarına ulaşmışlardır. Bununla beraber empatik eğilimin, eğitim durumu değişkeninde anlamlı bir farklılaşma sonucuna ulaşmayan çalışmalar ile de karşılaşılmıştır. Bunlar; (Akçakaya, 2021; Ayvaz, 2018; elik & ağdaş, 2010; Elik, 2017; Gürsel, 2016; Özkan, 2014; Saygılı vd., 2015; Yetişen, 2018) olarak sıralanabilir.

Bu araştırmanın örneklem grubunun çoğunluğunu üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip bireylerin oluşturması çalışmada anlamlı bir fark çıkmasına sebep olmuş olabilir. Bu durumda eğitim düzeyi yüksek bireyler kendilerini ifade etmede daha rahat ve açık, karşısındaki kişi ile iletişim kurmada daha başarılı, çift ilişkilerinde daha sağlıklı, eşleri ile kurdukları iletişimde daha çözüm odaklı olmaları empatik eğilim düzeylerinin yüksek olması ile ilişkilendirilebilir.

Evli bireylerin çalışma durumuna göre empatik eğilim puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık saptanmıştır. Çalışmayan katılımcıların puan ortalaması, çalışan katılımcıların puan ortalamasından daha yüksek bulunmuştur. Bununla ilgili yapılan literatür taraması sonucu; Canıdemir (2019) 18-30 yaş arası bireylerle yaptığı çalışmada, çalışan bireylerin empatik eğilim puan ortalamalarının, çalışmayan bireylerin empatik eğilim puan ortalamasından daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Ayrıca literatürde çalışma durumu değişkeni ile ilgili anlamlı bir fark bulunmayan çalışmalar da mevcuttur (Aydede, 2019; Göksu, 2019; Gül, 2019; Mert, 2017). Bu çalışmanın sonucu düşünüldüğünde; çalışmanın gerçekleştiği süre içerisinde yaşanan Covid-19 pandemi sürecinin çalışmaya katılan bireylerin psikolojisinde ve hayata bakış açılarında etkili olduğu düşünülebilir. Çalışan bireylerin bu süreçte iletişimde buldukları kişilerden hastalık kapacakları düşüncesi, sürekli maske kullanmanın verdiği rahatsızlık, her an hastalanıp ölebirim fikri kaygı düzeylerinde yükselmeye sebep olarak görülebilir. Bu durum, yani her an ölümle burun buruna yaşayarak çalışmak insanları sadece kendilerini düşünme gibi bencilce bir davranışa ve düşünceye sevk etmiş olabilir. Ayrıca çalışmayan katılımcıların puan ortalamalarının yüksek olması yine covid-19 pandemi sürecine bağlanabilir. Çünkü evden çıkmamak, herhangi biri ile iletişimde olmamak can güvenliği açısından rahatlatıcı bir durum ve hayatta kalmanın ön koşulu olarak görülebilir.

Evli bireylerin empatik eğilim ve evlilik süresi ile ilgili değişkenlerinde bir farklılaşma tespit edilememiştir. Alanyazında bu iki değişken arasındaki farkı inceleyen (Mert, 2017; Oral, 2019; Tutarel vd., 2002; Tutarel- Kışlak, 2012) çalışmalar, bu çalışmayı destekler niteliktedir. Empatinin doğuştan ya da uzun süreli bir eğitim ile bireylerde var olabileceği düşünüldüğünde, eğer bireyde böyle bir durum söz konusu değil ise kendiliğinden gerçekleşmeyeceği bu nedenle evlilik kurumu içerisinde geçen süreye etki etmeyeceği düşünülebilir.

Bu çalışmada evli bireylerin evlilik sayısına göre empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma göstermemiştir.

Alanyazındaki çalışmalar (Atlı & Kutlu, 2012; Oral, 2019; Tutarel-Kışlak, 2012), bu çalışmayı destekler niteliktedir. Çalışmanın sonucunda anlamlı düzeyde farklılaşma görülmemesinin sebebi, empatinin insan yaşamındaki yeri ve önemi ile doğrudan ilişkili olduğu düşünülebilir. Empati kuran bireyler karşısındaki kişi ile daha anlaşılır ve olumlu iletişim içerisindedirler. Ancak, ilişkiler kendimizi ve karşımızdakini anlama temeli üzerine kurulursa sağlıklı iletişim sağlanabilir. Eşlerini anlamak istemeyen bireyler daha benmerkezci görünebilir ve evliliklerinde sorunlar ile karşı karşıya kalabilirler dolayısıyla, eğer birey empatik eğilimi gerçekleştirmekten yoksunsa yaptığı evliliğin sayısı da önemli olmayabilecektir. Bu nedenle bu çalışmada anlamlı bir fark çıkmaması olağan görülebilir. Ayrıca çalışmanın örneklem grubunun çoğunluğunu tek evlilik yapmış bireylerin oluşturması bu iki değişken arasında anlamlı fark bulunmamasına sebep olmuş olabilir.

Evli bireylerin empatik eğilim ölçeği ile evlenme biçimi değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma bulunmamıştır. Alanyazındaki çalışmalar (Mert, 2017; Oral, 2019; Tutarel-Kışlak, 2012) bu çalışmayı destekler niteliktedir. Bu çalışmada çıkan sonuca göre anlaşarak evlenen çiftlerin evlilikten aldıkları doyumun sebebi; eşlerin birbirlerini ne kadar doğru ve yakından tanıdığı ile birbirlerini nasıl algılayıp anladıkları ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Anlaşarak evlenen çiftler arasındaki iletişim zamanla pekişerek olması gereken boyuta yani empati seviyesine ulaşmış olduğu için bu durum onlarda bir farklılık yaratmamakta ve “olması gereken” bu düşüncesi hâkim olabilmektedir diye düşünülebilir. Görücü usulü evlenenlerde ise toplumsal normlar etkili olabilmekte, boşanma gibi bir durumla karşı karşıya kalmaktansa geleneksel evlilik değerlerini uygulayarak devam ettirdikleri, evlilik sürecinde birbirlerini tanımaya çalışarak birlikte yaşamı idame etmeyi öğrendikleri düşünülebilir. Bundan dolayı evlilik biçimi değişkeninde bir farklılık çıkmaması doğal bir sonuç olarak görülebilmektedir.

Bu araştırmanın bir başka değişkeni olan; çocuk sahibi olma durumu ve empatik eğilim değişkenlerinde de anlamlı düzeyde farklılık görülmemiştir. Bu sonucu destekleyen çalışmalar (Atlı, 2008; Atlı & Kutlu, 2012; Göksal,2019; Kılıç, 2005, Kılıç, 2016) literatürde mevcuttur. Ayrıca anlamlı düzeyde farklılık olan çalışmalar (Çakır, 2015; Özkan, 2014; Uygun, 2018) da mevcuttur. Bu çalışmadaki farklılığın anlamlı düzeyde olmaması evliliklerinde uyumu yakalamış çiftlerin başka bir uyarana ihtiyaç duymamasından kaynaklı olabilir. Kendisini ve karşısındaki kişiyi tanıyan bireyler duyarsızlıktan sıyrılmış, yaşama ve evliliklerine pozitif bakabilmeyi becermiş kişileridir

diyebiliriz. Bu nedenle çocuk sahibi olmak ya da olmamak onların pozitifliğinde bir fark yaratmayıp her koşulda empatik olmayı sürdürdükleri düşünülebilir.

Bu çalışmada, katılımcıların çocuk sayısı ile empatik eğilimleri arasında anlamlı düzeyde farklılık tespit edilememiştir. Bunun sebebi olarak empatinin insan yaşamında ağlamak ya da gülmek gibi ani gerçekleşen bir duygu veya aniden oluşabilen bir fikir olarak düşünülmemelidir. Empati bir beceridir ve bu beceri bir çocuğa ya da birden fazla çocuğa sahip olmakla değişebilir düşüncesi doğru olmayabilir. Ancak empatinin bir eğitim sonucu gerçekleşebilmekte olduğu söylenebilir. Fakat bu eğitimin süresi kişi ile doğru orantılı olabilmektedir. Kişi kendi kişilik yapısı içinde empatik biri ise tecrübe ve kısa süreli bir eğitim ile empatik eğilim düzeyini daha çok geliştirebilir. Eğer kişi empatik bir yapıya sahip değil ise sadece tecrübe, çocuk veya yoğun yaşadığı bir duygu empatiyi var etmeyebilir. Bu durumda bireyin daha uzun süreli bir eğitime ihtiyaç zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmanın sonucunu destekleyen bazı çalışmalar alanyazında (Adempira, 2020; Aydede, 2019; Göksu, 2019; Işıldar, 2018; Mert, 2017; Özbey, 2018) bulunmaktadır.

Empatik Eğilim ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişkiye Yönelik Bulgular

Bu bölümde evli bireylerin karar verme ölçeği Dikkatli Karar Verme Alt Ölçeği, Kaçınan Karar Verme Alt Ölçeği, Erteleyici Karar Verme Alt Ölçeği, Panik Karar Verme Alt Ölçeği puanları ile Empatik Eğilim Ölçeğinden aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ilişki olup olmadığını test etmek amacıyla oluşturulan hipoteze (H₃) dair bulgular alanyazın ışığında tartışılıp yorumlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda Dikkatli Karar Verme, Erteleyici Karar Verme, Panik Karar Verme ve empatik eğilim arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir.

- Empatik eğilim ile dikkatli karar verme arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Yani empatik eğilim arttığında dikkatli karar verme stili de artış göstermektedir.
- Empatik eğilim ve kaçınan karar verme arasında negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Bu durumda empatik eğilim artarken kaçınan karar verme düzeyi azalmaktadır.
- Empatik eğilim ile erteleyici karar verme arasında ise negatif yönde ve orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Yani empatik eğilim artarken erteleyici karar verme stili düzeyinde düşüş gözlemlenmektedir.

- Empatik eğilim ile panik karar verme arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki görülmüştür. Bu da empatik eğilim artarken panik karar verme düzeyinde düşüş olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak yukarıda elde edilen bulgular ışığında hipotez (3) desteklenmiştir. Bu çalışmaya örnek teşkil edecek bir çalışmada tenis hakemlerinin empatik eğilim arttıkça dikkatli karar verme stilinde de artış görülmüştür. Yapılan bu çalışmaya göre empatik eğilim düzeyleri azaldıkça erteleyici, kaçınan ve panik karar verme düzeyleri artış göstermiştir (Kıratlı, 2015).

Birey karar alırken başvurduğu yöntemlerden biride empati becerisini kullanmak olmalıdır. Bu çalışmada edinilen bulgular ışığında empatik eğilimin insan yaşamındaki önemi gün gibi aşikardır. Birey empati becerisini kullandığının farkında bile olmadan çoğu zaman aldığı kararların en önemli belirleyicisi empatidir. Bunun sebebi, doğuştan var olan empatiyi bilerek ya da bilmeyerek kullanmasıyla doğrudan ilgilidir. Sonuç olarak empatik eğilim günlük yaşamımızda farkında olarak ya da olmadan aldığımız büyük veya küçük her kararda o kararı etkileyen bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Evli bireylerin empatik eğilimleri arttıkça dikkatli karar verme düzeylerinde artış gözlemlenmektedir. Bu durumda empatik eğilimleri yüksek olan bireylerin kendilerine güvenli, ihtiyaç duydukları bilgiyi itina ile arayıp bulabilen, alternatifleri gözden geçirerek karar verdikleri düşünülmektedir. Bununla beraber empatik eğilimleri yükseldikçe kaçınan, erteleyici, panik karar verme stillerindeki azalma evli bireylerin kararları başkalarına bırakma, karar almadan kaçma ya da kararı geciktirme eğiliminden uzaklaştıklarını düşündürmektedir.

Model 1`in Test Edilmesine Yönelik Bulguların Tartışılması

Model 2`ye ilişkin, evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları ve evlilik sayıları dikkatli karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır, biçimindeki araştırma hipotezinin (H₄) test edilmesi sonucunda elde edilen bulgular alanyazından yararlanarak tartışılıp yorumlanmıştır. Yapılan analizler sonucunda hem empatik eğilim hem de evlilik sayısı değişkenlerinin dikkatli karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı birer yordayıcı olduğu görülmektedir. Dikkatli karar verme ile empatik eğilim arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Bu durumda empatik eğilim artarken dikkatli karar verme stili

düzeyi de artmaktadır. Ayrıca dikkatli karar verme ile evlilik sayısı değişkeni arasında ise negatif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Yani dikkatli karar verme stili düzeyi artarken evlilik sayısı değişkeninde azalma gözlemlenmiştir.

Dikkatli karar verme yetisine sahip evli bireyler empatik bakış açıları ile birlikte daha sağlıklı karar almaktadır. Çünkü empati bir olaya, duruma ya da kişiye onun gözünden bakmayı, onunla beraber bakmayı sağlar. Empatinin bu özelliği dikkatli karar verme stili ile de uyumaktadır. Evli birey karar alırken etraflıca düşünüp, eşinin ya da ailesinin gözünden bakarak en sağlıklı kararı verebilir. Aynı şekilde evliliğe karar veren birey eğer empatik eğilim ve dikkatli karar verme kombinasyonunu içselleştirirse evliliğini sürdürmek için gereken özveriye gösterecek ve dolayısıyla ileride evliliğini sonlandırmak ve başka bir evlilik yapmaya ihtiyaç duymayacaktır. Karşılıklı empatik eğilim ve dikkatli karar verme özelliğini kullanan evli bireyler evliliklerinde uzun süre mutlu yaşayabilirler. Çünkü empati aile içi iletişimi güçlendiren ve sorunların çözümlenmesinde bireylere fayda sağlayan bir etkiye sahip olabilir.

Eşleri ile doğru iletişim kurabilmek için duygularını ifade eden kişiler aralarındaki anlaşmazlıkları ortadan kaldırmak için büyük bir adım atmış olurlar. Çünkü duygu insan ilişkilerini düzenleyen bir niteliğe ve kişinin davranışlarına yön veren fizyolojik ve bilişsel bir yapıya sahiptir (Kılıç, 2005). Dolayısıyla empatik eğilim ve duygu ifade arasında önemli bir ilişki olduğu söylenebilir (Köksal, 2003). Kendi duygularının farkında olan evli bireyler eşlerinin de duygularını anlama yetisine sahip olabilirler. Bu nedenle evlilik ilişkisinde empatik eğilim önemli bir faktör olarak görülebilir. Kişiler arasında iletişim ve duyguları anlama gerçekleştiğinde empatik bakış açısı gelişmiş olacak ve evlilik, boşanma gibi risk faktörü ile karşı karşıya kalmayacaktır denilebilir. Böylece bu açıklamalar ışığında model 2`ye dair kurulan hipotez desteklenmiştir.

Model 2`nin Test Edilmesine Yönelik Bulguların Tartışılması;

Model 3`teki hipoteze (H₅) ait bulgulara bakıldığında empatik eğilim, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi değişkenlerinin kaçınan karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı birer yordayıcı olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca standart regresyon analizine göre cinsiyet ve çocuk sayısı kaçınan karar verme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmamıştır.

- Kaçınan karar verme ile empatik eğilim arasında negatif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bu durumda kaçınan karar verme stili kullanma düzeyi arttıkça empatik eğilim düzeyi azalmaktadır, denilebilir.
- Kaçınan karar verme ile cinsiyet arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Kadınların erkeklere oranla kararları başkasına bırakmak istedikleri ve karar almaktan kaçındıkları sonucu ortaya çıkmıştır. Bunun sebebi, kültürümüzde var olan aile yapısı içinde erkeklere verilen sorumlulukların kadınlara oranla daha erken verilmesi, gelişim süreçlerinin etkisi ve ailede erkeğin sözünün geçmesi (Akpınar vd., 2015) gibi öğretilerden etkilenen kadınların kararı eşine bırakmayı tercih etmesinden kaynaklanabilir.
- Kaçınan karar verme ile eğitim düzeyi arasında negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Yani kaçınan karar verme düzeyi artış gösterirken eğitim düzeyi değişkeninde azalma görülmektedir. Bu durumu eğitimin bilgiye ve deneyime sağladığı katkı ile açıklamak mümkün olabilir. Eğitim düzeyi değişkeninde artış görüldüğünde karar verme davranışı da azalacaktır. Uzunoğlu ve arkadaşlarının (2009), yaptığı bir çalışmada lise mezunu hakemlerin kaçınan karar verme stili puanlarının Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu (BESYO) mezunu ve yüksek lisansını yapmış mezunlara oranla daha yüksek olduğunu saptamıştır. Ayrıca Izgar ve Yılmaz (2007), eğitim düzeyi düşük yöneticilerin kaçınan ve panik karar verme stillerini daha çok kullandıkları yönünde bulgulara ulaşmıştır.
- Kaçınan karar verme ile evlenme biçimi arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Yani kaçınan karar verme stili görücü usulü evlilik biçimini yordayıcı özelliğe sahiptir. Görücü usulü ile evlenen bireylerin hata yapmaktan çekinmeleri ve bu nedenle kararları başkasına bırakmak istemesi kendilerine güvensizlik (Bırol vd., 2017) gibi görülse de aslında kendileri ve aileleri ile ilgili önemli konularda yanlış yapma ihtimalini ortadan kaldırmak istemeleri ile doğru orantılı olabilir. Kendilerinin dışında daha doğru bir karar verecek kişiye ihtiyaç duymaları kaçınan karar verme davranışları sergilemelerini açıklayabilir.
- Kaçınan karar verme ile çocuk sayısı arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuş, fakat standart regresyon analizi sonucuna göre çocuk sayısı kaçınan karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip değildir. Yani bireylerin karar vermekten çekinmeleri ya da kararı başkasına bırakmak istemeleri çocuk sayısı ile bir paralellik göstermemektedir.

Kaçınan karar verme stilinin empatik eğilim, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi değişkenlerinin anlamlı birer yordayıcısı olarak tespit edilirken, cinsiyet ve çocuk sayısı değişkeni yordayıcı bir etkiye sahip değildir. Kaçınan karar verme stilinde birey sorumluluk almaktan kaçma, kararı başkasına bırakma ve karar alma konusunda çekingen davranış sergilemektedir. Bu durum bireylerin yaşadıkları dönem içindeki duygu durumları ile ya da alacakları kararın niteliği ile ilgili olabilir. Bu çalışmadaki model 3'e dair hipotezin (H_5) kısmen desteklenmiş olması veri toplama sürecindeki dönemde katılımcıların yaşadıkları kişisel sorunlar ile ve covid-19 pandemi süreci ile bağlantılı olduğu görülebilir.

Model 3'ün Test Edilmesine Yönelik Bulguların Tartışılması;

Model 4'teki hipoteze (H_6) ait bulguların tartışılmasında empatik eğilim, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi değişkenleri erteleyici karar verme stili üzerinde istatistiksel olarak anlamlı birer yordayıcıdır. Bununla beraber cinsiyet değişkeni erteleyici karar verme üzerinde anlamlı bir yordayıcı olarak görülmemektedir.

- Erteleyici karar verme ile empatik eğilim arasında negatif ve orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Yani erteleyici karar vermenin artması empatik eğilim düzeyinin azalmasına sebep olmaktadır.
- Erteleyici karar verme ile eğitim düzeyi arasında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Bu durumda erteleyici karar verme artarken eğitim düzeyinde azalma görülmektedir. Bunun sebebi eğitim seviyesi düşük bireylerde karar anında karar almaktan çekinme ya da alacağı kararın sorumluluğunu almamak için geciktirme eyleminde bulunmalarından kaynaklanıyor olabilir. Ayrıca bunun tersi olarak eğitim düzeyinin yüksek olması bireylerde daha çok çalışmakla ve her şeyi planlı yapma eyleminde olmakla açıklanabilir (Vatansever, 2009). Literatür taraması sonucunda Eroğlu (2016), tarafından yapılan çalışmada hakemlerde erteleyici karar verme düzeyinin yüksek okul mezunlarında, lisans üstü mezunlarına oranla daha yüksek olduğu belirtilmiştir.
- Erteleyici karar verme stili ile evlenme biçimi değişkeni arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda erteleyici karar verme stili, evlenme biçimi üzerinde anlamlı bir yordayıcı olarak görülmektedir. Bunun nedeni görücü usulü evlenen bireylerin evlilik kararlarından, aile içi verilecek kararlara kadar, alınacak kararları aile büyüklerine bırakarak, kendi kararlarını

almada deneyim sahibi olmamaları ve bu nedenle hata yapmak yerine kararları geciktirecek istemeleri ile açıklanabilir. Erteleyici karar verme ve evlilik biçimi değişkeni ile ilgili literatürde herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır.

- Cinsiyet değişkeninin erteleyici karar verme üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkiye sahip olmaması ataerkil toplum yapısına sahip bir kültür içinde yetişen bireylerin düşünce yapıları ile ilgili olabilir. Buna göre erteleyici karar verme stilinde kadınların erkeklere oranla yüksek çıkması kadınların görev ve sorumluluklarının aile ve evlilik kurumu içinde farklılıklar göstermesi ile doğrudan ilgili olabilmektedir. Eroğlu (2018), yaptığı çalışmada kadınların erteleyici karar verme stilini erkeklere oranla yüksek bulmuştur. Bununla beraber (Akar, 2019; Can, 2009; Gülbahçe & Kartal, 2014; Kaşık, 2009) yaptıkları çalışmalarda cinsiyetin erteleyici karar verme stili üzerinde bir etkiye sahip olmadığını belirtmişlerdir.

Erteleyici karar verme stilinde zaman kazanma, kararı erteleme ya da sürüncemede bırakma, geciktirme eğilimi göstermektedir (Deniz, 2004). Bundan hareketle bireyler karar alırken kendilerine ve kararlarına destek olacak bir ortama ya da başka bir kişiye ihtiyaç duymaları sebebi ile erteleyici karar verme stilini kullanıyor olabilirler. Sonuç olarak bu çalışmada belirlenen “Evli bireylerin, Empatik Eğilim Ölçeği puanları ile cinsiyet, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi, erteleyici karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır” hipotez (H₆) kısmen desteklenmiştir.

Model 4'ün Test Edilmesine Yönelik Bulguların Tartışılması

Bu modelde, empatik eğilim ve evlenme biçimi değişkenleri panik karar verme üzerinde istatistiksel açıdan anlamlı birer yordayıcı olarak tespit edilmiştir. Eğitim düzeyi ve çocuk sayısı panik karar verme üzerinde istatistiki açıdan anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

- Panik karar verme ile empatik eğilim arasında negatif ve orta düzeyde bir ilişki tespit edilmiştir. Yani panik karar verme artış gösterirken empatik eğilim düzeyinde azalma görülmektedir.

- Panik karar verme ile eğitim düzeyi arasında negatif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Bu durumda panik karar verme artarken eğitim seviyesinde azalma görülmektedir.
- Panik karar verme ile evlenme biçimi arasında pozitif yönde ve düşük düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Aynı zamanda evlenme biçimi değişkeni panik karar verme üzerinde anlamlı bir yordayıcı olarak görülmektedir.
- Panik karar verme stili ile çocuk sayısı değişkeni arasında pozitif yönlü ve düşük düzeyde bir ilişki saptanmıştır, fakat çocuk sayısı değişkeni panik karar verme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.

Panik karar verme düşünmeden, plan yapmadan, içerisinde bulunulan durumun baskısından kurtulmak için acele ile alınan kararlar olarak bilinir (Deniz, 2004). Sosyal yaşamda karar verirken birçok faktörden etkilenen birey bütün seçenekleri bir anda hesap edemeyip acele kararlar alabilir. Buna kişinin içinde bulunduğu stres, çevre, bir an önce kararın alınması ile ilgili psikolojik baskı da dahil olunca panik karar verme stilini kullanmak kaçınılmaz olabilir. Bu nedenle bütün bu bulgular ışığında “Evli bireylerin Empatik Eğilim Ölçeği puanları, eğitim düzeyi, evlenme biçimi ve çocuk sayısı, karar verme ölçeği panik karar verme alt ölçeğinden aldıkları puanları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.” ifade edilmiş olan yedinci (H₇) hipotez kısmen desteklenmiştir.

Sonuçlar

Evli bireylerin empatik eğilimi ve karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelendiği, 323 evli birey ile gerçekleştirilen bu çalışmada aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Çalışmaya katılan toplam 323 evli bireyin 224`ü kadın 99`unun erkek olduğu, 21-70 yaş aralığında oldukları belirlenmiştir.
2. Evli bireylerin, cinsiyet değişkenine göre dikkatli karar verme ve panik karar verme stilinde anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmazken, erteleyici ve kaçınan karar verme stilinde anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmuş, erkeklerin puan ortalamaları kadınların puan ortalamalarından yüksek çıkmıştır.
3. Evli bireylerin, yaş değişkenine göre dikkatli, kaçınan, erteleyici, panik karar verme alt boyutları puan ortalamalarında anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilememiştir.

4. Evli bireylerin, eğitim düzeyi değişkenine göre dikkatli karar verme alt boyutu anlamlı düzeyde farklılaşmazken, erteleyici, kaçınan ve panik karar verme alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmuştur. Lise ve altı eğitim düzeyine sahip evli bireylerin puan ortalamaları lisan ve üstü eğitim düzeyine sahip evli bireylerden daha yüksektir.
5. Evli bireylerin, çalışma durumu değişkenine göre dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme alt boyutlarından anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır.
6. Evli bireylerin, evlilik süresi değişkenine göre dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinde anlamlı düzeyde bir farklılaşma tespit edilememiştir.
7. Evli bireylerin, evlilik sayısı değişkenine göre dikkatli, kaçınan, erteleyici ve panik karar verme stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı görülmüştür.
8. Evli bireylerin, evlenme biçimi değişkenine göre dikkatli karar verme stilinde anlamlı düzeyde bir fark olmadığı görülmüştür. Buna karşılık erteleyici, kaçınan ve panik karar verme stillerinde anlamlı düzeyde fark bulunmuştur. Görücü usulü evlenen bireylerin puan ortalamaları, anlaşarak evlenen bireylerin puan ortalamalarından daha yüksek çıkmıştır.
9. Evli bireylerin, çocuk sahibi olma durumuna göre dikkatli karar verme, kaçınan karar verme, erteleyici karar verme ve panik karar verme stillerinde anlamlı düzeyde farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir.
10. Evli bireylerin, çocuk sayısı değişkenine göre dikkatli karar verme ve erteleyici karar verme alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmazken, kaçınan karar verme ve panik karar verme alt boyutlarında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur.
11. Evli bireylerin, empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar ile cinsiyetleri arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Kadınların puan ortalaması erkeklerin puan ortalamasından daha yüksektir.
12. Evli bireylerin, empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar ile yaşları arasında bir ilişki tespit edilememiştir.
13. Evli bireylerin, empatik eğilim ölçeğinden aldıkları puanlar ile eğitim düzeyi arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Üniversite ve üstü eğitim düzeyine sahip bireylerin puan ortalamaları lise ve altı eğitim düzeyine sahip bireylerin puan ortalamasından daha yüksek çıkmıştır.

14. Evli bireylerin, empatik eğilim ölçeği puanları ile çalışma durumu arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmayan bireylerin puan ortalaması çalışan bireylerin puan ortalamasından daha yüksek çıkmıştır.
15. Evli bireylerin, empatik eğilim puanları ile evlilik süreleri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki tespit edilememiştir.
16. Evli bireylerin, empatik eğilim ölçeği puanları ile evlilik sayısı arasında anlamlı düzeyde farklılık olmadığı tespit edilmiştir.
17. Evli bireylerin, empatik eğilim ölçeği puanları ile evlilik biçimi arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir.
18. Evli bireylerin, empatik eğilim ölçeği puanları ile çocuk sahibi olma durumu arasında anlamlı düzeyde bir farklılık gözlemlenmiştir.
19. Evli bireylerin, empatik eğilim ölçeği puanları ile çocuk sayısı arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmadığı tespit edilmiştir.
20. Evli bireylerde, dikkatli karar verme, erteleyici karar verme, panik karar verme ve cinsiyet değişkenlerinin empatik eğilim üzerinde anlamlı birer yordayıcı olduğu gözlemlenirken, kaçınan karar verme, eğitim düzeyi ve çalışma durumu değişkenlerinin empatik eğilim üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı bulunmuştur.
21. Evli bireylerde, empatik eğilim ve evlilik sayısı dikkatli karar verme üzerinde anlamlı bir yordayıcı olarak belirlenmiştir.
22. Evli bireylerde, empatik eğilim eğitim düzeyi ve evlenme biçimi kaçınan karar verme üzerinde anlamlı birer yordayıcı olarak tespit edilmiştir. Buna karşılık cinsiyet ve çocuk sayısı kaçınan karar verme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip değildir.
23. Evli bireylerde, empatik eğilim, eğitim düzeyi ve evlenme biçimi erteleyici karar vermenin anlamlı bir yordayıcısı olarak tespit edilirken cinsiyetin erteleyici karar verme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.
24. Evli bireylerde, empatik eğilim ve evlenme biçimi panik karar vermenin anlamlı birer yordayıcısı olarak tespit edilirken eğitim düzeyi ve çocuk sayısının panik karar verme üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görülmüştür.

Öneriler

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda aşağıdaki önerilere yer verilmiştir.

1. Yapılan literatür araştırması kapsamında empatik eğilim ve karar verme değişkenleri ayrı ayrı birçok çalışmada yer alırken birlikte ele alındığı sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Yapılan bu sınırlı sayıdaki çalışmalar ise genellikle beden eğitimi ve spor disiplini üzerinedir. Bu nedenle farklı disiplinlerde ve örneklem grupları ile bu iki disiplinin bir arada çalışması önerilmektedir.
2. Bu çalışma Adana ili merkez ilçeleri ile sınırlıdır. Bu nedenle farklı evren ve örneklem grupları ile çalışılmasının mevcut çalışmanın geçerlik ve güvenilirliğini arttıracığı düşünülmektedir.
3. İlköğretim öğrencilerinden başlayarak iletişimi ve duygu ifadeyi güçlendirmek amaçlı empati gelişim programlarının çoğalmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.
4. Bu çalışma covid-19 pandemi sürecinden kaynaklı online ve kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu nedenle farklı bir zaman diliminde yüz yüze veri toplayarak çalışmanın tekrarlanması önerilmektedir.
5. Evlilik biçimi, evlilik süresi, evlilik sayısı, çocuk sayısı ve çocuk sahibi olma durumu değişkenleri ile yapılan çok az çalışmaya rastlanılmış olması sebebi ile bu değişkenlerle empati ve karar verme değişkenlerinin üzerine çalışmaların artırılması önerilmektedir.
6. Çocuk sahibi olmak isteyen bireylere, empati eğitim programı ve kararlarının netliği konusunda psikolojik yardım alması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Abe, K., Niwa, M., Fujisaki, K., & Suzuki, Y. (2018). Associations between emotional intelligence, empathy and personality in Japanese medical students. *BMC medical education*, 18(1), 1-9.
- Acet, M., Karademir, T., & Gökççek, S. (2017). "Analysis of The Influence of Adolescence Period Sport Activities on Emphatic Tendency", *Universial Journal of Educational Reearcher* 5(2) ss.186-193.
- Adair, J. (2003). Etkili karar verme. (Çev. Salih Fatih Güneş). İstanbul: Babıalı Kültür Yayıncılık.
- Adair, J. (2005). Etkili Karar Vermek. Babıalı Kültür Yayıncılığı:51.
- Adair, J., Kalaycı, N., & Korkmaz, G. (2000). Karar verme ve problem çözme. Pegem Akademi.
- Akar, D. (2019). Tecrübeli ve Göreve Yeni Başlayan Sınıf Öğretmenlerinin Yansıtıcı Düşünme Eğilimleri ve Karar verme Stilleri Arasındaki İlişki [Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi].
- Akcan, İ. O. (2016). Elit oryantiring sporcularının görsel reaksiyon süreleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki [Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Antrenman ve Hareket Bilimleri Programı Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gazi Üniversitesi].
- Akçalı, F.Ö. (1991). Kaygı seviyesinin empatik beceriye etkisi [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Akkoyun, F. (1987). Empatik eğilim ve ahlaki yargı. *Psikoloji Dergisi*, 6(21), 91-98.
- Akpınar, Ö., Temel, V., Birol, S. Ş., Akpınar, S., & Kazım, N. A. S. (2015). Üniversitede okuyan hokey sporcularının karar verme stillerinin belirlenmesi. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(3), 92-99.
- Aksu, A., & Arslan, C. (2020). Farklı klasmandaki futbol hakemlerinin karar verme stillerinin incelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi*, 4(1), 56-70.
- Aktaş, G. (2015). Türkiye'de Aile Sosyolojisi Çalışmalarına Genel Bir Bakış. *Journal of Sociological Studies/Sosyoloji Konferansları*, (52).
- Aladağ, Z. (2011), "Karar Teorisi", Umuttepe Kitabevi, Kocaeli.
- Altay, Ü. (2011). Yöneticilerin duygusal zekâ düzeylerinin karar verme stillerine etkisi ve bir araştırma [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Alver, B. (1998). Bireylerin uyum düzeyleri ile empatik becerileri arasındaki ilişkiler [Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi].

- Alver, B. (2003). Çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanların empatik becerileri, karar verme stratejileri ve psikolojik belirtileri arasındaki ilişkiler [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi].
- Alver, B. (2004). Güzel sanatlar eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 4(2), 93-108.
- Alver, B. (2005). Psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alan öğrencilerin empatik beceri ve karar verme stratejilerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 19-34.
- Arıkan, Ç. (2016). Aile İçi Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri, Sonuçları ve Çözüm Önerileri, *Sasam Yayınları*, Yıl 2, Sayı:6, Ankara
- Ataşalar, J. (1996). Üniversite öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine cinsiyet ve yaşlarına göre kendini açma davranışları. [Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi]
- Atılğan, D., & Tükel, Y. (2019). Hakemlerin karar verme stillerinin incelenmesi. *Sport Sciences*, 14(2), 22-32.
- Atkinson, R. K. (2002). Optimizing learning from examples using animated pedagogical agents. *Journal of Educational Psychology*, 94(2), 416–427.
- Atzil-Slonim, D., Bar-Kalifa, E., Fisher, H., Lazarus, G., Hasson-Ohayon, I., Lutz, W., & Rafaeli, E. (2019). Terapistlerin müşterilerinin duygularına karşı empatik doğruluğu. *Danışmanlık ve Klinik Psikoloji Dergisi*, 87(1), 33.
- Avşaroğlu, S. (2007). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı, karar verme ve stresle başa çıkma stillerinin benlik saygısı ve bazı değişkenler açısından incelenmesi [Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi]
- Aydın, A. (1996). Empatik becerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi]
- Aydın, C., Sertbaş, K., Uzuner, M. E., & İlgörmüş, Y. (2020). Gençlik ve Spor Bakanlığı'na Bağlı Gençlik Kamplarına Katılan Bireylerin Karar Verme Becerilerinin İncelenmesi; İstanbul Örneği. *Journal of Individual Differences in Education*, 2(1), 12-30.
- Aydogar, M. (2018). Diyabet hastalarına sağlık inanc modelini doğrultusunda verilen eğitimin hastaların sağlık inancına, öz etkililik algısına ve karar verme düzeyine etkisi: bakım etigi boyutuyla.

- Bacanlı, F. (2000). Kararsızlık Ölçeğinin Geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2 (14), 7-16.
- Bağırkan, Ş. (1983). Karar verme. Der Yayınları.
- Baker, D. F. (2017). Teaching Empathy and Ethical Decision Making in Business Schools, Cilt: 41, Sayı: 4 sayfa 575-598
<https://doi.org/10.1177%2F1052562917699028>
- Baki, E. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Kendini Sabotaj ve Karar Verme Stillерinin İncelenmesi ve Aralarındaki İlişkinin Değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Bayraktutan, M. (2014). Sosyal anksiyete bozukluğu olan hastalarda empati becerisi, aleksitimi, depresyon, anksiyete düzeyleri ile sempatik deri yanıtı ilişkisi ve tıbbi tedavinin etkileri.
- Bebek, H. (2012). Depresif Belirti Düzeyi ve Empatik Eğilim Arasındaki İlişki. *Npakademi*, 1(1), 23-27.
- Bednar, D. E., & Fisher, T. D. (2003). Peer referencing in adolescent decision making as a function of perceived parenting style. *Adolescence*, 38(152).
- Belacchi, C., & Benelli, B. (2020). Zorbalık rollerinde meta-temsil becerileri: tanımsal yetkinlik ve empatinin etkisi. *Psikolojide sınırlar*, 11, 2780.
- Beştepe, B. (2020). Düzenli Egzersiz Yapan ve Yapmayan Polis Memurlarının Aleksitimi, Öfke İfade Tarzları ve Karar Verme Stillерinin Karşılaştırılması [Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi].
- Beyaz, Ö. (2016). Beden eğitimi ve spor öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adaylarının empatik eğilim ve empatik beceri düzeylerinin incelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örneği [Master's thesis, Anadolu Üniversitesi].
- Biröl, S. Ş., Temel, V., & Aydın, E. (2017). Kadınların boşanma sonrası yaşamlarının psiko-sosyal açıdan incelenmesi.
- Bodenhorn, N., & Starkey, D. (2005). Beyond role-playing: Increasing counselor empathy through theater exercises. *Journal of Creativity in Mental Health*, 1(2), 17-27.
- Boylu, A. A., & Öztop, H. (2013). "Tek ebeveynli aileler: Sorunlar ve çözüm önerileri", *Sosyoekonomi*, 1, 207-220.
- Bozkir, C., Tekin, C., Mete, B., Nacar, E., & Ozer, A. (2015). Communication Skills, Empathic Tendency and Affecting Factors of Assistant Doctors in Inonu University, Faculty of Medicine, Malatya [İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi Asistan Doktorların

- İletişim Becerileri, Empatik Eğilimleri ve Etkileyen Faktörler]. *Medicine Science*, 4(3), 2473-2487.
- Brubaker, T. H., Kimberly, J. A. (1993) Amerikan ailesine meydan okumalar. Brubaker, T. H. (Ed.), *Aile ilişkileri: Gelecek için zorluklar*. Newbury Park, Kaliforniya: Adaçayı. Ss. 3–16.
- Budak, S. (2000), “Psikoloji Sözlüğü”, Bilim ve Sanat Yayınları. Ankara.
- Bukowski, H., Tik, M., Silani, G., Ruff, C. C., Windischberger, C., & Lamm, C. (2020). When differences matter: rTMS/fMRI reveals how differences in dispositional empathy translate to distinct neural underpinnings of self-other distinction in empathy. *Cortex*, 128, 143-161.
- Bulut, I. (1993). Ruh hastalığının aile işlevlerine etkisi. TC Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı.
- Cambaz, M. (2019). Genç Yetişkinlerdeki Kişilik Tipleri ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi].
- Can, Ö. (2009). Üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ve karar verme stillerinin incelenmesi [Master's thesis, Selçuk Üniversitesi].
- Canıdemir, S. (2019). 18-30 Yaş Arası Bireylerde Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Ve Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Certel, Z., Bahadır, Z., & Sönmez, G. T. (2013). Takım sporları açısından karar vermede öz saygı ve karar verme stillerine yönelik bir araştırma.
- Ceyhan, A. A. (1994). Ana-babaların Empatik Eğilim Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). Interpretation and application of factor analytic results. Comrey AL, Lee HB. *A first course in factor analysis*, 2, 1992.
- Connor, P. E., & Becker, B. W. (2003). Kamu yöneticilerinin kişisel değer sistemleri ve karar verme tarzları. *Kamu Personel Yönetimi*, 32(1), 155-180.
- Cott, N. F. (2002). *Public vows: A history of marriage and the nation* [Cambridge Harvard University Press].
- Curşeu, P. L., & schruijer, S. G. (2012). Karar stilleri ve rasyonalite: Genel Karar Verme Stili Envanterinin tahmine dayalı geçerliliğinin analizi. *Eğitim ve Psikolojik Ölçüm*, 72(6), 1053-1062.
- Cüceloğlu, D. (1995). *İyi düşün doğru karar ver*. İstanbul: Sistem yayıncılık.

- Çelik, C. K. (2006). Eğitim yöneticilerinin mesleki tükenmişlikleri ile evlilik doyumları arasındaki ilişki [Master's thesis, Gaziosmanpaşa Üniversitesi].
- Çelik, E. (2008). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi].
- Çelik, E., & Çağdaş, A. (2010). Okul öncesi eğitim öğretmenlerinin empatik eğilimlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi [Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (23), 23-38].
- Çetin, M. Ç. (2009). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu öğrencilerinin karar verme stilleri, sosyal beceri düzeyleri ve stresle başa çıkma biçimlerinin bazı değişkenler açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesi [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi].
- Çetinkaya, Ö., & Alparslan, A. M. (2011). Duygusal zekânın iletişim becerileri üzerine etkisi: Üniversite öğrencileri üzerinde bir araştırma [Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16(1), 363-377].
- Çimen, A. (1999). Karar Verme. İstanbul, Timsah Yayınları.
- Çimen, S. (2017). Duygusal özerklik kazanımında benlik saygısı ve karar verme stillerinin etkilerinin belirlenmesi [Master's thesis, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi].
- Çoban, A. E., Hamamcı, Z. (2006). kontrol odakları farklı ergenlerin karar stratejileri açısından incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 14(2), 393-402.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu G., & Büyüköztürk, Ş. (2016). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları.4. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Çolakkadıoğlu, O. (2003). Ergenlerde karar verme ölçeği'nin uyarlama çalışması [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Çolakkadıoğlu, O., Güçray, S. S. (2007). Ergenlerde Karar Verme Verme Gündem'in türkçe'ye uyarlama iş. Avrasya Eğitim Araştırmaları Dergisi (EJER), 26, 61-71.
- Dağlı, B. (2017). Evli Bireylerin Evlilik Uyumları ile Denetim Odakları Ve Empati Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, Nişantaşı Üniversitesi].
- Davis, M. H. (1996). Empathy: A Social Psychological Approach. Boulder, CO.: Westview Press. <http://www.questia.com/PM.qst?a=o&d=98667200>
- Davis, M. H. (1983). Duygusal empatinin duygusal tepkiler ve yardım üzerindeki etkileri: Çok boyutlu bir yaklaşım. Kişilik dergisi, 51(2), 167-184.

- Davis, M., (1994). *Empathy: A social psychological approach*. Madison, WI: Brown & Benchmark.
- Decety, J., Chen, C., Harenski, C., & Kiehl, K. A. (2013). Psikopati olan bireylerde duygusal bakış açısının bir fMRI çalışması: acı içinde başka bir şey hayal etmek empati uyandırmaz. *İnsan sinirbiliminde sınırlar*, 7, 489.
- Deli, Ş. C. (2019). *Beden Eğitimi ve Spor Öğretmenlerinin Duygusal Zeka ve Karar Verme Stilllerinin İncelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi].
- DeLorenzo, D. R. (1998). The relationship of cooperative education exposure to career decision-making self-efficacy and career locus of control. *Journal of Cooperative Education*, 35(1), 10-15.
- Demir, G. T., Namlı, S., Hazar, Z., Türkeli, A., & Cicioğlu, H. İ. (2018). Bireysel ve takım sporcularının karar verme stilleri ve mental iyi oluş düzeyleri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(1), 176-191.
- Demir, Y., & Durmuş, E. (2015). Uzun evlilikler: Bir yastıkta kırk yıl.
- Demirbolat, A. O. (1999). Yönetici ve empatik yaklaşım. *Eğitim ve Bilim*, 24(114).
- Deniz, M. E. (2004). Üniversite öğrencilerinin karar vermede öz saygı, karar verme stilleri ve problem çözme yöntemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(15), 25- 35.
- Deniz, M., & Avşaroğlu, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ yeteneklerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerini açıklama. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 121-138.
- Deveci, F. (2011). Ergenlerde karar verme stilleri ile algılanan sosyal destek düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Çukurova University].
- Develioğlu, M. (2006). Problem çözme becerileri yüksek ve düşük olan üniversite öğrencilerinin karar verme stratejilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Unpublished master dissertation [Hacettepe University, Ankara].
- Di Fabio, A., & Kenny, M. E. (2011). Promoting emotional intelligence and career decision making among Italian high school students. *Journal of Career Assessment*, 19(1), 21-34.
- Di Fabio, A., Palazzeschi, L., Levin, N., & Gati, i. (2015). İtalyan genç yetişkinlerin kariyer karar verme zorluklarında kişiliğin rolü. *Kariyer Değerlendirme Dergisi*, 23(2), 281-293

- Doktor, R.H., & Hamilton, W. F. (1973). Cognitive Style and the Acceptance of Management Science Recommendations. *Management Science*, 19: 884-894.
- Driver, M. J., K. R. Brousseau, P. L. Hunsaker. (1990): *The Dynamic Decisionmaker Five Decision Styles for Executive and Business Success*. Harper & Row: New York.
- Dökmen, Ü. (1987). Empati kurma becerisi ile sosyometrik statü arasındaki ilişki. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 20(1), 183-207.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 21(1), 155-190.
- Dökmen, Ü. (2003). *Sanatta ve günlük yaşamda iletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati. Küçük şeyler...* Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2008). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Driver, M. J., Brousseau, K. E., & Hunsaker, P. L. (1990). *The dynamic decision maker*. New York: Harper & Row.
- Elliot, R., Bohart, A. C., Watson, J. C., & Greenberg, L. S. (2011). Empathy. *Psychotherapy: Theory, Research, Practice & Training*, 48, 43-49. <http://dx.doi.org/10.1037/a0022187>
- Eraslan, S. (2019). Okul yöneticilerinde işkolik eğilimin karar verme düzeyine etkisi [Master's thesis, Necmettin Erbakan Üniversitesi].
- Ergin, T. (2015). Evlilik İlişisini Geliştirmeyi Amaçlayan Çalışmalar. Yavuzer H (Ed.), *Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri içinde* (172-186). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ergönül, İ. (2018). Doğal karar verme yetisinin belirleyicileri (İstanbul üniversitesi, Cerrahpaşa).
- Erkmen, G. (2007). Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulunda Öğrenim Gören Öğrencilerin Empatik Eğilimlerinin Sporda Tercih Ettikleri Liderlik Davranışları ile Karşılaştırılması [Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi].
- Eroğlu, E. (2016). Merkezi spor yönetiminde örgüt kültürünün ve çalışanların kişilik özelliklerinin karar verme stillerine etkisinin incelenmesi [Doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi].
- Eroğlu, E., & Lorcu, F. (2007). Veri zarflama analitik hiyerarşi prosesi (VZAHP) ile sayısal karar verme. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 36(2), 29-51.

- Eroğlu, N. (1995). Empatik eğilim düzeyleri farklı annelerin çocuklarının uyum ve başarı düzeyleri [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Eroğlu, Yavuz, S. (2018). Hakemlerin Ahlaki Olgunluk ve Empati Düzeylerinin Karar Verme Stilllerine Etkisinin İncelenmesi [Doktora tezi, Dumlupınar Üniversitesi].
- Ersever, H. Ö. (1996). Karar verme becerileri kazandırma programının ve etkileşim grubu deneyiminin üniversite öğrencilerinin karar verme stilleri üzerindeki etkileri [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Ersoy, E. G., & Köşger, F. (2016). Empati: Tanımı ve Önemi, Osmangazi Tıp Dergisi/Osmangazi Journal of Medicine, 38 (2): 9-17.
- Ertürk, C. (2017). Ergenlerde Narsisistik Kişilik Özelliklerinin Duygu Stilleri ve Karar Verme Stilleri Yordama Düzeyi [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi].
- Ferenczi, (1933). Final Contributions to the Problems and Methods of Psychoanalysis. New York: Basic Books.
- Ferenczi, S. (1928). Psiko-analitik tekniğin esnekliği. Seçilen Kağıtlar, Cilt 3. New York: Temel Kitaplar, 1955, s. 87–101.
- Ferenczi, S. (1931). Child analysis in the analysis of adults. Final Contributions to the Problems and Methods of Psychoanalysis. New York: Basic Books.
- Ferrari, J. R., & Dovidio, J. F. (2000). Examining Behavioral Processes in Indecision: Decisional Procrastination and Decision-Making Style. Journal of Research in Personality, 34, 127–137
- Feshbach, N. D., & Feshbach, S. (1987). Duyuşsal süreçler ve akademik başarı. Çocuk gelişimi, 1335-1347.
- Feshbach, N. D., & Feshbach, S. (2009). Empati ve eğitim. Empatinin sosyal sinirbilimi, 85(98).
- Fitzpatrick, M. A. (1977). A typological approach to communication in relationships. In B. Rubin (Ed.), Communication yearbook 1 (s.263-275). New Brunswick, NJ: Transaction Books.
- Freud, S. (1912). Recommendations to physicians practicing psychoanalysis. London: Hogarth Press.
- Freud, S. (1920). Group psychology and the analysis of the ego. London: Hogart Press.
- Gacar, A. (2011). Türkiye'deki beden eğitimi ve spor öğretim elemanlarının karar verme ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi/Examination of some of the variables levels of decision-making and assertiveness, Physical Education and Sports, the teaching staff in Turkey.

- Galles, J., Lenz, J., Peterson, G. W., & Sampson, J. P. (2019). Farkındalık ve karar verme tarzı: Kariyer düşüncelerini ve mesleki kimliği tahmin etmek. *Kariyer Gelişimi Üç Aylık*, 67(1), 77-91.
- Gardner, M., & Steinberg, L. (2005). Ergenlik ve yetişkinlikte risk alma, risk tercihi ve riskli karar verme üzerinde akran etkisi: deneysel bir çalışma. *Gelişim psikolojisi*, 41(4), 625.
- Genç, S. Z., & Kalafat, T. (2010). Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3(2).
- Gerçik, İ. Z. (2014). *İletişim Psikolojisi* (1. Basım). İstanbul: Küre Yayınları.
- Giannunzio, V., Degortes, D., Tenconi, E., Collantoni, E., Solmi, M., Santonastaso, P., & Favaro, A. (2018). Anoreksiya nervozada karar verme bozukluğu: Yaşın rolü ve karar verme tarzı hakkında yeni içgörüler. *Avrupa Yeme Bozuklukları İnceleme*, 26(4), 302-314.
- Gillespie, S. M., McCleery, J. P., & Oberman, L. M. (2014). Spontane ve kasıtlı vekalet temsilleri: psikopati ve otizmde empatiye giden farklı yollar. *Beyin*, 137(4), e272-e272.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53, 261-270.
- Goldstein, A. P., & Michaels, G. Y. (1985). *Empathy: Development, training, and consequences*. Psychology Press.
- Goleman, D. (1998). *Duygusal zeka neden IQ'dan daha önemlidir* (3. Baskı). (B. S. Yüksel, Çev.). İstanbul: Varlık.
- Goode, W. J. (1963). *Dünya devrimi ve aile kalıpları*. Özgür Basım Glencoe.
- Gökkaya, G. (2019). *Evcil Hayvan Sahibi Olan Bireyler ile Evcil Hayvan Sahibi Olmayan Bireylerin Empatik Eğilim Ve Yaşam Doyumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Gökner, Ö. (2011). *Aşk ve evlilik*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Göral, K. (2014). *Futbol antrenörlerinin yeterlilikleri, karar verme stratejileri ve takım performansları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Doktora Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi].
- Grignoli, N., Petrocchi, S., Bernardi, S., Massari, I., Traber, R., Malacrida, R., & Gabutti, L. (2020). Koronavirüs hastalığı pandemi salgını sırasında empati eğiliminin ve risk algısının kilitlenmenin psikolojik etkisi üzerindeki etkisi. *Halk Sağlığında Sınırlar*, 8.

- Gun, Y. (2005). Karar Stratejileri Ölçeği. Kuzgun Y. ve Bacanlı, F. (edt). PDR'de Kullanılan Ölçekler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güçray, S. (1998). Bazı kişisel değişkenler, algılanan sosyal destek ve atılganlığın karar verme stilleri ile ilişkisi. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. Cilt:2, Sayı:9.
- Gül, Ö. (2019). Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri, empatik eğilimleri ve karar verme düzeylerinin incelenmesi [Master's thesis, Hitit Üniversitesi].
- Gülbahçe, A., & Kartal, A. (2014). İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Karar Verme Stratejilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi. c. 9. s. 2: 132-143.
- Gültaş, S. (2007). Düzce Çakırlar İlköğretim Okulunda okuyan öğrencilerin ebeveynlerinin empatik düzeylerinin ailelerin sosyo ekonomik yapılarına göre incelenmesi [Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi].
- Günel, B. (2019). Benlik saygısı ile karar verme stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (sivil toplum kuruluşu üyesi kadınlar üzerine bir araştırma [Master's thesis, Çağ Üniversitesi].
- Günönü, K. S. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının iletişim becerileri ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişki [Master's thesis, Pamukkale Üniversitesi].
- Güvendi, B. (2018). Korumalı futbol (amerikan futbol) sporcularının kişilik özellikleri ve psikolojik performans stratejileri ile karar verme stilleri arasındaki ilişki [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi].
- Hacı, Y. (2011). Evlilik uyumunun empatik eğilim, algılanan aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması [Yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi].
- Hair, J. F. J., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). Multivariate Data Analysis Seventh Edition Prentice Hall.
- Hallaç, S., & Öz, F. (2014). Aile kavramına kuramsal bir bakış. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 6(2), 142-153. <https://doi.org/10.5455/cap.20130625102321>
- Hayward, M., & Zhang, Z. (2006). Gender, the marital life course, and cardiovascular disease in late midlife.
- Hodgson, L. K., & Wertheim, E. H. (2007). Does good emotion management aid forgiving? Multiple dimensions of empathy, emotion management and forgiveness of self and others. Journal of Social and Personal Relationships, 24(6), 931-949.
- Hoffman, M. L. (1994). Discipline and internalization. Developmental Psychology, 30(1), 26-28.

- Hoffman, M. L. (2001). *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge University Press.
- Hoffman, M. L. (2008). Empathy and prosocial behavior. M. Lewis, J. M. Haviland-Jones, L. Feldman Barrett (Eds.), *Handbook of emotions içinde* (440-456). NY: The Guilford Press.
- Hoffman, M. L., & Levine, L. E. (1976). Empatide erken cinsiyet farklılıkları. *Gelişim Psikolojisi*, 12(6), 557.
- Hojat, M. (2007). *Empathy in Patient Care*. New York: Springer.
- Izgar, H., & Yılmaz, E. (2007). Pio ve Yibo'nda Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Karar Vermede Özsaygi ve Karar Verme Stilleri Arasındaki İlişki [Selçuk Üniversitesi (17), 341-351].
- Janis, I. L., & Mann, L. (1977). *Decision making: a psychological analysis of conflict, Choice and Commitment*. New York: Free Press.
- Kabasakal, H. Z., & Çelik, N. (2010). Sosyal beceri eğitiminin ilköğretim öğrencilerinin sosyal uyum düzeylerine etkisi. *İlköğretim Online (elektronik)*, 9(1), 203-212.
- Kahveci, G. A. (2016). Evli çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi. Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı [Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi].
- Kajonius, P. J., & Björkman, T. (2020). Karanlık özelliklere sahip bireyler empati kurma yeteneğine sahiptir, ancak eğilime sahip değildir. *Kişilik ve Bireysel Farklılıklar*, 155, 109716.
- Kalkan, M., & Ersanlı, E. (2008). Bilişsel-davranışçı yaklaşıma dayalı evlilik ilişkisini geliştirme programının evli bireylerin evlilik uyumuna etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 8(3), 963-986.
- Kaplaner, V. A. (2018). Empatik Eğilim ve Anksiyete Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Karasar, N. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemi* (31. Baskı). Nobel Yayınları.
- Kaşık, D. Z. (2009). Ergenlerde karar verme stilleri ve algılanan sosyal destek düzeylerinin sosyal yetkinlik beklentisi ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı Yüksek Lisans, Konya.

- Kaya, M., & Aydın, C. (2011). Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç ve Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, ss.15-42
- Keleş, Öker, D. (2020). Denetimli Serbestlik Tedbiri Altında Bulunan Madde Kullanım Bozukluğu Olan Bireylere Yönelik Geliştirilen Karar Verme Becerileri Eğitim Programının Etkinliğinin Değerlendirilmesi [Doktora tezi, Ege Üniversitesi].
- Kesicioğlu, O. S., & Güven, G. (2014). Okul öncesi öğretmen adaylarının özyeterlik düzeyleri ile problem çözme, empati ve iletişim becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 9(5).
- Keskin, E., & Perçin, N. Ş. (2019). Yöneticilerin öz yeterlilik inançları, yönetsel güçlülük düzeyleri ve karar verme stilleri arasındaki ilişki. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 775-786.
- Kılıç, S. (2005). İstanbul'daki Okul Öncesi Öğretmenlerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Kıratlı, E. (2015). Tenis hakemlerinin karar verme stilleri ve empatik eğilim düzeylerinin karşılaştırılmalı olarak değerlendirilmesi [Doktora tezi, Marmara Üniversitesi].
- Kıratlı, E., İkizler, H. C., & Caz, Ç. (2015). Tenis Hakemlerinin Karar Verme Stilleri ve Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırmalı Olarak Değerlendirilmesi. *Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı* [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi].
- Kırgıl, F. (2015). Beden eğitimi öğretmenleri ile diğer branş öğretmenlerinin karar verme ve atılganlık düzeylerinin bazı değişkenlikler açısından incelenmesi/The examine the decision-making and assertiveness levels of physical education teachers and other branch teachers in terms of some variables.
- Kırımoğlu, H., Gezer, E., Deveci, A., & Gülle, M. (2016). Üniversite öğrencilerinin cinsiyet ve spor eğitimi alma durumlarına göre saldırganlık ve empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 5623- 3635. doi:10.14687/jhs.v13i3.3919
- Kışlak, Ş. T., & Çabukça, F. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 5(5).
- Kiraz, C. (2011). Eğitim fakültesi öğrencilerinin empatik eğilimleri ile narsistik kişilik özellikleri [Yüksek lisans tezi, Yeditepe Üniversitesi].

- Koca, Üsküp, B. (2017). Üniversite Öğrencilerinde Evlilik Tutumu ile Karar Verme Stratejileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Koç, M. (2016). Demografik özellikler ile empatik eğilim arasındaki ilişki: yetişkinler üzerine ampirik bir araştırma, İgd Üniv Sos Bil Der / Igd Univ Jour Soc Sci
- Koçak, F., & Özbek, O. (2010). Decision Making Self-Esteem and Decision Making Styles of Turkish Tennis Referees. Ovidius University Annals, Series Physical Education And Sport / Science, Movement And Health, 2, 494-496.
- Kohut, H. (1959). Introspection, empathy, and psychoanalysis an examination of the relationship between mode of observation and theory. Journal of the American psychoanalytic association, 7(3), 459-483.
- Korur, E. N., Öncü, E., & Kılıç, S. K. (2016). Eleştirel Düşünme ve Empatik Eğilim İlişkisi. Beden Eğitimi Öğretmeni Adayları Örneği. Journal of Computer and Education Research, 4, s. 179-204.
- Köksal, A. (2003). Ergenlerde duygusal zeka ile karar verme stratejileri arasındaki ilişki [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Körükçü, Ö., Gündoğan, A., & Ogelman, H. G. (2014). Okul öncesi eğitimi öğretmenliği lisans öğrencilerinin benlik saygısı ve empatik becerileri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 23(4), 1665-1678.
- Krech, D., & Crutchfield, R. S. Psikolojinin unsurları. New York: Knopf, 1958.
- Krznaric, R. (2012). Son derece empatik insanların altı alışkanlığı. Büyük İyilik: Anlamlı Bir Yaşamın Bilimi, 162-200.
- Kurdek, L. A., & Rodgon, M. M. (1975). Perceptual, cognitive, and affective perspective taking in kindergarten through sixth-grade children. Developmental psychology, 11(5), 643.
- Kurt, Ü. (2003). Karar verme sürecinde yöneticilerin kişilik yapılarının etkileri [Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi].
- Kuzgun, Y. (1993). Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları. Ankara: Türk Psikologlar Derneği, 161-170.
- Kuzgun, Y. (2000). Meslek Danışmanlığı. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuzgun, Y. (2003). Karar Stratejileri Ölçeği: Geliştirilmesi ve Standardizasyonu, VII. Ulusal Psikoloji Bilimsel Çalışmaları.: Türk Psikologlar Derneği, Ankara.

- Kuzgun, Y. (2005). Karar Stratejileri Ölçeği. Kuzgun Y. ve Bacanlı, F. (edt). PDR'de Kullanılan Ölçekler. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Larrick, R. P. (1993). Karar teorilerinde motivasyon faktörleri: Kendini korumanın rolü. Psikolojik Bülten, 113(3), 440.
- Larson, J. H., & Holman, T. B. (1994). Premarital predictors of marital quality and stability. *Family Relations*, 228-237. <https://doi.org/10.2307/585327>
- Lasota, A., Tomaszek, K., & Bosacki, S. (2020). Empati, Minnettarlık ve Dayanıklılık– Cinsiyet Fark Yaratır mı? *Anales de Psicología/Annals of Psychology*, 36(3), 521-532.
- Lee, J. B., Matsumoto, T., Othman, T., Yamauchi, M., & Taimura, A. (1999). Coactivation Of The Flexor Muscles As A Synergist With The Extensors During Ballistic Finger Extension Movement In Trained Kendo And Karate Athletes. *International Journal Sports Medicine* (20), 7-11.
- Loo, R. (2000). A psychometric evaluation of the General Decision Making Style Inventory. *Personality and Individual Differences*. 29, 895-905.
- Mackey, R. A., & O'Brien, B. A. (1995). Lasting marriages: Men and women growing together. Westport, CT: Praeger Publishers.
- Mann, L. (1989). Becoming a better decision maker. *Australian Psychologist*. 24(2): 141-155.
- Mau, W. C. (2000). "Cultural Differences in Career Decision-Making Styles and Self-Efficacy". *Journal of Vocational Behavior*, v:57, p:365-378. [http:// www.idealibrary.com](http://www.idealibrary.com).
- Mercan, O. (2019). Ergenlerde karar verme stillerinin öznel iyi oluş ve umut ile ilişkisi [Yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi].
- Mert, Ö. (2017). Anlaşılabilir ve çekişmeli boşanan bireylerin empatik eğilim düzeylerinin karşılaştırılması [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi].
- Mete, S., & Gerçek, E. (2005). PDÖ yöntemiyle eğitim gören hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim ve becerilerinin incelenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 9 (2), 11-17.
- Miller, P. E. (2021). Partner Seçimi: Nişanlı ve Evli Çiftlerin Deneyimlediği Gibi Karar Verme. *Evlilik & Aile İncelemesi*, 57(2), 93-110. <https://doi.org/10.1080/01494929.2020.1744499>
- Moraes, R. (2020). An Exploratory Analysis of the Role of Mindfulness in Decision Making [Master's thesis, Dublin Business School].

- Narangerel, E. O. (2020). İş Yükü ve İş Kontrolünün Karar Verme Stilleri Üzerindeki Etkisinde Karar Verme Öz-Yeterliğinin Aracılık Rolü [Yüksek lisan tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Nazlı, S. (2003). Aile danışmanlığı (3. bs.). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Neumann, M., Bensing, J., Mercer, S., Ernstmann, N., Ommen, O., & Pfaff, H. (2009). Analyzing the “nature” and “specific effectiveness” of clinical empathy: A theoretical overview and contribution towards a theory-based agenda. *Patient Education and Counseling*, 74(3), 339–346. doi: 10.1016/j.pec.2008.11.013
- Nunnally, J. (1978). *Psychometric theory*. New York: McGraw- Hill.
- Nutt, P. C. (1979). The Influence of Decision Style on Use of Decision Models. *Technological Forecasting and Social Change*, 14, 77-93.
- Oğuz, A., & Altun, E. (2011). Öğretmen adaylarının yaratıcı dramaya yönelik tutumları ile empatik eğilim düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. In 2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications (pp. 27-29).
- Oliveira, A. (2007). Decision-Making Theories and Models: A Discussion of Rational and Psychological Decision-Making Theories and Models: The Search for a Cultural-Ethical Decision-Making Model. *EJBO Electronic Journal of Business Ethics and Organization Studies*, Vol. 12, No. 2, 12-17.
- Oral, S. (2019). Çekişmeli Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim Düzeyleri İle Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi].
- Oral, S., & Kolburan, Ş. G. (2019). Çekişmeli Boşanma Sürecindeki Bireylerin Empatik Eğilim Düzeyleri ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2019; 3(6), 165-178. DOI: 10.31461/ybpd.607300
- Öner, N. (2001). Farklı Cinsiyet Rol Yönelimli Kız ve Erkek Üniversite Öğrencilerinin Empatik Beceri Düzeylerinin Karşılaştırılması [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Öz, F. (1992) Hemşirelerin empatik iletişim becerisi ve eğitiminin etkisi [Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi].
- Özbay, M. H., & Canpolat, B. I. (2003). Psikoterapide empati-nesnellik ikilemi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 6(1), 39-45.
- Özcan, K. (1999). Yöneticilerde karar verme ile kaygı ilişkileri [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi].

- Özgülven, İ. E. (1997). Cinsellik ve cinsel yaşam. Ankara: PDREM Yayınları.
- Özgülven, İ. E. (2000). Evlilik ve aile terapisi. Ankara: PDREM Yayınları.
- Öztürk, N., Kutlu, M., & Abdullah, A. T. L. I. (2011). Anne Baba Tutumlarının Ergenlerin Karar Verme Stratejileri Üzerindeki Etkisi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(2), 45-64.
- Papp, L. M., Kouros, C. D., & Cummings, E. M. (2010). Emotions in marital conflict interactions: empathic accuracy, assumed similarity, and the moderating context of depressive symptoms. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(3), 367-387.
- Payne, J. W., Bettman J. R., & Johnson, E. J. (1993). *The Adaptive Decision Maker*. Cambridge University Press: New York, 330.
- Pepe, H., Filiz K., Pepe, K., & Can, S. (1992). Futbol Hakemlerinin Hakemlik Geçmişleri ve Sporculuk Geçmişlerinin Tutarlı Karar Vermedeki Etkisinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2, 6, 33.
- Phillips, C. (1985). *The Final Passage*, London: Faber&Faber.
- Qanbari, M. (2016). An Analysis of the Relationship between Temperament and Character with Marital Adjustment: A Case Study on Married Students of Islamic Azad University. *Journal of Current Research in Science*, 1, 937-945.
- Rauch, J. (2004). *Gay marriage: Why it is good for gays, good for straights, and good for America*. New York, NY: Times Books/Henry Holt and Co. LLC.
- Rehber, E. (2007). İlköğretim İkinci Kademenin Empatik Eğilim Düzeylerine Göre Çatışma Çözme Becerilerinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi].
- Rehber, E., & Atıcı, M. (2009). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin empatik eğilim düzeylerine göre çatışma çözme davranışlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(1), 323-342.
- Riaz, M. N., Riaz, M. A., & Batool, N. (2012). Personality types as predictors of decision making styles. *Journal of Behavioral Sciences*, 22(2), 99-114.
- Rogers, C. R. (1970). *Carl Rogers on Encounter Groups*. Newyork: Harper and Row Publishers 1970.
- Rogers, R. (1983). Empatik olmak değeri anlaşılmamış bir varoluş şeklidir. (Çev. F. Akkoyun). *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 14, 103-124.
- Rollinson, D. (2002). *Örgütsel Davranış: Bütünleşik Bir Yaklaşım* (Pearson Education, Harlow).

- Sabatelli, R. M., & Bartle, S. (1995). Survey approaches to the assessment of family functioning: Conceptual, operational and analytical issues. *Journal Marriage and Family*, 57(4), 1025-1039.
- Saday D. N., Sarı Gökten, E., & Rana, H. N. (2017). Hekimlerin Erken Yaşta Evliliklere Yönelik Farkındalıkları ve Tutumları (Tur). *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 20(3), 203-208.
- Saez De Heredia, R. A., Arocena, F. L., Garate, J. V. (2004). "Decision Making Patterns, Conflict Styles and Self-Esteem", *Psicothema*, 16: 110-116.
- Sağır, C. (2006). Karar Verme Sürecini Etkileyen Faktörler ve Etiğin Karar Verme Sürecindeki Önemi: Uygulamalı Bir Araştırma [Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi]. Sayı / No. 9, Nisan 25-47.
- Schreiter, S., Pijnenborg, G. H. M., & Aan Het Rot, M. (2013). Klinik veya subklinik depresif semptomları olan yetişkinlerde empati. *Duygulanım Bozuklukları Dergisi*, 150(1), 1-16.
- Scott, S. G., & Bruce, R. A. (1995). Decision-Making Style: The Development and Assessment of a New Measure. *Educational and Psychological Measurement*, Volume 55, 818-31.
- Simon, H. A. (1976). *Administrative Behavior*, New York: The Free Press.
- Solak, N. (2011). Spor Yapan ve Yapmayan Ortaöğretim Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi - Çorum İli Örneği [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi].
- Sproles, E. K., & Sproles G. B. (1990). Consumer Decision-Making Styles as a Function of Individual Learning Styles. *The Journal of Consumer Behaviour*, Vol 24 no:1.
- Sullivan, H. S. (1947). *Modern psikiyatri kavramları*.
- Şendil, G., & Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Şenol, S., Öztürk Can, H., & Pektaş, İ. (2012). Decision making and problem solving skills of midwifery students in Turkey. *HealthMed*, 6(2), 560-567.
- Şipit, G. (2019). Yetişkin bireylerde bağlanma stillerinin duyguları ifade etme şekilleri ve empatik eğilim yeteneklerine etkileri [Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi].
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (1996). *Using multivariate statistics*. Northridge, Cal.: Harper Collins.

- Taşdelen, A. (2001). Öğretmen adaylarının bazı psiko sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(10), 40-52.
- Taşdelen, A. (2002). Öğretmen adaylarının farklı psiko sosyal değişkenlere göre karar verme stilleri [Doktora Tezi, D.E.U.B.E.F. İzmir].
- Taşgit, M. S. (2012). Üniversite öğrencilerinin benlik saygısı ve karar verme düzeylerinin incelenmesi [Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi].
- Taşköprü, M. (2013). Evlilik doyumu ile problem çözme becerileri, stresle başa çıkma ve evlilik süresi arasındaki ilişkinin incelenmesi [Master's thesis, İstanbul Bilim Üniversitesi].
- Tatlıcı, M. E. (2020). Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Anne-Baba Tutumlarına Göre Bilişsel Esnekliklerinin ve Karar Verme Stillерinin İncelenmesi [Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi].
- Tekin, Ç. M., Çelik, B. S., & Kalkan, M. (2017). Evlilik Değerleri Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlama çalışması: Geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. Turkish Studies International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 12(18), 621-636.
- Tekin, Ö. A., & Ehtiyar, R. V. (2010). Yönetimde karar verme: batı antalya bölgesi beş yıldızlı otellerde çalışan farklı departman yöneticilerinin karar verme stilleri üzerine bir araştırma. Journal Of Yaşar University, 20(5), 3394-3414.
- Tekin, Y. F. (2018). Okul Müdürlerinin Karar Verme Stilleri ile iletişim Becerileri Arasındaki İlişki: Karma Bir Uygulama (Aydın İli Örneği) [Yüksek lisans tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi].
- Terakye, G. (1998). Hasta Hemşire İlişkileri. 5. Baskı, Zirve Ofset, Ankara, s:134.
- Thunholm, P. (2004). Decision-Making Style: Habit, Style or Both? Personality and Individual Differences, 36 (2004) 931–944.
- Titchener, E. (1909). Düşünce süreçlerinin deneysel psikolojisi. New York: Macmillan.
- Topuz, C. (2013). Üniversite öğrencilerinde özgeciliğin öznel iyi oluş ve psikolojik iyi oluş ile ilişkisinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi].
- Topuz, İ. (2013). Dinî değerlerin karar alma süreçlerindeki etkisi. Marife Dini Araştırmalar Dergisi, 13(3), 69-88.
- Tosun, K. (1992). İşletme Yönetiminin Genel Esasları. Ankara: Savas Yayınları.
- Ugazio, G., Majdandžić, J., & Lamm, C. (2014). Empati ve ahlak bağlantılı mı? Ahlaki psikoloji, sosyal ve karar sinirbilimi ve felsefeden içgörüler. Ahlakta empati, 155-171.

- Ulus, N. T. (2019). Duygusal Zeka Ve Karar Verme Stratejileri arasındaki ilişki [Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi].
- Uygun, Ş. (2018). Kişinin Empatik Eğilimiyle Ahlaki Olgunluk Düzeyinin Hayvan Haklarına Yönelik Bakış Açısından Değerlendirilmesi [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi].
- Uzunoglu, Ö. U. (2008). Türk futbol hakemlerin karar verme stillerinin klasmanlarına ve bazı değişkenlere göre incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi].
- Uzunoglu, Ö. U., Şahin, M., & Fişekçioğlu, B. (2009). Türk futbol hakemlerinin karar verme stillerinin klasmanlarına ve bazı değişkenlere göre incelenmesi. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 11(1), 32-36.
- Ünal, C. (1972). İnsanları Anlama Kabiliyeti. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 5(3-4).
- Vatansever, Z. (2009). Primipar gebelerin doğum şekline karar verme durumlarının incelenmesi [Doctoral dissertation, DEÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü].
- Vural, M. (2013). Spor Genel Müdürlüğü Merkez ve Taşra Teşkilatında Görev Yapan Spor Yöneticilerinin Düşünme ve Karar Verme Stillерinin İncelenmesi [Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi].
- Vyskocilova, J., Prasko, J., & Slepecky, M. (2011). Empathy in cognitive behavioral therapy and supervision. *Activitas Nervosa Superior Rediviva*, 53(2), 72-83.
- Wispe, L. (1990). History of the concept of the empathy. N. Eisenberg ve J. Strayer (Eds.) *Empathy and its development* içinde. Cambridge: Cambridge University Press.
- Yavuzer, H. (2011). Evlilik okulu. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H., & Gazioğlu, E. İ. (2015). Evlilik Okulu Projesi. H. Yavuzer, (Ed.), *Evlilik Okulu: Evlilikte Kişilerarası İlişkiler ve İletişim Becerileri*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A. (2005). *Empati ve çatışmalar*. Ankara: Yargı.
- Yılmaz, A. S. (2011). Üniversite öğrencilerinin karar vermede özsaygı ve karar verme stillerinin benlik saygısı ve utangaçlık açısından incelenmesi [Selçuk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya].
- Yılmaz, Y. A. (2003). Empati eğitim programının ilköğretim öğrencilerinin empatik becerilerine etkisi [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi].
- Yiğitbaş, Ç., Deveci, S. E., Açıık, Y., Ozan, A. T., & Oğuzöncül, A. F. (2013). Sağlık eğitimi alan bir grup öğrencinin empatik eğilim ve becerisi. *SDU Journal of Health Science Institute/SDÜ Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(1).

Zahn-Waxler, C., & Radke-Civanperçemi, M. (1990). Empatik kaygının kökenleri. *Motivasyon ve duygu*, 14(2), 107-130.

EKLER

Ek A. Çağ Üniversitesi Etik Kurul Onay Belgesi

T.C	
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ	
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	
TEZ / ARAŞTIRMA / ANKET / ÇALIŞMA İZİNİ / ETİK KURULU İZİNİ TALEP FORMU VE ONAY TUTANAK FORMU	
ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
T.C. NOSU	
ADI VE SOYADI	Dilek POLAT
ÖĞRENCİ NO	201810096
TEL. NO.	
E - MAİL ADRESLERİ	
ANA BİLİM DALI	PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
HANGİ AŞAMADA OLDUĞU (DERS / TEZ)	Tez
İSTEKDE BULUNDUĞU DÖNEME AİT DÖNEMLİK KAYDININ YAPILIP-YAPILMADIĞI	2020 / 2021 BAHAR DÖNEMİ KAYDINI YENİLEDİM.
ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ BİLGİLER	
TEZİN KONUSU	Evli bireylerin Empatik Eğilim Düzeyleri ile Karar Verme Stilleri arasındaki ilişkinin İncelenmesi
TEZİN AMACI	Bu araştırmanın temel amacı, evli bireylerin empatik eğilim düzeyleri ile karar verme stilleri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir.
TEZİN TÜRKÇE ÖZETİ	Bu araştırmanın temel amacı evli bireylerde empatik eğilim düzeyleri ile karar verme stilleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmaya, Adana ili merkez ilçelerinde yaşayan , ulaşılabilir örneklem yöntemiyle belirlenen evli bireyler katılacaktır. Örnekleme dahil olan gruba Kişisel Bilgi Formu, Empatik Eğilim Ölçeği ve Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği online olarak uygulanacaktır.Araştırma verilerinin analizinde Sosyal Bilimler istatistik programı kullanılıp frekans, yüzde, pearson momentler çarpım korelasyon katsayısı,ilişkisiz örneklemler için t- testi ve çoklu standart regresyon analizlerinden yararlanılacaktır.
ARAŞTIRMA YAPILACAK OLAN SEKTÖRLER/ KURUMLARIN ADLARI	Adana ili merkez ilçeleri (Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam ilçeleri)
İZİN ALINACAK OLAN KURUMA AİT BİLGİLER (KURUMUN ADI-ŞUBESİ/ MÜDÜRLÜĞÜ - İLİ -	Adana ili merkez ilçelerinde (Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam ilçeleri) yaşayan evli bireylerle gönüllülük esas alınarak yapılacaktır.

İLÇESİ)	
YAPILMAK İSTENEN ÇALIŞMANIN İZİN ALINMAK İSTENEN KURUMUN HANGİ İLÇELERİNE/ HANGİ KURUMUNA/ HANGİ BÖLÜMÜNDE/ HANGİ ALANINA/ HANGİ KONULARDA/ HANGİ GRUBA/ KİMLERE/ NE UYGULANACAĞI GİBİ AYRINTILI BİLGİLER	Adana ili; Seyhan, Çukurova, Yüreğir ve Sarıçam merkez ilçelerinde yaşayan, evli bireylerden gönüllülük esasına dayanarak ulaşılabilir örneklem yöntemiyle seçilen kişilere; Kişisel Bilgi Formu, Empatik Eğilim Ölçeği ve Melbourne Karar Verme Stilleri Ölçeği online olarak uygulanacaktır.
UYGULANACAK OLAN ÇALIŞMAYA AİT ANKETLERİN/ ÖLÇEKLERİN BAŞLIKLARI/ HANGİ ANKETLERİN - ÖLÇELERİN UYGULANACAĞI	KİŞİSEL BİLGİ FORMU ,EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ , MELBOURNE KARAR VERME STİLLERİ ÖLÇEĞİ
EKLER (ANKETLER, ÖLÇEKLER, FORMLAR, ... V.B. GİBİ EVRAKLARIN İSİMLERİYLE BİRLİKTE KAÇ ADET/SAYFA OLDUKLARINA AİT BİLGİLER İLE AYRINTILI YAZILACAKTIR)	1) ..... (1) Sayfa EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ 2) ..... (1) Sayfa MELBOURNE KARAR VERME STİLLERİ ÖLÇEĞİ 3) ..... (1) Sayfa KİŞİSEL BİLGİ FORMU

ÖĞRENCİNİN ADI - SOYADI: Dilek POLAT		ÖĞRENCİNİN İMZASI: Evrak Aslı Enstitü Müdürlüğünde Islak İmzalıdır				
		TARİH: 22 / 03 / 2021				
TEZ/ ARAŞTIRMA/ANKET/ÇALIŞMA TALEBİ İLE İLGİLİ DEĞERLENDİRME SONUCU						
1. Seçilen konu Bilim ve İş Dünyasına katkı sağlayabilecektir.						
2. Anılan konu Psikoloji Anabilim Dalı faaliyet alanı içerisine girmektedir.						
1.TEZ DANIŞMANININ ONAYI	2.TEZ DANIŞMANININ ONAYI (VARSA)	ANA BİLİM DALI BAŞKANININ ONAYI		SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRÜNÜN ONAYI		
Adı - Soyadı: Seyda MAVRUK ÖZBİÇER	Adı - Soyadı:	Adı - Soyadı: Şükrü UĞUZ		Adı - Soyadı: Murat KOÇ		
Unvanı: Dr. Öğr. Üyesi	Unvanı:	Unvanı: Prof. Dr.		Unvanı: Doç. Dr.		
İmzası: Evrak Aslı Enstitü Müdürlüğünde Islak İmzalıdır	İmzası:	İmzası: Evrak Aslı Enstitü Müdürlüğünde Islak İmzalıdır		İmzası: Evrak Aslı Enstitü Müdürlüğünde Islak İmzalıdır		
15/ 04/ 2021	.... / .... / 20....	23 / 03/ 2021		23/ 03/ 2021		
ETİK KURULU ASIL ÜYELERİNE AİT BİLGİLER						
Adı - Soyadı: Şehnaz ŞAHİNKARA KAŞ	Adı - Soyadı: Yücel ERTEKİN	Adı - Soyadı: Deniz Aynur GÜLER	Adı - Soyadı: Mustafa BAŞARAN	Adı - Soyadı: Mustafa Tevfik ODMAN	Adı - Soyadı: Hüseyin Mahir FİSUNOĞLU	Adı - Soyadı: Jülide İNÖZÜ
Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı: Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.	Unvanı : Prof. Dr.
İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.	İmzası : Evrak onayı e-posta ile alınmıştır.
.... / ..... / 20....	.... / .. / 20....	... / .... / 20.....	.. / .... / 20.....	... / .... / 20.....	... / .... / 20.....	... / .... / 20.....
Etik Kurulu Jüri Başkanı - Asıl Üye	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi	Etik Kurulu Jüri Asıl Üyesi
OY BİRLİĞİ İLE	☒	Çalışma yapılacak olan tez için uygulayacak olduğu Anketleri/Formları/Ölçekleri Çağ Üniversitesi Etik Kurulu Asıl Jüri Üyelerince İncelenmiş olup, 15 / 04 / 2021 - 15 / 05 / 2021 tarihleri arasında uygulanmak üzere gerekli iznin verilmesi taraflarımızca uygundur.				
OY ÇOKLUĞU İLE	☐					
AÇIKLAMA: BU FORM ÖĞRENCİLER TARAFINDAN HAZIRLANDIKTAN SONRA ENSTİTÜ MÜDÜRLÜĞÜ SEKRETERLİĞİNE ONAYLAR ALINMAK ÜZERE TESLİM EDİLECEKTİR. AYRICA FORMDAKİ YAZI ON İKİ PUNTO OLACAK ŞEKİLDE YAZILACAKTIR.						

Ek-B. Bilgilendirilmiş Onam Formu

**ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ETİK KURULU**

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Bu formun amacı katılmanız rica edilen araştırma ile ilgili olarak sizi bilgilendirmek ve katılmanız ile ilgili izin almaktır.

Bu kapsamda “Evli Bireylerin Empatik Eğilim Düzeylerinin Karar Verme Stillere Etkisinin İncelenmesi.” başlıklı araştırma “Dilek POLAT” tarafından **gönüllü katılımcılarla** yürütülmektedir. Araştırma sırasında sizden alınacak bilgiler gizli tutulacak ve sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Araştırma sürecinde konu ile ilgili her türlü soru ve görüşleriniz için aşağıda iletişim bilgisi bulunan araştırmacıyla görüşebilirsiniz. Bu araştırmaya **katılmama** hakkınız bulunmaktadır. Aynı zamanda çalışmaya katıldıktan sonra çalışmadan **çıkabilirsiniz.** Bu formu onaylamanız, **araştırmaya katılım için onam verdiğiniz** anlamına gelecektir.

Araştırmayla İlgili Bilgiler:

Araştırmanın Amacı: Evli bireylerde empatik eğilim düzeyinin karar verme stillerine etki edip etmediğini incelemektir

Araştırmanın Nedeni: Alan yazında yapılan literatür taraması sonucu evli bireylerde empatik eğilim ve karar verme stilleri değişkenleri ile yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmüştür

Süresi: Bu çalışma .2021 yılının Mart, Nisan, Mayıs ve Haziran ayları içerisinde tamamlanması öngörülmektedir

Araştırmanın Yürütüleceği Yer: Adana ili merkez ilçeleri (Seyhan, Çukurova, Yüreğir, Sarıçam)

Çalışmaya Katılım Onayı:

Katılmam beklenen çalışmanın amacını, nedenini, katılmam gereken süreyi ve yeri ile ilgili bilgileri okudum ve gönüllü olarak çalışma süresince üzerime düşen sorumlulukları anladım. Çalışma ile ilgili ayrıntılı açıklamalar yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunuldu. Bu çalışma ile ilgili faydalar ve riskler ile ilgili bilgilendirildim.

Bu araştırmaya kendi isteğimle, hiçbir baskı ve zorlama olmaksızın katılmayı kabul ediyorum.

Katılımcının (Islak imzası ile ***)

Adı-Soyadı:

İmzası ***:

Araştırmacının

Adı-Soyadı: Dilek POLAT

e-posta:

İmzası:

Kabul Ediyorum ( )

Ek-C. Kişisel Bilgi Formu**1. Cinsiyetiniz:**

- Kadın
 Erkek

2. Yaşınız?

.....

3. Eğitim düzeyiniz:

- Okur-Yazar Değil
 İlköğretim Mezunu
 Lise Mezunu
 Lisans
 Lisansüstü

4. Çalışıyor musunuz?

- Evet
 Hayır

5. Ne kadar süredir evlisiniz?

.....

6. Kaçınıcı evliliğiniz ?

.....

7. Evlenmeye nasıl karar verdiniz?

- Anlaşarak(severek)
 Görücü usulü ile
 Diğer .....

8. Çocuğunuz var mı?

- Evet
 Hayır

9. Bir önceki soruya cevabınız Evet ise sayısı?

- 1
 2
 3
 4 ve üzeri

Ek-D. Melbourne Karar Verme Ölçeği II

Kişiler karar verirken izledikleri yol konusunda farklılık gösterirler. Lütfen aşağıdaki her bir soruya, sizin sitinize en iyi uyan yanıtı işaretleyerek nasıl karar verdiğinizi gösteriniz.

Karar verirken,

		Doğru	Bazen Doğru	Doğru Değil
(1)	Karar verirken kendimi, sanki büyük bir zaman baskısı altındaymışım gibi hissederim.	☐	☐	☐
(2)	Bütün alternatifleri göz önünde tutmayı severim.	☐	☐	☐
(3)	Kararları diğer kişilere bırakmayı tercih ederim.	☐	☐	☐
(4)	Bütün alternatiflerin dezavantajlarını ortaya çıkarmaya çalışırım.	☐	☐	☐
(5)	Son kararı vermeden önce, önemsiz konular üzerinde çok zaman harcarım.	☐	☐	☐
(6)	Kararı en iyi şekilde nasıl uygulayabileceğimi enine boyuna düşünürüm.	☐	☐	☐
(7)	Bir kararı verdikten sonra bile kararı uygulamayı geciktiririm.	☐	☐	☐
(8)	Karar verirken, karar hakkında pek çok bilgi toplamaktan hoşlanırım.	☐	☐	☐
(9)	Karar vermekten kaçınırım.	☐	☐	☐
(10)	Karar vermek zorunda olduğum zaman, karar üzerinde düşünmeye başlamadan önce uzun süre beklerim.	☐	☐	☐
(11)	Karar verme konusunda sorumluluk üstlenmeyi sevmem	☐	☐	☐
(12)	Karar vermeden önce amaçlarımı netleştirmeye çalışırım.	☐	☐	☐
(13)	Önemsiz, küçük olayların yolunda gitmeyebileceği olasılığı, benim aniden tercihlerimden dönüş yapmama neden olur.	☐	☐	☐
(14)	Bir karar benim tarafımdan veya başka biri tarafından verilecekse, ben karar vermeyi diğer kişiye bırakırım.	☐	☐	☐
(15)	Ne zaman zor bir kararla karşı karşıya gelsem, iyi bir çözüm yolu bulma konusunda kendimi kötümser hissederim.	☐	☐	☐
(16)	Seçim yapmadan önce çok fazla dikkatli davranırım.	☐	☐	☐
(17)	Zorunda kalmadıkça karar vermem.	☐	☐	☐
(18)	Son ana kadar karar vermeyi geciktiririm.	☐	☐	☐
(19)	Çok daha bilgili kişilerin benim yerime karar vermelerini tercih ederim.	☐	☐	☐
(20)	Karar verdikten sonra, kararın doğru olduğuna kendimi inandırmak için çok zaman harcarım.	☐	☐	☐
(21)	Karar vermeyi ertelerim.	☐	☐	☐
(22)	Acilen karar vermem gereken bir durumda doğru düşünmem.	☐	☐	☐

Ek-E. Empatik Eğilim Ölçeği

Açıklama : Aşağıda 20 cümle bulunmaktadır. Bir cümledeki ifadeyi kendinize **Tamamen Uygun** bulacağınızı düşünüyorsanız 5'e, **Oldukça Uygun** bulacağınızı düşünüyorsanız 4'e, **Oldukça Aykırı** bulacağınızı düşünüyorsanız 2'ye, **Tamamen Aykırı** bulacağınızı düşünüyorsanız 1'e, eğer bir cümleye ilişkin olarak **Kararsızlık** belirtecekseniz 3'e çarpı koyunuz.

		Tamamen Aykırı	Oldukça Aykırı	Kararsız	Oldukça Uygun	Tamamen Uygun
1	Çok sayıda dostum var	1	2	3	4	5
2	Film seyredirken bazen gözlerim yaşarır	1	2	3	4	5
3	Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim	1	2	3	4	5
4	Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlanmış ayrırlar	1	2	3	4	5
5	Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir	1	2	3	4	5
6	Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim	1	2	3	4	5
7	İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider	1	2	3	4	5
8	Birisiyle tartışırken bazen, dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır	1	2	3	4	5
9	Çevrede çok sevilen bir insanım	1	2	3	4	5
10	Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım	1	2	3	4	5
11	Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur	1	2	3	4	5
12	İnsanların çoğu bencildir	1	2	3	4	5
13	Sinirli bir insanım	1	2	3	4	5
14	Genellikle insanlara güvenirim	1	2	3	4	5
15	İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar	1	2	3	4	5
16	Girişken bir insanım	1	2	3	4	5
17	Bir yakınımın derdini anlatmak beni rahatlatır	1	2	3	4	5
18	Genellikle hayatımdan memnunum	1	2	3	4	5
19	Yakınlarıma bana sık sık derdini anlatırlar	1	2	3	4	5
20	Genellikle keyfim yerindedir	1	2	3	4	5

Ek F. Çağ Üniversitesi İzin Yazısı

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sayı : E-23867972-050.01.04-2100002395
Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurulu Kararı Alınması Hakkında

31.03.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi: 09.03.2021 tarih ve E-81570533-050.01.01-2100001828 sayılı Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu konulu yazınız.

İlgi tarihli yazınız kapsamında Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesindeki Lisansüstü Programlarda halen tez aşamasında kayıtlı olan **Betül Turhan, Dilek Polat, Filiz Uguz, Lütfullah Küden, Merih Özbayrak** isimli öğrencilerimize ait tez evraklarının "Üniversitemiz Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Onayları" alınmak üzere Ek'lerde sunulmuş olduğunu arz ederim.

Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ek :

- 1 - 4 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.
- 2 - 1 Adet öğrenciye ait tez evrakları listesi.

E-Posta: aycankol@cag.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama adresi: <https://ubs.cag.edu.tr/BelgeDogrulama> - Doğrulama kodu: A0EDEB2

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
Rektörlük

Sayı : E-81570533-044-2100002767

15.04.2021

Konu : Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği
Kurul İzni Hk.

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : a) 25.03.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100002296 sayılı yazınız.
b) 29.03.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100002371 sayılı yazınız.
c) 31.03.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100002395 sayılı yazınız.
ç) 27.03.2021 tarih ve E-23867972- 050.01.04-2100002342 sayılı yazınız.

İlgi yazılarda söz konusu edilen öğrencilerin tez evrakları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunda incelenerek uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Ünal AY
Rektör

E-Posta: mertfikircioglu@cag.edu.tr

Bu belge 5070 sayılı elektronik imza kanununa göre güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama adresi: <https://ubs.cag.edu.tr/BelgeDogrulama> - Doğrulama kodu: 5F52E0B